

Abba Hillel Silver Collection Digitization Project

Featuring collections from the Western Reserve Historical Society and
The Jacob Rader Marcus Center of the American Jewish Archives

MS-4787: Abba Hillel Silver Papers, 1902-1989.

Series V: Writings, 1909-1963, undated.

Reel
182

Box
67

Folder
721

Zionist Organization of America, 1946.

I found in Palestine not a Jewish community, or a Yishuv, or Jews; I found there a nation. Small, to be sure, but I found there the Jewish nation.

What we are concerned with is to see that this Jewish nation which exists in Palestine today shall be safeguarded and shall be allowed to grow. The threat which confronts the Jewish Nation in Palestine -- which has today all the prerogatives of nationhood, except independence and freedom -- is that if an Arab State is permitted to be superimposed, it will be broken up and disintegrated.

Those who harbor the notion that this Jewish Nation will be permitted to survive within Palestine as a minority group, so to speak, within an Arab enclave are deluding themselves. An Arab State will undermine and destroy what has already been achieved there. The Arabs want the Jews of Palestine to occupy the same position as the Jews occupy in Iraq or Egypt or Tripoli.

What we are fighting for is not for the building of a Jewish Nation in Palestine, but its preservation, to give it a chance to become strong and secure by the Jews becoming the majority of the population of Palestine.

As long as we remain a minority in Palestine, that which happened in the past will, at an increasing tempo, happen in the future. Since the end of the first World War we possessed in Palestine nominally at least all the rights a nation in the making and of potential statehood. But because we remained a minority through the years, all those rights were progressively whittled down until today we are threatened with their complete abrogation. As long as we continue to remain a minority in Palestine, all that we have already built and achieved are in danger of being destroyed.

I have come to the definite conviction that our hope does not lie in any change of mind on the part of the British Government. I have arrived at that conclusion with great hesitancy and reluctance.

Something radical has happened in British political Orientation in regards to the Middle East, in the last two or three years, to which we Zionists have not yet adjusted ourselves properly. We think that the present political line of Great Britain with reference to Palestine and the Near East is the same which existed five years ago, or ten years ago.

This is not so, clearly not so. There was no consistent political line of Great Britain with reference to the Near East until the last two or three years. In the heat of the war and the dangers which confronted the British Empire in that part of the world, strategically so vital to it, and the fact of the growing interest of the Soviet Union in that area which the British had staked out as their sphere of influence brought about a new orientation in British political thought on the subject of the entire Middle East.

The first British statesman who gave voice to the new line clearly and unmistakably was Mr. Eden, back in February, 1943. The new departure consists in this: Great Britain has definitely decided on a policy not merely of favoring the development of Arab National States throughout the Middle East and of helping them to achieve rapidly their independence, but also of favoring their unification of all Arab states into some form of a central organization, in the hope that by fostering the independence of Arab States and of encouraging their unification, England will emerge as their true friend and protector^{and} through a system of alliances will maintain a preferential political position which will safe-guard her Imperial life-line in that all-important area which is the land-bridge for three continents.

It was soon after Eden made his announcement that the Arab League was created. The Arab League was called into being by Great Britain as part of this

over-all policy in the Middle East.

In this setup only two negative elements appear which endanger it in the eyes of its British exponents. One was the French in Syria; the other was the Jewish National Home in Palestine. Great Britain determined to assist in getting rid of these obstacles in order to achieve the primary and long-range political objective. You know what happened to the French in Syria. More recently, however, this part of the program received a certain setback because of the recovered strength of France. The French have not been completely eliminated from the Levant nor have the British replaced them, as it was hoped.

What Great Britain is doing with reference to Palestine is crystal clear in the light of this fixed imperial policy. It is not Mr. Bevin and the Labor Government alone who are responsible for this policy. This is a policy of British Imperialism, first defined by the Tories and then taken over bodily by the new Government.

What Mr. Bevin said in his official and later on in his unofficial and unguarded statements was in the nature of a clear commentary on this new policy as it concerns Palestine. What he said in effect, was this: "We are determined to wipe the slate clean; ~~of all past political commitments~~ we are going to forget all about these entangled promises made during and after the last war. Great Britain is now determined on a new policy. We know, of course, that there are unfortunate Jews in Central Europe, displaced refugees. Something should be done about them and we are prepared to help along. We will find out how many of them there are. We will then find out how many of them can be re-integrated in their original homes, how many of them can be sent to homes elsewhere in other parts of the world -- to South America, Africa, the United States, and elsewhere -- and then we will see how many of them can be sent to Palestine. Palestine is prepared to make its contribution to this problem, but after all Palestine cannot solve the entire problem."

His statement was tantamount to a repudiation of Zionism but it was in complete consonance with the new imperial line which has been adopted by Great Britain.

The unfortunate thing about it is that the American Government was trapped into ^{a partnership} ~~leading into~~ this maneuver to liquidate Zionism. Some Zionists were ~~pleased that~~

~~America~~ was brought in a formal way into a discussion of the displaced Jews of Europe with reference to Palestine. I regard it as a calamity.

We too wanted to bring America into active participation in fulfilling the international pledges made to the Jewish people to establish the Jewish National Home. That is why we labored so hard to get Congress to approve the Zionist program and to get the many Governors and their States likewise to endorse it. That is why we labored so hard to get both political parties to declare themselves for the Zionist program. We wanted the voice of the American Government and the American people to speak up for our political program. Instead of which the British Foreign Office and the British Colonial Office have now maneuvered the American Government into a refugee approach to the Jewish problem, with the definite implication that the Zionist political demands are to be brushed aside as irrelevant, unwarranted or harmful.

That is what President Truman meant when he said that he was no longer in favor of a Jewish Commonwealth, but that he was still in favor of Jewish immigration." That is what Bevin meant when he said that all the Jews wanted to solve the problem his way except the Zionists.

If my interpretation is the correct one, what can you expect from the Anglo-American Committee of Inquiry? Assuming that they are all honorable people -- and I have no doubt but what they are -- do you for a moment think that they will bring in a recommendation to facilitate the establishment of the Jewish State in Palestine, British policy being what it is, and American policy, as reflected in the President of the United States and in the State Department, being what it is?

Clearly not. The reports which have percolated into the press recounting the significant comments made by this or that member of the Committee are very revealing. ^{One} ~~Our~~ press report ^{stated}, after sounding out some of the members of the Committee, ^{that} the impression gained was that they are in favor of allowing a certain number of Jews to go into Palestine -- the figure was set at two hundred thousand -- on the understanding that the Zionists would abandon their political program.

The presentation of our case before the Committee was, from all indications, excellent. I knew that it would be because I knew the calibre of the men whom we sent to Washington. I knew their intellectual grasp, their scholarship and their deep understanding of our movement. They made an effective presentation of our case from every angle: the economic, the political, the historic, the human.

I am happy to say ~~that~~ the documents which were presented by us to the Inquiry Committee are a credit to the fine craftsmanship, and the legal ability of the men who drafted them.

But what is it all going to lead to? Nearly, ~~if not~~ all, the facts which are contained in those documents were on record before and were very well known and available to all people interested in the subject.

What I am afraid is that the report of this Committee will recommend a certain immigration quota of refugees into Palestine. I don't know how many. It may be more or less than the hundred thousand requested by President Truman.

But ~~it might also~~ ^{along with such a} recommend certain permanent solutions which will be adverse to us and which will plague us not only in our propaganda in the United States from the time that the report is rendered until the time when the issue is finally presented before the United Nations Organization, but it will plague us also at the hearings ^{themselves} before the United Nations Organization.

For the time being the very appointment of the Committee has already done us a distant dis-service. We no longer know how to carry on our Zionist propaganda in the United States. What shall we say in the next 120 days? We cannot go to the State Department with our case. The State Department will say, "Why, gentlemen, the case is being adjudicated now by a Committee before which you have appeared and presented your case." We cannot go to the President of the United States. He will give us the same answer.

What shall we say to the American people at this time? They know that there is a Committee of twelve people, appointed by the two Governments, who are making a study of the subject. Why don't we wait until its findings are in?

Gentlemen, there is a time when a national movement must be prepared to say and must have the courage to say that we are unable to agree to certain proposals or cooperate with certain plans however highly sponsored.

Unfortunately, there are among us certain people who are very militant and belligerent when it comes to making declarations. They are all out for fighting and resistance, but when it comes to making basic decisions on all-important questions, they are very timid and pedestrian. Fortiter in modo, suaviter in re!

We made the same mistake when we were invited, some years ago, to an Arab-Jewish Round-Table. The intelligent and the far-seeing Zionist statesmen warned the Zionists not to sit down at a Round-Table to discuss Zionism with representatives of Arab States, who have absolutely nothing to do with Palestine. It was none of their business. Neither the Balfour Declaration nor the Mandate gave the neighboring Arab States any voice in the affairs of Palestine. But the so-called practical people, the pennywise and the pound-foolish, persuaded the Zionists to go in. Thus was the precedent established. That was the beginning of the disastrous line which has since been followed: that every Arab State, whether it is within a hundred miles of Palestine or 1,500 miles

had to be consulted concerning political disposition with reference to Palestine, which fifty-two nations had declared to be the Jewish National Home.

What must we do from here on? Of course, we shall have to go through with these hearings in London and Jerusalem and present our case in the most effective manner. I am afraid, however, that we shall find, in 120 days or 160 days, that we have suffered a major political defeat.

We must begin to organize now and to plan now for the final discussion before the United Nations Organization. We must try to win friends all over the world, among nations who have a voice in the Assembly of the UNO, nations who are not all under the thumb of Great Britain, and ~~which~~ ^{who} are not particularly concerned with protecting British Imperial interests in the Middle East. We must make friends among the governments and peoples in Latin-America, Central America, in Europe and elsewhere. We must begin intensively to cultivate them.

I should like to see the most important leaders of our people in the next six months visit the capitols of many countries to interview their leaders and statesmen, and to explain our case to them, so that when the final decision is made, we will have friends in court.

As far as the United States is concerned, difficult as is the approach at this time, we must find ways of impressing upon our State Department and our President that we are counting upon our Government to champion our political aims at the United Nations Organization, thus reflecting the will of the American people and the will of the American Congress.

Please do not under-estimate either the possible influence which an intelligent Jewish electorate can exercise on Washington or the sensitiveness of political figures in Washington to public opinion, Jewish and non-Jewish.

As far as our propaganda among Jews is concerned, I must tell you, friends, that the greatest danger which confronts us from here on is the danger that Zionists will come to be looked upon on the American scene as extremists. If this

Committee of Inquiry were to come back with a report, saying that a hundred thousand Jews should be allowed to go to Palestine, or fifty thousand, there will be many Jews in America who will say, "Now, look here; that's a pretty fair solution. A hundred thousand Jews is a large number. They have agreed to let them come in. Why ^{then} are you clamoring ~~about~~ ^{for} a State or a Commonwealth? Concern yourself with the hundred thousand Jews and let it go at that."

There will be many such practical people who will make such plausible agreements. It will be up to us Zionists, who understand that Zionism is not a refugee problem and that the Jewish problem will never be solved until there will be a Jewish Nation strong and secure in Palestine to educate or re-educate Jews of America in the A, B, C of Zionism. They have been terribly confused.

Zionism existed before the displaced Jews of the present World War were there in their miserable and wretched conditions. It existed before the first World War. In one form or another, it has existed for two thousand years. It will exist until the tragic anomalous status of our people is finally solved and until this nationally-homeless people finds a secure national home in Palestine.

Our position at the moment is serious though, ^{not at all hopeless.} From all indications Jews will be coming into Palestine in large numbers following the report of the Committee of Inquiry. The present White Paper will be scrapped. If the political recommendations of the Committee will be adverse, we will still have the opportunity to challenge and oppose them, for they will not be final or mandatory.

A great source of confidence and hope to me is the Jewish ^{community} in Palestine. I think ^{that} every Zionist owes it to himself to visit Palestine soon, if for no other purpose than to draw a deep draft of ~~our~~

inspiration from it. The Jews of Palestine are strong; they are rooted; they are confident. They are not deluded; they know the difficulties which surround them and which confront them, but they have that strength which comes from a nation which feels ^{that} it is on its own soil. They are determined to defend it at all costs. They are counting very heavily upon us to give them not only the strength of our numbers and the strength of our financial support, but ~~to give them~~ the best thinking and the most courageous thinking that we are capable of.

הדבר

שבועון

יוצא על-ידי

ההסתדרות העברית באמריקה

בעריכת

מנחם ריבולוב

ניו-יורק, ל' שבט, תש"ז

שנת העשרים וחמש, גליון יג (א'קצנ)

מאת
מ. שושני

דברי השבוע

נגד הנגעה האנטישמית

ל שני חודש ימים הופיע ב"הדואר" (בגליון ט' מיום ב' שבט ו-4 ביאנואר) מאמר בשם "הגבלות גזעיות במכללות". כותב המאמר, ד"ר שמעון פדרבוש, העלה בחריפות ובחריצות את שאלת ההגבלות, שהנהיגו מכללות גדולות ומפורסמות ביחס לסטודנטים יהודיים, ביחוד במקצוע הרפואה, ודרש מאת הציבור הישראלי פה ל"התעשת ולדרוש ברמה את זכות הנוער המתלמד", ולפתור — את הבעיה המחפירה הזאת.

והנה נתעוררה עתה הבעיה הזאת בעסק רב ונעשתה ענין לוויכוח נלהב בעתונות, היהודית והכללית. ומה שהיה עד עתה בבחינת סוד, אגב סוד גלוי וידוע ליודעי ח"ן וליודעי כח"ן נעשה עתה דבר עובר לקורא וגלוי ומפורש לכל.

הגילוי הזה בא בזכות דין-וחשבון של ועדת-חקירה מיוחדת, שנתמנתה לפני שנה וחצי על-ידי פיאורילו לא-גווארדיא, מי שהיה אז ראש העיר ניו-יורק, וגמרה עבודתה עתה, בימי ויליאם או'דוויאר, הראש החדש של המטרופוליטן.

הדין-וחשבון נתפרסם שלא בטובתו של הוועד, כי כמה מראשיו שהם טובים בני טובים (ראש הוועד הוא טשארלס עוואנס יוהו, בנו של טשארלס עוואנס יוהו, מי שהיה השופט הראשי של בית-הדין העליון של ארצות הברית) — ומכיון שכך היתה להם בוושה לפרסם בגלוי את מה שמצאו בסתר, אבל הרוצים ווריונים הם העתונאים האמריקאיים ועוד ראשי הוועד פונים כה וכה ומטכסים עצה מה לעשות כדי שיגולה טפח ויכוסו טפחיים מן הדין-וחשבון הזה — נתפרסם תכנו ויצא סודו.

וסודו רע, כי סודו רע.

נודע עתה לכל, שהמכללות היותר גדולות ומפוארות של ניו-יורק, העיר והמדינה, אחוז במנהג הרע והנשחת — להגביל קבלת תלמידים יהודיים, ואתם גם כושיים, איטלקיים וקתוליים.

אמנם, אין אנו יודעים אל-נכון ובדיוק מה טיבן והיקפן של ההגבלות ביחס לשאר העמים והדתות, ביחוד הקתוליים, ואפשר שצדקו האומרים שמשפחת המקופחים הוגדלה בכוונה כדי שלא תיראה הרעה בכל ערייתיה וכדי שאי-אפשר יהיה להאשים את המכללות באנטישמיות. אבל אם הוגדלה המשפחה הזאת רק ל"גוי" ואם באמת חלה ההפליה על כל אלה שנזכרו בדין-וחשבון —

ליובל הכ"ה של "הדואר"

לכבוד מלאת 25 שנים לקיומו של "הדואר" יצא גליון-יובל גדל-כמות ורב-איכות, אשר בו ישתקפו חיי-עמנו והתפתחות ספרותנו ותרבותנו בתקופת כ"ה השנים שעברו. יחד עם הגליון הזה יופיע גם פנקס בנסת-ישראל באמריקה. (פרטים — בגליונות הבאים).

אין הבדל בדבר, ואנו רואים את ההופעה הזאת כמות שהיא, בכל שחיתותה הציבורית ובכל סכנתה הפוליטית. וחלילה לנו להעלים עין ממנה ולדבר עליה בלחש. הסוד יצא — ואין לו העלם עוד. המורסה נפתחה ויש לסחוט ממנה את כל המוגלה, כדי שלא יתפשט רעלה בשאר אברי הגוף.

והגוף האמריקאי מוכשר עתה לספוג אל תוכו את משקה-הרעל של שנאת-ישראל. דבר זה ניכר מן ההתעוררות החדשה שקמה במערכות האנטישמיות האמריקאיות. בשנות המלחמה נכנסו הדוברים למאורתם לישון את שנת-החורף שלהם, "עד יעבור זעם". עתה, בשוב השלום ובעבור הסכנה, רפתה המתיחות והחפרפרת יוצאת מן המחתרת — לעבודת-חיתרת-היהודים. בגלוי, העלונים האנטישמיים מופיעים שוב כדרכם, ומפצים את ארסם. בריונים נראים שוב בחוצות ניו-יורק, ובשעות-הלילה הם מתנפלים על יהודים ומכים אותם מכות-רצח (כשם שעש בשבוע שעבר לשחקן העברי בנימין צ'מה וחבריו שבאו לעזרתו). עבודתם של הנאצים לא הלכה לאיבוד. הורע אשר זרעו הצמיח קוצים וברקנים הרבה, וכוחות רבים יהיו דרושים לנו לעקירתם ולכסיחתם.

ואין עוד לדחות את שעת-העקירה והכסיחה הזאת. מה יש לעשות?

הצעה אחת — מצד חברי ועדת החקירה — היא, שמדינת ניו-יורק תפתח אוניברסיטה ממשלתית, שלא תהיה בה, כמובן, הפליה בין עמים וגזעים. כמה וכמה מדינות בארצות-הברית מקיימות אוניברסיטות משלהן — תקיים איפוא גם המדינה הגדולה ביותר והמאוכלסת ביותר, והמורכבת מעמים רבים ולשונות שונות, תקיים אף היא אוניברסיטה משלה.

עצה זו וודאי נאה היא ותועלת ממשית בה, אבל אח שאלת ההפליה לא תפתור, כי, ראשית, לא תוכל להבניס אל תוכה את כל הסטודנטים המקופחים של כל מדינת ניו-יורק, ושנית — תתן כעין הודאה חשאית והכשר פוליטי לאותן המכללות הנוהגות מנהג בלתי-אמריקאי בפסלן תלמידים יהודים, כושים וקתולים על יסוד אמונתם ומוצאם. ודבר זה לא יתכן, אם רוצים אנו לראות את אמריקה כארץ החיפש והשויון ולא כארץ העבדות והשנאה בין עם לעם.

אוניברסיטה חדשה וגדולה של ממשלת מדינת ניו-יורק — וודאי מפעל גדול הוא, ויש לתמוך בו, אבל אין יסודה אומר שרשאות המכללות הפרטיות לעשות את מה שהן עושות עכשיו. ונגד הגבלותיהן המחפירות נצטרך להלחם גם אז, כשתיוסד אוניברסיטה ממשלתית, כשם שאנו נלחמים עתה כשאותה אוניברסיטה היא בבחינת חלים.

הצעה שניה, הפאה מצדדים אחרים, ובראשם ד"ר סטיפן ס. ווייז, נשיא הקונגרס היהודי-האמריקאי, היא שהשלול מדינת ניו-יורק את הזכות שניתנה להן למכללות הפרטיות לא לשלם מסי-ממשלה. מוסדות חינוך

תוכן הגליון

מ. שושני / דברי השבוע: א) נגד הנגעה האנטישמית; ב) "בסאנטה-דומינגה, בסאנטה-דומינגה".

א. ש. אורלאנס / מטרות.

ד"ר אבא הלל פילבר / לאן פנינו מועדות?

דניאל פרסקי / מהתלות לתקופה הפרדית.

ז. מוהליבר / מי עומד מאחורי החרם הערבי?

קלמן ווייטמאן / למי העתיד?

י. ט. הלמאן / בין צללי-השרון: שפיים.

ד' בנימין / אלף שרמזים ושרמוט.

ז. שניאור / ימין דוחה ושמאל מקרבת.

סופרים וספרים:

יעקב פייכמאן / יסודות דראמטיים

בסיפורי י. ד. ברקוביץ.

ידעיה הירושלמי / י. ד. ברקוביץ —

בן ששים.

א. סוקר / פרשת השבוע בחיי עמנו.

בתרבות העברית.

בעולם ספרותנו.

תוכן ה"מוסף לקורא הצעיר"

כרוז המרד בגיטו ווילנה.

ש. שלום / תהלוכה.

הוגו בנדיקט / הרצל ימנן הרחוב.

אברהם ברודס / שמע ישראל!

אשר שווארץ / בנכר.

ד"ר בנימין זאב הרצל / חתימה ל"מדינת

היהודים".

מקרב ומרחוק.

בדיחות ומהתלות.

עברית לעם.

חידת פתגמים.

תשובות ופתרונים.

מלון המוסף.

רוסיה הצארית וגרמניה, אשר יזמו להכחיד את זכר היהודים, באו על ענשן ההיסטורי. בריטאניה איננה מחוסנת נגד גזר-הדין הזה.

בינתיים סובל הישוב, החיפושים הגסים והעצרים התכופים מפריעים את דרך החיים, והנפש והרכוש אינם בטוחים. השלטון המקומי ומשרד המושבות עושים את כל האפשר להבאיש את ריח הישוב בעיני הערבים, והחרם על תוצרת הישוב גם הוא לא בא מאליה, כי החשבון הוא פשוט: אם לא יקנו הערבים את תוצרת היהודים המשתמשים במידה רבה במכונות וחמרים אמריקאיים, יצטרכו לקנות את תוצרת הבריטים. מאנטשטטר ושפילד מביטות כל הזמן בעין זעומה על תוצרת תל-אביב וחיפה, והשלטון הארץ-ישראלי שם כל מיני מכשולים בדרך האימפורט מאמריקה, כידוע לכל העוסקים בדבר. משרד החוץ של ארצות-הברית יודע מזה, אולם איננו שם לב לדבר, והתעמולה שלנו עוד לא למדה איך לחנך את דעת הקהל האמריקאי בכיוון המביא תוצאות. אולם למרות כל המאמצים מצד בוויין לזרוע את זרע השנאה לישראל בארץ-ישראל ובארצות ערב על-ידי הגולם של הליגה הערבית וגילויי הדעת המחוכמים שלו בפארלאמנט, הוטבו היחסים בין ערביי ארץ-ישראל והישוב במידה ניכרת.

רבים מיחסים את השיפור ביחסים לשפע אשר הביאה המלחמה לערבים ושותפות הפעולה שלהם עם הישוב. לדעתי, אין זאת כל הסיבה, ואף לא הסיבה העיקרית לשיפור היחסים. גם בשנות 6—1932 היה שבר בארץ ורובבות ערבים הגרו מהארצות השכנות ומצאו בה עבודה והתיישבו בה בלי תעודות כניסה של עולים. ובכל זאת פרצו הפרעות בשנת 1936 וארכו כמעט עד המלחמה.

מה, איפוא, גרם לשיפור היחסים? לדעתי, גרמה לכך הכרת הכבוד אשר הערבים מרגישים כלפי קנאי הישוב המתקוממים נגד הבריטים, שנואי נפש הערבים.

(סוף בעמוד 323)

במה דבריים אמורים? — אילו היה אחינו הרברט לא תולעת יעקב, אלא בן ישראל.

בושנו מיהודים שכאלה אשר בהעדר הגאון היהודי מנפשם, נעדר מהם גם הגאון האנושי.

ג. ב. עם נעילת הגליון גודע כי הגיניראל מורגאן התנצל לפני ליהמאן וקיבל על עצמו את אחריות דבריו מבלי לחזור מעצם האשמתו, אף כי הוא מעיד על עצמו שהוא רחוק מאנטישמיות. ליהמאן הסלחן השיב אותו על כנו וקיים את הכתובים: "יתן למכה לחי" — וכדי בזיון וקצף."

ב. על המרד ביהודה

עם היריה האחרונה במערכות המלחמה העולמית שמה ממשלת הוד מלכותו מצור על יהודה, כתשובה לקנאי הישוב אשר מרדו בה. הישוב, ואתו כל העולם היהודי, מגנים את מעשי האלמות של הקנאים, אבל לא את הקנאים גופם, אשר התנקשותה של ממשלת אטלי ובוויין בתחיתנו הלאומית בארץ-ישראל, מאלצת אותם לפעולות שאינן לפי רוח ישראל.

שלטון הפועלים בבריטאניה, העושה במאנדאט הארץ-ישראלי כאדם העושה בתוך שלו, כבר הודיע שהוא מוכן לסדר את עבר הירדן עם שלוש מאות וחמשים אלף הבידווים כמדינה עצמאית, אשר, כמובן, יהיה לה בקרב הימים ציר וקול באגודת העמים לשמש את עניני האי-פריה של הוד מלכותו. להתעללות מחוצפת כזאת לא היו השמרנים הבריטיים מגיעים. סוף-סוף לאלה עוד יקר לכל הפחות זכר הג'נטלמאניות אם לא הג'נטלמאניות גופה. אולם שלטון הפועלים מתפרץ, לפי הביטוי האנגלי, כפר-בן-בקר בחנות של כלי-זכוכית, בהתחרות היסטורית לתואר המסופק של "מלכות הרשעה".

אחת אנו יכולים להבטיח לכנופית אטלי ובוויין, כי בהתחרות זו לא קשה לזכות בתואר, אולם התואר נושא עמו גם תוצאות, פי מרדכי הוא "מורע היהודים", וכל המעצמות ממצרים, אשור, בבל, יוון ורומא ועד ספרד,

הקברות הנורא של הגפשות היקרות אשר נבלעו בו בחמת הרוצחים ושיוון הרוח של מתנגדיהם.

התפטרותו של סיר פרדריק היתה הכרחית למען היושר בכלל, ובעיקר, כדי להרגיע את הרוגו אשר אחז את העולם היהודי מן הקצה עד הקצה. אולם האביר האנגלי הזה, כאותו החזן אשר אסר את עצמו בעבותים אל העמוד, מאן להתפטר, יש לחשוש, פי גם כאן לא היתה עקשנות אישית של הגיניראל בלבד. סוף-סוף הלא קיבל הגיניראל מורגאן את משרתו מטעם ראשי האונרר-א בוואשינגטון, ומי הפקיד, וביחוד איש צבא למוד משמעת, אשר לא יצא כשבעל-הבית אומר לו "צא!"

אין צורך להתפלל יותר מדי כדי לראות גם כאן את ידו של בוויין, אשר החליט לבטל את השפעת היהודים בעולם, וביחוד להוכיח לפוליטיקאים האמריקאים, כי השפעה זו אין לה ערך. ימחו להם היהודים פטוב בעיניהם, אבל סיר פרדריק לא יזוז ממקומו, והרברט ליהמאן היהודי, הסלחן והרחמן, למען השלום יבטל את הדרישה להתפטר!

וכן היה, ועכשיו כשבא המגבל לאמריקה לפרש את דברי השטנה אשר השמיע באוני העתונאים, והעתונות האמריקאית למדה דווקא עם בואו, כי גם הצבא האמריקאי השלישי מצא שאיוו יד-סתרים מכוונת את מנוסת היהודים מפולין (אכן, מה מדויק השעון של התעמולה האנטישמית!) מזמין הרברט ליהמאן את ידיו סיר פרדריק אל ביתו אשר בשדרת פארק בניו-יורק לשם דיון מוקדם בדבר המלשינות, ובלי ספק, גם לשם ברכה על היין פמנהג ידידים.

הרברט ליהמאן, עד היותו למושל ניו-יורק לא נמנה בין עסקני היהדות באמריקה, והתחיל לשלוח את ברכתיו לאספות וועידות יהודיות וגם להשתתף בהן, כדרך המושלים הנוצרים. רק כשכפתה אותו הדרישה לקולות חיוביים בקלפי, בכל זאת לא היה צריך, מרצון או מאונס, להושיט את לחיו השניה לסיר פרדריק או למשרד החוץ של שלטון הפועלים בבריטאניה. אולם

לאן פנינו מועדות?

(מתוך נאום בפני המועצה הארצית של ההסתדרות הציונית באמריקה)

מאת
ד"ר אבא הלל סילבר

וכן ברורה עתה כשמש, לאור המדיניות האימפרי-ריאלית החדשה, התנהגותה של אנגליה ביחס לארץ-ישראל. לא בוויין ולא ממשלת הפועלים האחראים למדיניות זו. זו המדיניות האימפיריאלית הבריטית, שה"טוריס" התחילו בה והממשלה הנוכחית ממשיכה אותה כמות שהיא.

דברי בוויין בהודעתו הרשמית ואחר כך בהוספתו הבלתי-רשמית והבלתי-זהירה אינם אלא פירוש ברור למדיניות החדשה הזאת ביחס לארץ-ישראל. תמצית דבריו היתה בעצם: "גמרנו אומר למחות מספרנו את כל ההתחייבויות המדיניות שבעבר, לשכוח את כל אותן ההבטחות המסופכות שהבטחנו בשעת המלחמה וקודמת ולאחריה. בריטאניה בחרה לה עתה דרך חדשה לגמרי. יודעים אנו, כמובן, על סבלותיהם של הפליטים היהודים המסכנים באירופה, ויש לעשות מה בשבילם, ואף נכונים אנו לעזור לכך. קודם כל נברר כמה הם, כמה מהם יכולים לשוב ולהקלט בארצות-מוצאם, כמה מהם אפשר להעביר לארצות אחרות במלוא עולם, ואז נראה כמה מהם אפשר להרשות לבוא לארץ-ישראל. ארץ-ישראל נכונה להעלות חלקה בפתרון השאלה הזאת, אבל אין היא יכולה לפתור את כל השאלה כולה."

המדאיב ביותר בדבר זה הוא, שגם הממשלה האמריקאית נפתחה להעשות שותף לתכסיס זה של חיסול הציונות. כמה מאתנו שמחו על כך שאמריקה שיתפה עצמה באופן רשמי בדיון על הפליטים היהודים באירופה בקשרו עם ארץ-ישראל. אני רואה בזה תקלה גדולה. גם אנו רוצים בשיתופה הפעיל של אמריקה בקיום ההתחייבות הפינ-לאומיות לעם היהודי בדבר יסודו של הבית הלאומי היהודי. מכאן ההשתדלות המרובה להביא את הקונגרס לידי אישור הדרישה הציונית; מכאן

שלוש השנים האחרונות. בלהט המלחמה והסכנות שנישקפו לה לאנגליה בחלק-עולם זה, שהוא בעל ערך חיוני לה מבחינה אסטרטגית, ולנוכח התעניינותה, הגדלה והולכת, של רוסיה הסובייטית באיזור זה, שאנגליה החזיקה בו כחלק מספירת השפעתה, באה התכוונות חדשה בהלך-המחשבה המדיני של בריטאניה ביחס לכל המזרח התיכון כולו.

המדינאי הבריטי הראשון שנתן ביטוי ברור וחותר לקו החדש היה אנטוני עידן, עוד בפברואר, 1943. והטינוי הוא בזה: לא זו בלבד שאנגליה החליטה לטפח ולפתח את המדיניות הערביות שבכל המזרח התיכון ולעזור להן להגיע לידי עצמאות בהקדם האפשרי, אלא שהיא משתדלת גם באיחודן של מדינות ערביות אלה בארגון כולל באיוו צורה שהיא, מתוך תקווה, כי על-ידי כך יפירו נה באנגליה את ידין ומגינן הנאמן ויבטיחו לה, על-ידי שיטה של חוזים ואמנות, עמדת-בכורה מדינית בכל האיזור, שתשמש מגן לאורח-החיים האימפיריאל של, החוצה את האיזור הזה, שהוא גשר המחבר שלוש יבשות.

באותו זמן בערך, שבו מסר עידן את מודעתו, באה הליגה הערבית לפולם.

במערכה החדשה הזאת נתקלו האנגלים בשני יסודות שליליים, העלולים, לדעתם, לסכן את כל המערכה: הצרפתים בסוריה והבית הלאומי היהודי בארץ-ישראל. ואנגליה גמרה אומר להפטר משני המעצורים האלה גם יחד. ידוע מה שאירע להם לצרפתים בסוריה. בזמן האחרון נתקלה אמנם תחבולה זו בקשיים, משום שבצרפת הקדימה לשוב לאיתנה. הצרפתים לא גורשו כליל מן הליוואנט והאנגלים לא ירשו את מקומם, כאשר קיוו תחילה.

ראיתי לפני בארץ-ישראל לא ישוב של יהודים, או ישוב יהודי, אלא עם. עם קטן, אמנם, אבל עם יהודי. והתפקיד העומד לפנינו כעת הוא להבטיח את קיומו של העם הזה ולאפשר את גידולו. הסכנה הנשקפת לעם היהודי בארץ-ישראל — שיש בו כל התכונות של עם יושב במולדתו חוץ מחירות ועצמאות — היא, שאם תורפב עליו בזרוע מדינה ערבית, יתפורר וישתבר ויהיה כלא היה. אלה המשתעשעים בתקווה, שהעם היהודי הזה יוסיף להתקיים בארץ-ישראל כמיעוט לאומי פביכול, בתוך משטר ערבי אינם אלא משלים את נפשם. מדינה ערבית תערער ותחרב את אשר הושג כבר. שאיפתם של הערבים היא שהיהודים בארץ-ישראל יתפסו אותו מעמד שבו נתונים היהודים בעיראק או במצרים או בטריפולי.

אנו נלחמים עתה לא לבנינו של העם היהודי בארץ-ישראל, אלא לקיומו והתמדתו, לאפשרות חיזוקו והבטחת עתידו על-ידי היותו לרוב באוכלוסי הארץ. כל זמן שאנו נשארים מיעוט בארץ, נשקפה סכנה של חורבן לכל אשר בנינו ויצרנו עד עתה.

וכן באתי לידי מסקנה ברורה, שתקוותנו לעתיד אינה תלויה בשינוי בעמדתה של הממשלה הבריטית.

בלב מהסס וחושש באתי לידי מסקנה זו.

משהו ראדיקאלי נפל באוריינטאציה המדינית הבריטית ביחס למזרח התיכון בשנים-שלוש האחרונות ואנו, הציונים, לא הסתגלנו עוד כל-צרכנו לשינוי זה. פסבורים אנו שהקו המדיני הנראה עתה מצד בריטאניה הגדולה ביחס לארץ-ישראל והמזרח הקרוב הוא המשך לקו שהיה נוהג והולך לפני חמש או עשר שנים, ולא כן הוא, בהחלט לא כן הוא. לא היתה לה לאנגליה כל מדיניות קבועה ועקיבה ביחס למזרח התיכון עד שנים-

עם פראים שעירים תתפללו מנחה.
עם קופים, באבונים, תלכו פינכה.

וסופו של מזמור:

ומה תחשו, אומללים? הילולה וחגיגה!
הגאולה, הגאולה בסאנטה דומינגה.

כך נתקבלה אף הידיעה על גאולת סאנטה דומינגה.
ואיך תתקבל עתה?

הערכת הדברים לא נשתנתה ביסודה, אם כי מצב
הדברים נשתנה ברב, ולרעה, מאז ועד עתה.

במשך כל שנות המלחמה הוכנסו לאותה ארץ 5.000
פליטים, מכל העמים. ורק 500 משפחות יהודיות נתאחו
שם. מה מצבם עתה אין אנו יודעים אל נכון, אבל אם
גם נניח שטוב הוא — אין במספר צנוע זה כדי ישועה
עממית, שיש לדבר עליה בנשימה אחת עם שאלת ארץ-
ישראל והקמת המדינה היהודית בה.

בא־כוח אותה ארץ אומר שאין ממשלתו מתכוונת
חלילה להפריע לרעיון הציוני, אבל יחד עם זה הוא גם
אומר, שאם יימצא שאין הרעיון הציוני בריביוע או
שאין בכוחו לפתור את שאלת היהודים באירופה — הרי
יש סאנטה דומינגה שלו.

וסמיכת פרשיות זו, עם הפירוש הניתן לדברים,
אינה טובה בעינינו, כי מה ענין מקלט ארעי בארץ זרה
ורחוקה ולדבר המדינה היהודית בארץ היעוד, בארץ-
ישראל?

כלום אומרים הציונים, שאין להכניס יהודים פליטים
גם לארצות אחרות? כלום אין אנו מעוניינים בהצלה
מהירה של אחים סובלים? וכלום אין כל הארצות חייבות
לפתוח שעריהן לנוודים ונרדפים, שניצלו בנס מן
הכליון?

אבל כל שאלות-הצלה אלה אינן נוגעות ביסודה
ועיקרה של שאלת המדינה היהודית בארץ-ישראל. מקלט
ארעי בארץ-נכר אינו יכול לפתור את שאלת גאולתו
ובנינו של עם ישראל בארצו שלו.

לפיכך חשודה קצת בעינינו הודעת-פירוש של ציר
סאנטה דומינגה בבית העמים המאוחדים, ש"אם יימצא
שאין הרעיון הציוני בריביוע".

בשם מי ולשם מה אָמר את הדברים האלה? האין
פה השפעה מגבוה? האין פה שימת דברים בפיו?
שאלות משונות אלה מתעוררות בלבנו למקרא
הידיעה המקורית הזאת, וברוב ענין נצפה לידיעות
נוספות, אשר יהא בכוחן להאיר את כל הענין מיסודו,
למען נדע אל נכון את פשר הדבר הזה.

אבל כשנתעמק קצת בענין נראה שאין הוא גדול
כל־כך, ושאינו בו מה שאנו מבקשים.

אין סאנטה דומינגה שם חדש בחיינו. לפני
שש שנים בערך נתבשרנו בשורה על־ידי כמה עסקנים
בלתי־ציוניים שיש ארץ המוכנה לפתוח שעריה לו, והיא
סאנטה דומינגה, דובר אף על אותה ארץ כעל ארץ ישועה
והצלה, וניתנה לדברים נעימה פוליטית בלתי־חביבה לנו.
נאחו בה באותה "ארץ־ישועה" עסקנים אחדים
שהתנגדותם לציונות עלתה על כל שאר נטיותיהם
וחפציותיהם. במקום קרים באה בירוי־בידושאן, ובמקום
בירוי־בידושאן באה סאנטה דומינגה, כל אותם השמות
הם מעין "פאטא מארגאנא", שההולך במדבר־תלאובות
נתעה לראות בו אור מושך וקוסם, ובאמת אינו אלא
אחיות־עניים ומקסם־שווא.

בשעתו עורר הענין וויכוח בעתונותנו, ועסקנים
ציוניים שהכירו את המצב וחקרוהו עד היסוד הוכיחו
באותות ובמופתים, שאין בו ממש. ביחוד עזות היו
ההוכחות של העסקנים והנואמת הציונית הידועה מרת
סילברמאן מפרובידנס, ר. א., שביקרה את הארץ ועמדה
על טיבה ועל תנאי החיים בה, וממה שסיפרה והוכיחה
ראינו שאין הענין ענין.

וגם חברנו ישראל אפרת פרסם אז — בשנת ת"ש —
ב"הדואר" שיר בשם: "בסאנטה דומינגה", ששורותיו
הסאטיריות רוטטות עדיין וזכורות לנו:

בסאנטה דומינגה, בסאנטה דומינגה —
מה תחשו, יהודים? צאו נא בחיננה.

בכל דרכי העולם מאפילה תהלוכה
של מחנות ישראל מחפשים מקום מנוחה.

אך שורו, אומללים, לגאולה אתחלתא!
מדינה נפלאה פותחת את דלתה.

ושישו ר' ניסן, ר' פינך, ר' אלתר,
בעשרה מנינים יכנסו לאלתר.

והיה זה הודיע בא־כוחה של סאנטה דומינגה
אנדרס פאסטוריצא, שאין ממשלתו מתכוונת חלילה
להפריע להקמת מדינה יהודית בארץ־ישראל. חפצה היא
רק להראות על האפשרויות הטמונות בארצה, אם יימצא
שאין הרעיון הציוני בריביוע או שאין בכוחו לפתור
את שאלת־היהודים באירופה.

למשמע ראשון נראית ההצעה כענין גדול וחשוב
מאוד. בשעה שכל השערים נעולים לפני אחינו המעונים
ובאירופה הם תועים ונידחים ממקום למקום ומאזור
לאזור — וודאי יש משום אדיבות אנושית רבה בהצעה
שכזו, ועל עצם הגילוי הזה עלינו לשבח.

מאת
א. ש. אורלאנס

מפרות

א. אחינו הרברט מכנים אורח

אמרו מה שתאמרו על אחינו הרברט ה. זיהמאן,
לפנים ראש מדינת ניו־יורק וכעת ראש מוסד האונברסטי;
האשימוהו אפילו — כפי שרינונו אחריו — כי לפני
היותו לראש ניו־יורק היה אחד מראשי ה"גדעונים",
המפיצים את הביבליה בבתי־המלון באמריקה ודורשים
מחבריהם השתייכות לכת המכירה בתורת הנצרות
ומאמינה בישו בתור "בן־האלהים הנצחי", אבל וודאי
תודו כי חותם המידות הטובות אשר ישראל ניפר בהן
טבוע במעשיו. רודף־שלום הוא, למשל, כאהרן הכהן
ומלמד זכות כר' לוי יצחק מברדיטשוב, ואשר להכנסת
אורחים, הריהו יורשו הנאמן ב"כל מאת האחוים" של
אברהם אבינו, ואם תעמיקו חקר, תמצאו כי הוא מקיים
גם את תורתו של בן ישראל אחר, אשר ציווה למוכה
הלחי האחת להושיט למכהו גם את השניה. משום מה
אין העולם הנוצרי מקיים את המצווה הגדולה הזאת לא
קשה לנחש. אולם איש לא יעיל, חס ושלום, כי העולם
הנוצרי מעדיף את מתן המכה מקבלתה. צריך, אפוא,
להחליט, כי העבירה באה פשוט מחוסר הבנת הטעם של
המצווה. כי למה, באמת, יתן אדם למכהו לחי שניה?
האם כדי לגרום הנאה יתירה למכה ולהרשיעו עוד יותר?

האוקראינים, הרונצים ודומיהם בחיתו־אדם — לעזוב
את ארץ החמדה הזאת לא יתכן! כך פסק כבר ארנסט
בווין, ראש המיניסטרים של ממשלת הוד מלכותו האימ-
פריאלית בבריטאניה, שראה במעשה שכזה כפיון טובה
מצד היהודים, אשר אירופה זקוקה להם, כי עוד לא
הספיקה למצוץ את דמם ואת כשרונותיהם.

סיר פרדריק כיוון את השעה להביא את דבר
תגליתו לעתונות כשישבה הועדה המשותפת של אמריקה
ובריטאניה בוואשינגטון לדון בשאלת הצרכים של שרידי
היהדות האירופית ויחסם אל שאלת ארץ־ישראל, ומשקם
רעש בעולם היהודי וההד נשמע גם ממערכות עתונות
לא־יהודים באמריקה, לא רק נגד העלילה הטפשית על
איוז אגודת־סתרים, אלא גם על עצם הרעיון שהגינראל
הבריטי, במתכוון או שלא במתכוון, משמש ארשת למשרץ
החוץ בלונדון, המתאמץ להכשיל את הענין הציוני לפני
ועדת החקירה, לא היתה ברירה לאונברסטי אלא לדרוש
את התפטרותו של בא־כוחה בגרמניה, אשר אולי, באמת,
לא היה אלא קרבן של המדיניות הבריטית. כל ישראל
וישר־מחשבה, אשר רגש אנושי מפעם אותו, לא יכח
להשלים עם הרעיון, כי בעולם משוחרר לכאורה ירצה
מישהו להכריח את פליטי ארץ ההריגה לחיות בבית

ואולי מחיבת היסורים, שיש לה חשיבות בתורת הנפש
של חול־לרוח? ואם שני הטעמים האלה אינם מספיקים,
אולי מצווה האדם להזמין משנה־מכה לשם סימטריה
בלבד?...

על כל פנים את כל המידות הטובות המנויות למעלה
אנו מוצאים בהרברט ליהמאן ביחסיו עם הגינראל סיר
פרדריק א. מורגאן, בא־כוח אונברסטי בגרמניה.

כידוע, בהיר־עניים הוא סיר פרדריק, הרואה רק
יהודים וורוד־לחיים ומדושני־עונג, אשר פיסיהם
מתפקעים מכסף וזהב, כשהם בורחים מגן־העדן בפולין
אל מחנות המקלט בגרמניה, ולמה הם בורחים מארץ
הבחירה הזאת? הווי אומר: מפני שאיזו אגודת־סתרים
יהודית רבת־אמצעים והשפעה, רחמנא ליצלק, מפתה
אותם לעזוב את אירופה ולנדוד לארץ, אשר הם טוענים
כי ארצם היא, אי־שם בקידמת אסיה.

וזאת לדעת, כי לעזוב את אירופה המהווה קבר ענקי
של ששת מיליוני יהודים שנידונו בארבע מיתות היטלר
— סקילה, שריפה, הרג וחנק — על־פי הנוסח החדש
ביותר של העשיריה החמישית למאיה (מאת השנים)
העשרים — אותו הנוסח אשר מחולליו הם המדע הגרמני
הטהור והאכזריות המעורבת של הגרמנים, הפולאנים,

מי עומד מאחורי החרם הערבי?

מאת
ז. מוהליבר

(מכתב מארץ-ישראל)

ידי אחרים, רובם אדישים לכל השאלה. בוויין, בכתב-הפלטת של, יודע לספר על 80—90 מיליון מושלמים שהבעיה הארץ-ישראלית אינה נותנת להם לישון בלילות בגלל הציונות ובגלל פליטי הכבשנים מאושווינצ'ים, המבקשים להם מקלט בארץ-ישראל — אבל כמדומה, ש-60—70 מתוך 900 אלף המושלמים שבארץ גופא שנתם ערבה להם ואינם חוששים כלל לסכנה הציונית, המביאה להם ברכה ועושר יום-יום, ואינם לחושים כלל אחרי כל הלהטות שידידהם מן החוץ משפיעים עליהם. בפרט אין איש מהם חושב על התקוממות ומרד בנוסח 1936, לאחר כל הסבל שסבלו והנזקים ברכוש ובנפש בשנות המהומות. מצבם הכלכלי של ערביי הארץ מצוין כיום, ולמה יהרסו שוב את מעמדם? אפשר, שגם "פחד היהודים נפל עליהם". הפחד הארגוני היהודי, מעשי-הגבורה היהודיים בשנות המלחמה (וקודם לכן גם בשנות המהומות), אפילו אותם המעשים שנעשו על-ידי חובלנים יהודים על דעת עצמם והישוב המאורגן גינה אותם והסתייג מהם — גם הם חיזקו את ההכרה בלב הערבים, שאין כדאי להתגרות ביהודים, בפרט שהללו אינם חורשים עליהם ח"ו כל רע, ודרך אגב: מעשה נאה...

מ ע ש ה ב " פ צ צ ת א ט ו ם " ב ג ל י ל
ה ע ל י ו ן

לאחד הישובים העברים בגליל העליון באה משלחת ערבית מן הכפרים הסמוכים לזבח-משפחה בנוסח המזרח. בשעת סעודה הפיעו האורחים (וניכר היה מתוך כנות) את כל רגשות הידידות והאחוזה שהם רוחשים לבני-דודיהם היהודים, ודרך אגב ביקשו, ש"בפצצות האטום שיש בידי קיבוץ חקלאי זה לא ישתמשו נגדם, אלא נגד אויביהם המשותפים". השכנים היהודים הבטיחו להם, כמובן, "שלא יאונה להם כל רע"...

ועוד מספרים ממקור נאמן, שערבים פנו גם לממשלת הארץ בשאלה, אם אין ליהודים פצצות אטום, הלך-רוח זה בין שכנינו כלפי הכוח המאורגן היהודי ודאי

מי יודע, אם להכרזת-חרם זו על סחורה ציונית אין קשר במידת מה למאורעות הדמים שקדמו להכרזה זו בכמה מארצות-ערב (טריפולי, מצרים וכו') — בנובמבר האחרון, חודש הכרזת באלפור. (אפשר שיש כאן כוונה לצמצם במידת האפשר את ההתחרות בשווקי המזרח התיכון של התעשייה הציונית, אשר נתגלתה במלוא כוחה בשנות המלחמה). קבלה ישנה היא בידניו: אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזים עליו מלמעלה. בכל אופן, הידיעות המגיעות אלינו מארץ זו ומארץ אחרת, כשהן מצטרפות יחד אינן אלא מחזקות את ההשערה, שכל המתרחש נגדנו במזרח אינו אלא סחורה-של-אכספורט אשר מי יודע להיכן מוליכות עקבותיה. הרי יש לנו ב"ה ידידים בכל העולם. כמה אופייני, למשל, הדבר שבראש "המשרד הערבי" בלונדון העמיד את עצמו (או הועמד) הגינרל ספירס, סכטן ואיש-תכנים, שנתפרסם כבר באהבתו ליהודים ולתנועת תקומתם. ג'נטלמאן זה וודאי מנוסה באומנות הסכסכות יותר אפילו מעזאם ביי המצרי (או: עזאם פחה, לפי תארו החדש). וקופת השרצים התלויה מאחוריו מצדיקה בהחלט את מינויו כפרנס ציבור, מורה ומדריך של המשרד הנ"ל. הוא ידע כבר — ובוודאי מטעמים פאט-ריוטיים בריטיים טהורים — לכוון את העניינים בכיוון הרצוי בשעה זו. אילו "זכינו", היה נמצא וודאי איזה אנגלי טוב, שהיה מתנדב להעמיד את עצמו בראש משרד התעמולה שלנו בגרייט-רסל סטריט שבלונדון, כדי לעזור לנו קצת בהגשמת משאלותינו, ואילו כיום הקונקטוריה היא לא שלנו.

מפליא בכלל לראות את כל האפיטרופים הידידים והמצילים והיועצים והמגנים שצמחו בן-לילה לערביי-ארץ-ישראל המסכנים-המקופחים-המנושלים. והעיקר, שפולם מתבאיים בסגנון אחד, מן "גלייכשאל-טונג", אשר פמחה ראיונו רק בתקופה ידועה בארץ ידועה שבינתים בא עליה הקרץ. וערביי-ארץ-ישראל עצמו, ש"מלאכתם נעשית על-

הרקע של הכרזת החרם הערבי. — אגדת התבערה במזרח התיכון — הקשר שבין מאורעות נובמבר בטריפולי, מצרים וכו' — הסתה בארץ-ישראל שלא הצליחה. — "פחד היהודים נפל עליהם". — הצטיינות בסחורות ציוניות לזמן ממושך. — הסתייגותה של מצרים. — החרם. — חרב פיפיות. — מספרים על יחסי המסחר בין ארץ-ישראל לשכנותיה. — מה ידרוש הישוב העברי מטמשלת ארץ-ישראל? — עמדתה של ממשלת ארץ-ישראל "לפי שעה" לחרם.

מסביב לחרם הערבי

באחד ביאנואר 1946 נכנס רשמית לתקפו "החרם" שהכריזה "הליגה" של ארצות-ערב על "התוצרת הציונית" בארץ-ישראל.

מי עומד מאחורי החרם הזה? האם יש יסוד ממשי לחרם? האם עלול החרם לפגוע בתעשייה ובתוצרת העברית? האם ישיב הישוב היהודי על החרם באמצעי תגמול? — אלו הן השאלות שכל אחד עלול לשאול למשמע המלה האיומה הזאת "חרם".

השאלות הן קשות ומסובכות קצת, שרק הזמן — ולא השכל — יוכל להשיב עליהן. ברצוני להביא בזה רק כמה עובדות ומספרים מסביב לחרם, שמתוכם יתברר אולי משהו.

מי עומד מאחורי ה"חרם"?

יש רגלים להשערה, שבהכרזת החרם היו מעוניינים קודם כל אלה הרוצים ליצור איזה מצב מתוח-טראגי בארץ הקדושה (אולי בקשר להתחלת פעולתה של ועדת-החקירה האנגלית-אמריקאית?) לפי שעה על רקע כלכלי, מאחר שהנסיונות ליצור איזו מתיחות פוליטית וסכסוך-גועים לא הצליחו לפי שעה. הן לא מקרה הוא זה, כי זה ירחים רבים, מיום שהמלחמה הרשמית באויבי האנושות נסתיימה, קול מכריז ואומר בעתונות של ארצות מסוימות ומעל במת הפארלאמנטים, כי "המזרח התיכון יושב על הר-געש, וכל רגע עלולה הלהבה להתפרץ". ממש כאותו רביי-של-חסידים היושב בשיפיטובקה ורואה שריפה במזיבונו, אם השריפה לא אירעה, אין זו אשמתו. העיקר ש"צפה למרחוק".

והסתגלת לתנאים החדשים, היות מתנה את תוקף אמריקה ומרומם את חזקתה. והנה דווקא עמית, עת נתבססה ונתאששת וכבשת לך מעמד הגון של פרנסה ו"ירקות", פנה, התחלת לדבר טרה בארץ זו אווית לשיש לך?

"הבה אסביר לך, ידידי, עניני, באמת גם אן ראה ראיתי את כל החסרונות בחיים האמריקאיים כאן. אלא שכל זמן שלא נתאזרחתי נזהרתי בלשונך שמת יחזירני למקום ממנו באתי. אבל עכשיו משנתאזרחתי רשאי אני להגיד את כל האמת המרה. הלא בן המדינה אנכי ופה יישאר מקומי לעולם".

"ובכן", אני משיב לו אמרם, "רואה אני, כי סוף-סוף אין רצונך לחזור אל מקומך הישן בעיירה קטנה ודלה בפולין. טוב לך, כנראה, כאן משם".

"בלי שום ספק", הבטיחני, "יש גם הרבה מעלות לאמריקה, אלא שאסור גם להעלים עין מהגרעותיה. הא לך משלים אחדים. מצללים בכל הפעמונים, כי ארצנו היא ארץ החופש. והנה תשמע מפי את נסיונותי המרים ועמדת על טיב חירותנו פה. רגיל הייתי מזמן לזמן לסור בערבים, מתום זמני-עבודתי, אל הספריה העירונית. יש אשר נועדתי שם עם אחד ממפירי ונשטפנו בשיחה מעניינת. "אסור לדבר!" התנפל עלי הספרן בשצף-קצף. "והיכן חופשי הדיבור שלכם באמריקה?" שאלתי. "אם תוסיף לדבר עוד מלה אחת, אקרא לשוער ויראך את הדלת והמוזונה, וקף בי שתי עינים וועמות. אני נכנס למסעדה הזורה בשדרה החמישית. הומנתי כוס קפה ושטחתי על השולחן גליונות גייר והתחלתי לכתוב מכתב. "לא פה המקום לכתוב!" פיהה בי מנהל המסעדה. הנחתי ספר ונסיתי לקרוא בו. "אין לקרוא בשום אופן!" גוף בי קשה. נמלכתי פעם וביקרתי בקונצרט יפה באולם קאריניג אשר בניו-יורק. באזני האוזני ובפי לעסתי לעוס היטב פרע של תרגולות עם פרוסת-חלה. בנימוס קרבה אלי סדרנית אחת וביקשה ממני לחדול מאכילתי. נכנעתי לה מאין ברירה, כי איימה עלי בנימוס רב לגרשני. בקיץ כחום היום אני נוהג לטייל בגני העיר — והנה לקראתי שלטים: "עבירה להתהלך על העשב", "עבירה להשליך פרוורים", "עבירה לקטוף פרחים" ועוד עבירות כאלה. בשבת בבית-הכנסת החזן עובר לפני התיבה והמקהלה פוצחת ברינה — ואני מנמנם הנאנתי. והנה הגנאי דופק במרפקי: "רי יהודי,

אל תנום ואל תישן!" עד כמה אין אחרות אצלנו באמריקה, אסור לך עובדה קטנה: כשאני נכנס לאיזו מעלית בפרוורדור של בית-התעופות, אישה-מעלית שואל לפיתומו: "לאן?" ואני עונה: "לקומה התשיעית!" מיד מתעורר איש אחר, כנראה להכניסני, והוא קורא תגר: "לקומה הארבע-עשרה!" ואז פרצה קטטה גוראה: זה קורא "קומה רביעית", וזה "ששית", זה "חמש-עשרה", וזה "שמינית". האין זה פירוד-הלבבות? אין שני אמריקאיים מסכימים לדבר אחד. מספר מי ימנה לכל אלפי האיטורים, שאמריקה מתגוררת בהם: באבטובוס אסור לעשן, בבית-הגתיות אסור לירוק, ברפבת אסור לפתוח את דלתות הקרונות מן הצד. בקיצור, אני שואל אותך: איך אפשר לחיות בארץ כזאת, אשר בה אסור לאכול, לישון, להתהלך, לדבר, לקרוא, לכתוב ועוד ועוד. ואתה עודך קורא לאמריקה מדינת החופש. היכן החופש כאשר אלפי דברים אסורים בה בהחלט?"

ג

אם חיברתי את החרוזים הבאים ברגע זה ואם הם כמוסים אתי בכתביד זה רבצ מאה שנה, עת הייתי "מומחה" לחרונות באנויות העבריות שבניו-יורק — זה הוא "סוד צבאי" לפי-שעה. אולם אבקש מכם לקרוא את הפזמון הבא במיבטא האשכנזי הישן (את הניקוד תצירו בדמיונכם):

א ה ב ה ב ו ע ר ת

וראות-הקור יושפוני,
קיפאון בלבבי עת מילאו;
מסגיבי מתנכרים החיים,
בנפשי שיממון יגדילו;
כי עזוב בעולם אישאר,
שוב אדם עלי לא יחוסה, —
ברגל מועדת וברעד
אזי חיש אליה אנוסה.
פניו — להבים, עיניה —
ניצוצות, וכולה קודחת.
עלידה אשבה וכליל
תוגפי אשכחה באחת.

עליה אתרפק בדבקות,
את בשרי אשיקה אל בשרה;
אז אראה יום ארץ שכולו
תפנוקים וחום ונהרה.
היא תצק בקרבי רעננות,
ואשאף אל תוכי את חומה;
אתחמם כנגד אורגוזה
ובולי אן תאוה אדומה.
בדברים החוצבים להבות,
בשקט לי תלחש לחישה
נעימה ומתוקה ורפה —
לא אבין כיאם וק ארגישה.
ארגישה בי עדנה חדשה.
ממנה לא עוד איפרדה.
לי נפשה גחלים הלהט,
וזלתה בקרה אובדה.
אלי מה בוערת אהבתה,
רשפיה — אש, לבת-שלהבת;
על מוקדה גם אעל כל גופי
אם אצלה לא אוכל לשבת.
זה דרכי בחורף, הקור עת
בחוצות חילים יגבירה
והקפיא את דמי, אן אברח
אליה, אליה — הפירה...

ד

אתכבד להציג לפניכם טיפוס פופולארי בניו-יורק ושמו מנשה קליגר מברונקס. ואלה הם סימניו: שפם קצר לבנבן וזקנקן חד ומספקים מהדק-חוטם, עניבה מושכבת וכיסים מלאים וגדושים עתונים אידיים ועבריים — כל הקנינים האלה מהווים את הבריה האושרית, שכולנו מתעניינים בה לעת כזאת. בטבעו הריהו יהודי שאנן ושלאנן, אינו נוגע אף בנכוב על הקר. הוא ברגש רגיל, שאינו מצטיין בשום דבר, אלא שנתפרסם בעשרים השנים האחרונות בשל תכונה אחת, שיש בו: הוא בר-פלוגתו של ד"ר חיים ווייצמאן.

את הציונים באמריקה כקיצוניים ביותר, בתופשי המרובה. אם תשוב ועדת החקירה בהצעה להתיר את עלייתם של מאת אלף, או חמשים אלף יהודים לארץ ישראל, ימצאו בלי ספק רבים וכן שלמים, שיאמרו לנו: "אדרבה, זהו פתרון נאה למדי. מאת אלף יהודים זה מספר גדול. מתירים את עלייתם לארץ ישראל, ואתם באים ומרעשים עולמות על מדינה או קהילה יהודית? קומו וסדרו את מאת האלף, ואל תלכו בגדולות".

רבים יהיו אנשי-מעשה מסוג זה שיבואו אלינו בעצות טובות כאלה, ועלינו, הציונים, היודעים שהציונות אינה שאלת-פליטים ושאינו פתרון לשאלה היהודית אלא אם כן תיבנה ותיכונן מדינת ישראל בארץ ישראל, מוטלת החובה לחזור ולשנן להם ליהודי אמריקה את פרק האלף-בית של הציונות. המאורעות בזמן האחרון בלבלו עליהם את דעתם.

הציונות באה לעולם קודם שנתמלאו מחנות הריכוז של אירופה פליטי יהודים נענים. היא באה לעולם לפני המלחמה העולמית הראשונה. היא התקיימה, בצורות שונות, במשך אלפיים שנה, ותוסף להתקיים עד אשר יתקן פגם הדורות ועמנו חסר-המולדת ישוב וייבנה לבטח במולדתו בארץ ישראל.

מצבנו בשעה זו חמור הוא, אבל איננו נואש. לפי כל מה שאפשר לשער יוסיפו יהודים לעלות לארץ ישראל במספרים גדולים, אחרי שתגמור ועדת החקירה את עבודתה. הספר הלבן שבהווה יבטל. אם לא יהיו הצעותיה המדיניות של הועדה לטובתנו, עוד תהא לנו ההודמנות להתקומם להן, כי לא יהא בהן משום הכרעה ניצחת.

מקור תקווה ותעצומות נפש הוא הישוב בארץ ישראל. כל ציוני חייב, לדעתי, לבקר לעת כזאת בארץ ישראל, ולוא רק כדי לשאוף מרוחה, רוח עז ובטחון. יהודי ארץ ישראל חזקים הם, מושרשים ובעלי בטחון. אין הם משלים את נפשם בתקוות-שוא, יודעים הם את המכשולים אשר לפנייהם ועל סביבותיהם, אבל כוח בהם — כוח העולה ממעמקי עם יושב על אדמתו. והם נכונים להגן עליה בכל מזיר. הם סומכים במידה מרובה עלינו, שלא רק נעמיד לצדם את כוח הציבור וכוח הסיוע הכספי שלנו, אלא גם ניתן להם את מיטב מחשבתנו, במידת ההבנה וההעפלה האפשרית לנו.

אותנו, שלא להסב לוועידה עם באי-כוח מדינות ערביות, שדבר אין להן עם ארץ ישראל ואין להן כל חלק בה. הצהרת באלפור והמאנדאט לא נתנו למדינות אלה כל דעה בענין ארץ ישראל. אבל ה"מעשיים" שבנו הכריעו, וכך נקבע התקדים. כך נפתח הקו ההרסני, שהלך ונמשך מאז ועד ימינו: שכל מדינה ערבית, אם היא במרחק מאה מיל או אלף וחמש מאות מיל מארץ ישראל, חובה להתייעץ עמה בכל הכרעה מדינית ויחס לארץ ישראל, שהובטחה עליידי חמשים ושנים מדינות להיות לבית לאומי לעם היהודי.

מה עלינו לעשות עתה? כמובן, שנצטרך להמשיך בהגשת טענותינו לפני הועדה בלונדון ובוואשינגטון על הצד היותר טוב. אבל חוששני, שלאחר מאה ועשרים או מאה וששים יום נוכח לדעת, כי נחלנו מפלה מדינית גדולה.

עלינו להתחיל מיד בעבודת סידור ותיכון לקראת הדיון האחרון לפני חבר עמי-הברית. עלינו להשתדל לקנות ידידים בכל העולם כולו, בין העמים ששלוחיהם יושבים בסוד החבר, בין העמים שאינם עבדים נרצעים לבריטאניה הגדולה ואינם מעוניינים ביותר בשמירת האינטרסים האמפיריאליים שלה במזרח התיכון. עלינו לעשות נפשות לרעיונו בתוך הממשלות והעמים של אמריקה המרכזית והדרומית, של אירופה ושאר חלקי-עולם. עלינו להתחיל בטיפוחם של יחסי-ידידות אלה במרץ רב. הייתי רוצה לראות את חשובי מנהיגינו מבקרים במשך ששת החודשים הבאים את בירות הארצות השונות ויושבים ודנים לפני מנהיגיהן ומדינאיהן בעניינינו ומסבירים להם את עמדתנו, למען ידעו ויעמדו לימינו בבוא שעת ההכרעה.

בנוגע לארצות-הברית, עד כמה שקשה לנו הדבר ברגע זה, עלינו למצוא דרכים להוכיח להם למיניסטריין החוץ ולנשיא, כי סומכים אנו על הממשלה שלנו שתהיה לנו לפיה החבר עמי-הברית, על דעת הקהל ועל דעת הקונגרס האמריקאי, ואל לנו למעט בערכה של האפשרות הנחוצה להמוץ-בזרחים יהודי להשפיע על וואשינגטון, או במידת רגישותם של המדינאים בוואשינגטון לדעת הקהל יהודי ולא-יהודי כאחד. ואשר לעבודתנו בקרב היהודים גופם, הסכנה החמורה ביותר האורבת לנו עתה היא שיתחילו לראות

ההשתדלות בהכנסת הסעיף הציוני במצע המפלגות. רצינו שאמריקה תשמיץ את קולה, קול העם וקול הממשלה, לטובת הציונות. והנה באו משרדי החוץ והמושבות הבריטיים והתעו את הממשלה האמריקאית לדון על השאלה היהודית מבחינתה של שאלת-פליטים. מתוך הנחה ברורה שהדרישות המדיניות של הציונות הן חסרות יסוד ותועלת ואינן נוגעות לעצם השאלה, וממילא אין לשים להן לב.

זו היתה כוונתו של הנשיא טרומאן בהצהירו שאין הוא תומך עוד ברעיון הקהילה היהודית, אם כי מעמיד הוא על דרישתו ביחס להגירה יהודית. ולזה גם נתכוון בוויין באמרו, שכל היהודים מסכימים לפתרון שהוא מציע לשאלה, חוץ מן הציונים.

מה, איפוא, אפשר לנו לקוות מידי ועדת-החקירה האנגלו-אמריקאית? כלום אפשר לשער שתביא לנו הצעה לעזור ביסודה של המדינה היהודית בארץ ישראל, כנגד המדיניות הבריטית הנחרצה וגם כנגד המדיניות האמריקאית, במידה שזו מתגלמת בנשיא ובמיניסטריין-החוץ? וודאי שלא. אנו הצענו את טענותינו לפני הועדה בוואשינגטון באופן מצוי, התעודות שהגשנו אליה נערכו במיטב הכשרון וידיעת הענין. אבל כל העובדות שהוצעו בהם היו גלויות מכבר לכל הרוצה לדעתן, ומה הועלנו בדבר?

חושש אני שהועדה תבוא בהצעה להתיר פניסתם של מספר-פליטים מסויים לארץ ישראל. איני יודע כמה, אולי פחות ואולי יותר ממאת האלף שדרש הנשיא טרומאן. אבל יחד עם הצעה זו, תבואנה בוודאי עיד כמה הצעות ועצות טובות לפתרון מתמיד של השאלה, ואלה יהיו לנו למפגע, לא רק בתעמולתנו באמריקה עד שנגיש עצומותינו לפני חבר עמי-הברית, אלא גם בעצם הדיון בשאלה זו מעל בימת החבר הזה.

כבר עתה, עם עצם יסודה של הועדה, נגרם לנו הפסד ברור. מה נאמר לעם האמריקאי במשך מאה ועשרים ימי חקירתה של הועדה? אי אפשר לנו לבוא בדרישותינו אל מיניסטריין-החוץ, או אל הנשיא, שהרי יאמרו לנו: כתרו זעיר, הן הענין נחקר עתה עליידי הועדה, ששמעה גם את טענותיכם אתם. טעות מעין זו טעינו כשנענינו לפני כמה שנים להזמנה לוועידת "השלחן העגול" של ערבים ויהודים. היו בינינו כאלה שהזהירו

מהתלות לתקופה הפרדית

מאת
דניאל פרסקי

היושן "המליץ" מספרבורג מלפני חמשים שנה בערך, עת נשאלה המערכת מה המלה העברית המקראית למושג: ערענסט, סעריאז — מאחר שחידושו של אליעזר בן-יהודה "רציני" היה אז ללעג ולקלס (הטענה היתה: "רציני" בא מ"רצון" בשעה שהשורש הוא "רצה" והאותיות "ן" הן פניניים. כמובן, אין יסוד לטענה. והראיה: "תרם" מן "תרומה" אף כי השורש "רם", מתמשכלי מן "משכיל" אף כי השורש "שכל" ועוד). על זה ענה העורך: "נכוחות" הוא ערענסט, סעריאז, "רציני". והראיה: "מהתלות" (הומור, לצון) הוא ההיפך מן "נכוחות". מבחינת העברית החדשה אין ערך מעשי למובן הזה. בימינו "נכוחות" — דברים נכוחים. אלא שדאי לנו לבוא עד תכונתו של העם בימי ישעיהו כאשר קרא בקול צרוד: "לא תחזו לנו נכוחות!" ביקש פעין מפלט נפשי ומרגוע רוחני מצרות יום-יום ומן המחסור הקשה. כאילו התחנן מתוך מצוקת חייו: "שמא תמטעו בריצונות ותרבו במהתלות? אולי נשכח את ענינו ויגוננו. כי, רואים וחווים, רחמו עלינו..."

אשירה נא לידדי שירת דודי לאמריקה (בנראה, השפיע עלי הפסוק הנזכר למעלה, כי אודקק ללשון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה...).

ידידי זה (אני יורד כאן לקרקע הפרווה) הנהו יהודי, שבא לאמריקה זה כעשר שנים. מאחת העיירות בפולין בא הלום. ולמה אכחד את טובי-לבי? עוזר עזרתי לו ככל אשר היה לאלידי, כי יוכל לעזוב את עמק-הבכא, בו נמק מעוני ומשעבוד, ולהתיישב בניוירוק.

והנה בשנותיו הראשונות, בטרם נהיה לאזרח, מילא סיו תהילת הדוד שמואל הנגיד, אונקל סם בלעז. לדידו, אין בעולם מדינה כמדינתנו, המלאה יושר וחופש, פרנסה ורווחה פמים לים מכסים.

אולם... ברם... כלומר: אך. אך משעה שזכה להוציא את תעודת-האזרחות שלו (וגם בזה עזרתי לו), נהפך לבו עלי. הוא התחיל לחפש מומים במדינתו של קולומבוס. לא בנתי לדרכו זו ושאלתיו בגליו-לב:

"בשנותיך הראשונות פה בארץ, עת סבלת עד אשר התאקלמת

דעת הקהל. גם בימי התלמוד היה ממש כך. כאשר ביקש תנא לעניין את תלמידיו בדברי הלכה, סיפר להם דבר אגדה או בדיחה וגזומה. והנה עצם החזיון הזה לא חסר, כמובן, אף בימי הנביאים. הנה מתייצב לו החזון בלב השוק או על אם הדרך והוא ארץ-שערות וזעזע-עניים (ואולי קרח כאלישע וטוב-עניים כירמיהו) והיהו מתחיל להסיף מוסר, להוכיח את הרשעים והצבועים, השרים הסוררים והעשירים המדכאים. רבים נעצרים על מקומם, מקשיבים רב קשב, מניעים את ראשם לאות הסכמה. ויש אשר אנהה תתפרץ מלבם ודמעה תינתק מעינם. אולם פה ושם יתחצצי שובבים, ולוצצים יקראו מלא: "אולי נשמע פעם ביובל חלקות מפיכם? מהתלות השמיעונו! גם דברי צחוק לא יבולעו לנו!". הרעש והמרקחה מסביב אין להכיל. קריאות-בינים בוקעות את חלל-האוויר: "עם מרי! בנים כחשים!" מצד אחד — ותשובות-צעקות: "רב לנו נכוחות! כבר שבענו אמרות-אימים ונבואות שחוחות" מצד אחר. אם התערבו שם שוטרים ונוטריי העיר ביד חזקה או נחו אימזה יהודים נשואי-פנים וארוכי-זקנים ובשפת-ינעם והשקטו את העם — לא אוכל דעת פיוס הזה, כי לא היו אז עונוים לרשום כל מיני שערוריות בחוצות קריה. לא לנו ביום הזה, במרחקי אלפי שנים, לשפוט אם אשמי השובבים והלוצצים לגמרי ואם אולי לא היו כל-כך זדים וכחשים. כאשר יעיד עליהם המתוב, ייתכן מאוד, כי גם אלה היו בני ישראל ישרים וכנים, וכי חייהם היו קודרים ומרים עד בלת נשוא עוד. וני גרשיעם אם חשקה פעם נפשם למשהו מרגין את הלב ומשכיח את רישם וסבלם...?

כמריכן אני בטוח כל-כך, כי בקראם: "לא תחזו לנו נכוחות!" התכוונו להתנגד לדברים נכונים ונכוחים. אין זה ברי כל-כך. והא ראי! קראתי באחד מגליונות היומון העברי

א
הערה צודית, אך חשובה: זה כרבע מאה שנה, שנוצרה בשפתנו מלה יפה ויחידת-הברה "פרד" (על משקל: פלל, פרט, כתב) לשם המושג: אטום. וכן הניחו חכמינו וסופרינו את המלה המקראית הנדירה "פרודה" ("עבשו פרודות תחת מגרפותיהם", וואל א', י"ז. כלומר: הגרגרים הזורעים ונפרדים ברגבי העפר, לפי יהושע שטיינברג, וכן השתמש ביאליק בסוף "המתמיד": "מה צחיחה החלקה ומה מקוללה, אם פרודות כאלה תעבשנה בתוכה!") לצורך המונח הפיסי: מוליקול, היינו: החלק היותר קטן, השומר על אפיו של החומר. אין עלי להסביר לכם עד כמה קצרה ומצלצלת מלה זו "פרד" (היינו: הנפרד הבלתי-מתחלק), וזה דור שלם שמצאתיה בספר-ילומוד לידעיות הטבע, בשירים שונים ועוד, והנה ביום שידובר בה, נשכחה כליל. כל העולם כולו שוגה כעת באטום — וגם העתונים העברים בארץ ישראל מרבים לדיין בפצצה האטומית ובתקופה האטומית ובעתיד האטומי. אטום, אטום — ואין פרד. אטום עלינו להודות, כי גם המלה "אטום" (א' בחטף פתח) יש לה משקל עברי (חלום, בכור, טחול, טחון, זרוע ועוד) ואפשר עלי-בלשנות עממית ואש-חיה לומר: "השורש 'אט' — החלק הנאדם שלנו, שנחצב מהררי התג", ואפרוש את כנפי עטי עליו עת נקוב ונישש כאילו לא היה — אולי ישוב הודו וקם וחי... וקוד הערה צודית, אך לא כל-כך חשובה: ישעיהו הנביא מתמרמר בפרק שלושים, פסוק עשירי: "אשר אמרו לחואים לא תראו ולחווים לא תחזו לנו נכוחות דברו לנו חלקות חזו מהתלות". סדן העם חד הוא בכל הדורות. לא רק בימינו נהנים בני-אדם הנאה מרובה עת עולה מירשהו על ידו ונהיה מברח

ישראל אינה סובלת ממחסור בדולארים. יצוא התעשייה היהודית ויבוא התון מארצות-הברית שנאמדו בשנה בשנה האחרונה ב-3-5 מיליונים לא"י, הביאו דולארים לארץ. אך הארץ, ובפרט הישוב היהודי, לא הפיקו מיבוא דולארים זה כל תועלת ניכרת. דולארים אלה שימשו בעיקר לכיסוי גרעונותיהם הדולאריים של הארצות השכנות.

הישוב היהודי ידרוש, שסכומים אלה לא יועמדו עוד לרשות הארצות המחריות על מנת שהללו ישיגו את הסחורות הדרושות להן במדינות שמחוץ לאזור-החרם. כן ינסה הישוב היהודי לכוונן את הסכמי-חליפין עם הארצות שהוא מספק לו סחורות.

מה יהא יחסה של ממשלת ארץ-ישראל לדרישות הישוב היהודי? עד עכשיו התייחסה ממשלת ארץ-ישראל בשלילה להצעות על הסכמי-חליפין. עתה, לאחר שנוצר מצב חדש על-ידי החרם, יוכל הישוב לדרוש, שזו תענין שוב בשאלת הסכמי-חליפין.

בפגישת באי"כות הועד הלאומי לכנסת ישראל עם המזכיר הראשי של ממשלת ארץ-ישראל, לפני שנים מספר, נשאל המזכיר, מה הם האמצעים שממשלת ארץ-ישראל עומדת לנקוט נגד החרם הערבי? הלה השיב, כי לפי שעה אין הממשלה אומרת לנקוט בשום פעולה, כיון ש"באורח רשמי לא הודיעו על החרם לממשלת ארץ-ישראל". הנימוק מוזר קצת, וכן מוזר שהרדיו הארץ-ישראלי, "קול ירושלים", עושה פרסום בשעה הערבית לחרם (כשם שבשעה הערבית הוא מפרסם ידיעות נגד החרם, מתוך "שיווי המשקל" הנודע לתהילה). אבל — עוד חזון למועד! במקרים כאלה נוהגים לסיים במלים של-התחמקות: "ימים יגידו".

מצריים יסבלו בלי ספק קשה, אם החרם יטול מהם את האפשרות למלא את הצרכים הדחופים על-ידי יבוא מארץ ישראל. בריטאניה וודאי רב רצונה לספק חמרים אלה למצרים, אבל לפי שעה אין כל סימנים למשלוחים גדולים. ולקניית סחורות בארצות-הברית דרושים דולארים, שאינם מצויים לפי שעה במזרח התיכון.

איך יגיב הישוב העברי על החרם הערבי?

חרם כלכלי הוא בבחינת חרב פיפיות, הפוגע לא רק בנפגע, כי אם גם בפוגע. מאורעות-הדמים שהחלו בשנת 1936 שימשו רקע לחרם על התוצרת העברית, אלא שבתוצאותיו של חרם זה נתגלו הנזקים הכלכליים המרובים שנגרמו למחרימים, בעוד שהמשק היהודי הוכיח את כוח עמידתו.

אם החרם יצא לפועל, לא תיפגע התעשייה העברית בארץ-ישראל בזמן הראשון. אבל אם כי לפי שעה לא יורגשו תוצאות החרם, אין לקבלו, כמובן, באדישות. והישוב העברי יצטרך לדרוש בכל תוקף מאת ממשלת ארץ-ישראל את עזרתה למלחמה בחרם. על-ידי אמצעי-הגמול. כיצד? ארץ-ישראל קונה משכנותיה (בפרט תבואות ובקר) יותר משהן קונות ממנה. הקניות הוצאו לפועל על-ידי הממשלה, שנעזרה לצורך זה במסים ובהכנסות-מכס. חלקה של האוכלוסיה היהודית בהכנסות אלו מגיע ל-80%. הישוב העברי ידרוש בוודאי, שכספים אלה לא יוצאו להבא לקניית סחורות בארצות שנתנו ידן בגלוי לתנועת החרם. תבואות וגם בקר אפשר להשיג במקומות אחרים מעבר לים, ובמחירים נוחים יותר מאשר בעיראק, אלא שלשם כך דרושים דולארים. ארץ-

הארצות הערביות, הסתייגה במקצת, תחילה קמה בהלה בארץ זו. למצרים אין מוצרי-רפואה משלה. בשנות המלחמה השתמשה ברפואות ציוניות מארץ-ישראל, כי אירופה חדלה לספק לה את הדרוש לה. ומיד באה דרישה מוגברת למוצרי-רפואה. אולם גם לאחר הכנת המלאי לא הודיעה עדיין על התחלת החרם, אלא פרסמה הודעה, ש"כל סחורה המובאת למצרים מארץ-ישראל (ולא מיהודים) טעונה רשיון יבוא מיוחד מאת מיניסטרו-הפספרים המצרי". יש כאן איפוא חרם-עקיפין בלי לפרש את שם המוחרם, ושיקול-הדעת בכל מקרה מסור בידי השלטונות.

מה קונות הארצות הערביות מארץ-ישראל?

הארצות השכנות קונות מארץ-ישראל בכמויות גדולות: מלבושים מוכנים, לבני-טריקו, רפואות וצרכי קוסמיטיקה, סחורות-עור מעובדות, זכוכית שטוחה, מכיני-גילוח, שמנים ריחניים, מיצים מרובים ותוצרי-תעשייה אחרים, וממדינות אלו קנתה ארץ-ישראל ביוחד תבואות, חמרים גלמיים שונים הפאים מן החקלאות, בגון כותנה גלמית, שעורים, בהמות וכיוצא באלה. מכסתן של המדינות הכלולות במזרח התיכון הקיפה כ-36% מן היבוא של ארץ-ישראל, ואותו האחוז כמעט מן היצוא של ארץ-ישראל, בממוצע בתקופה משנת 1939 ועד למחציתה הראשונה של שנת 1945. מצרים קונה מארץ-ישראל, בכמויות קטנות יותר, גם חמרי-עור תעשייתיים (מסמרי-פלדה, ברזל, אלומיניום, פחי-נחושת, אבזרים אלקטרו-טכניים וכו'), שהחרשתנים המצריים מומינים בארץ-ישראל, משום שהללו דרושים להם בדחיפות ואינם יכולים להכות עד שיזכו לקבלם מעבר לים. מפעלים

למי העתיד?

מאת
קלמן ווייטמאן

לכתי תלמוד-תורה? או לבי תלמוד-תורה?

ובתי-הספר העממיים בטל לגבי הצדדים המשתפים ומאחדים אותם. בראשונים — אותם הלימודים, אותה הלשון ואותה האווירה הנוצרית במידה מודגשת יותר, כמובן, שבאחרונים. ההבדל הוא רק בלימוד הנצרות על-פי פירוש ונוסח ידוע. מה שאין כן, להבדיל, בישיבות משלנו. הצד המשותף שביניהן ובין בית-הספר העממי הוא החינוך הכללי. אך לימודי הקודש שלנו הם לימודי היהדות, שמעולם לא היה שום קשר בינה ובין הנצרות באיזה נוסח שהוא. והם, הלימודים האלה, אינם מצטמצמים באיזה "קאטיכום", במין "אני מאמין" חותך ופסקני, אלא הם לימודי התורה, שמשמעותה ידועה לנו. ועם זה נלמדת תורתנו לא בלשון משותפת (איני יודע אם יש בזה יוצא מן הכלל), אלא בלשון משלנו — או בעברית או באידיש.

כלום יש לערער על אותם ההורים המעדיפים את בית תלמוד-התורה על הישיבה מפני החשש להתבדלות? רק יהודים בעלי דתיות מופלגת או יהודים לאומיים נלהבים אינם חוששים חשש זה. אבל מהו ערכם הפמתי לגבי המוני ההורים החוששים?

וודאי. על סמך העבר וההווה של הישיבות הקטנות אפשר לנו לשער, שעתידיהן הן לפרות ולרבות עד כדי לשמש בתי-חינוך לכמה וכמה אלפים. ומחניכיהן, נצפה, יקומו לנו בארץ זו מנהיגי הרוח משלנו — תלמידי-חכמים, רבנים, מורים, סופרים וגם עומדים בראש הקהילות. יקומו לאחריו אשר ימשיכו ויעשירו את משנתם בבתי-האולפן העברים התיכוניים והעליוניים. אולם אין לנו לצפות כלל, שהישיבות ישמשו בתי-ספר לילדי ישראל — לרבבותיהם.

השאלה במקומה עומדת: מהו עתידו של החינוך העברי והאלמנטארי לרבבות בנינו? יש מהמחנכים, חניכי הארץ, הסוברים, שאת עתידו של החינוך הזה יש לקשר עם החינוך של בתי-הספר הכנסתיים (שעליהם ייחדתי את הדיבור באחד ממאמרי

הזמנים, בעתיד הקרוב או הרחוק, נצליח לפעול על רבבות ההורים הנותנים לבניהם חינוך עברי, שישלחו אותם לישיבות, וישלמו את שכר הלימוד הגבוה, שהוא חלק חשוב של הכנסות הישיבות, הנדרש מהם? או כלום אפשר לנו לשער, שההכנסות מחוץ לשכר-הלימוד תוגדלנה על-ידי תגבורת המגביות הכספיות לכלכלת הישיבות במידה שתאפשר את חינוכם של רבבות תלמידים בישיבות?

אך נניח, שמהבחינה הכספית לא יהיה עיפוב להעלאת מספר התלמידים בישיבות עד כדי רבבות. נניח, שנופה להגיע לשעה הגדולה, שהצבור היהודי באמריקה יהא מאוחד ומסודר יפה וראשו ומנהיגיו יהיו ספוגי תשוקה עצומה, שכל ילדי ישראל יתחנכו בישיבות הקטנות, וכמו כן יהיו מוכנים ומזומנים לכלכל את הישיבות מהקופה הציבורית. (כשם שנוהגת הממשלה בנוגע לכלכלת בתי-הספר העממיים הכלליים) ולא יהיו זקוקים לשכר-הלימוד של ההורים — כלום יש מקום לקוות שהמוני ההורים ירצו בחינוך הישיבות?

בשאלתי זו כלולה גם תשובתי, והיא שלילית. הטעם גלוי וידוע: הרוב הגדול של ההורים מסתפקים בחינוך של בתי תלמוד-התורה או בחינוך מסוג אחר לא רק משום שהוא עולה להם בזול, אלא משום שרוצים הם, כי בניהם יקבלו את חינוכם הכללי דווקא בבית-הספר העממי. אם מפני שסוברים הם שהחינוך זה הוא מתוקן ומשובח מהחינוך הכללי שבישיבות (וסברה זו, דרך אגב, מוטעה היא. נוכחתי בזה מחינוך בני שלי ומחינוכם של כמה מבני חברי וידידי), או מפני החשש, והוא העיקר, להתבדלות. ואל יהא החשש הזה קל בעינינו.

וכשישאלו: מדוע אין הקתולים אחוזי חשש זה? מהא התשובה ברורה: הקתולים אינם יראים מפני החשד או האשמה ב"התבדלות", ראשית, מפני שה"גויים" בכלל אינם מתחשבים עם הפיסקה "למה יאמרו הגויים", ושנית, וזהו העיקר, ההבדל שבין בתי-הספר של הקתולים

שאלת מהותו של החינוך העברי לקטנים בעתיד היא אחת הבעיות המסרידות את המחנכים העברים ההוגים והמרגישים. וראוי לדייק כאן בלשון: לא שאלת עתידו של החינוך הזה, אלא שאלת מהותו בעתיד, לפי שבדבר עתידו בכלל, נדמה לי, שאף הפסימיים שבתוכנו מאמינים באמונה שלמה, שכל זמן שיתקיים בארץ זו קיבוץ יהודי החש ומפיר ביהדותו (והגורמים הפנימיים החיצוניים למעמד-נפש קבוע זה מתרבים ומתגברים) הוא, הקיבוץ, רובו, חלקו או מקצתו, יקיים את המצווה של חינוך הבנים.

השאלה היא: חינוך זה מה תהא תבניתו? חסידי הישיבות הקטנות חושבים שאין חינוך עברי ראוי לשמו אלא החינוך הנחוג במוסדות האלה, ולפיכך צריך הציבור היהודי לכוון את כל מאמציו לקיומו ושגשוגו של החינוך הזה, אפילו אם המאמצים האלה פוגעים פגיעה רעה בשאר טיפוס החינוך לקטנים.

מבחינת ההשקפה והרצון שבלבות העסקנים והורי התלמידים של הישיבות אפשר שזודקים הם בדעתם זו, כי הרי עם כל הפגמות מהצד הפדגוגי שאפשר למצוא בכמה ישיבות קטנות, מודים הפל, שהן-הן בתי-האולפן המקנים לבנינו את הידיעות העבריות האלמנטאריים במידה הגונה, וכמו כן משמשות הן הבסיס הנאמן למוסדות החינוך העברי התיכוניים והעליוניים. אולם מבחינת היכולת הכלכלית וטיב הסביבה המיוחדת שבארץ זו, ספק גדול הוא, אם חינוך הישיבות יהיה בעתיד חינוכם של רוב ילדי ישראל.

ושני טעמים לספק זה. ההוצאות על חינוך הישיבות הן פי שלושה לגבי ההוצאות על חינוך בתי תלמוד-התורה. שכבר מנוי וגמור אצל דורשי רשימות-חינוך כלכליות, שבעת אשר הסך המוצא על תלמיד בית תלמוד-תורה מגיע ל-50-60 דולאר לשנה, הסך המוצא על תלמיד הישיבה עולה מ-150-175 דולאר. כלום אפשר לנו להעלות על הדעת, שבזמן מן

שהצטיינו בסחורה ציונית, דנוה לגניזה — לשם הפקעת המחירים בבוא השעה הרצויה.

אגב: גם לאחר שכל הארצות הערביות הכריזו כבר רשמית על הצטרפותן לחרם, ערביי ארץ-ישראל לא קבעו עדיין את עמדתם וההכרזה עודנה ב"צריך עיון". הועד הערבי העליון, שנתאסף ביום השלישי ביאנואר, נתבקש על-ידי לשכות המסחר הערביות להגביל לפי שעה את החרם וסחורות שאפשר להשיגן שלא מתוצרת יהודית, ולשכות אלו עוסקות עכשיו בעריכת רשימות מצרכים חיוניים שאין לוותר עליהם על-ידי חרם... ועוד עובדה מעניינת: דווקא ביום שנקבע על-ידי הליגה הערבית להתחלת החרם, נכנס לפועל ההסכם על איחוד החברה הערבית הג' אברהים להובלת סחורות ונוסעים בנמל חיפה עם שדות לסירות-מנוע של "עוגן" (המסונף ל"סולל בונה"). כל העבודה נעשית עכשיו במשותף, וב-3 ביאנואר היו הערבים עסוקים בהובלת סחורות ציוניות לאניות המועדות למשלוחים לחוף-לארץ. המשא והמתן על איחוד זה נמשך שנים מספר והוכתר בהצלחה דווקא שלושה ימים לאחר שהחרם נכנס לתקפו.

חשש הערבים לחרם-גומלין

ערביי ארץ-ישראל חוששים ביותר לחרם-תגמול מצד היהודים, בימים האחרונים, כשהפדיון בחנויות יפו לקה במקצת, שאלו כבר הסוחרים הערבים בדאגה את ידידיהם היהודים, אם לא הכריזו היהודים "חרם חשאי" על הערבים? ואכן, למי ימכרו הערבים את תוצרתם, בפרט החקלאית? היכן יכריזו בוקר-בוקר "פרישע דגים" או "אייער טריות" (עברית ואידית בערבוביה), אם לא בשכונות היהודיות של ירושלים, תל-אביב וחיפה?

בארצות השכנות

ובארצות השכנות? אף הללו הצטיידו ב"סחורה ציונית" לזמן ממושך. עם ההחלטה על החרם (אגב: שמועה אומרת, כי ההכרזה על החרם נעשתה בידיעתם, ואולי גם בהסכמם של יועצים בריטיים), ביקשה כל ארץ לדחות את התחלת הגשמתה, עד שהיא תכין לעצמה מלאי של תוצרת ציונית הדרושה לה. הכרזה גלויה ורשמית על החרם הכריזה לפי שעה רק סוריה, זו המדינה הליבאנטית הצעירה, שזה עכשיו קיבלה את עצמאותה. זו קבעה אפילו פסיים למי שיועד על הברחת "סחורה ציונית". לעומת זה, מצרים העשירה והמפותחת שבכל

דוגמה מאלפת: שתי ערים שכנות הן — תל-אביב ויפו, הראשונה כולה יהודית, השניה ערבית כולה (פרט לשכונות יהודיות אחדות שעל הגבול, שאף הן כמעט-תל-אביביות). בשנות מהומות ערים אלו צהובות זו לזו ויחסיהן מנותקים, אבל בשנים כתיקונן אין שתי ערים ידידות כשתי הערים האלו. בימי פגרה ומועד ממלאים הערבים מיפו את חצות תל-אביב, לכאן הם באים לקנות, לבלות זמנם על שפת הים, בבתי קולנוע, בגן-החיות (גן-החיות בתל-אביב, רוב לקוחותיו — ערבים) ולהתענג קצת על הדר העיר.

מאידך גיסא אוהבים יהודים (ובפרט יהודיות) לרדת קצת בערבי שבתות ומועדים לשוק יפו הערבית, הגובל אגב בשוק היהודי של רחוב הכרמל, כדי לקנות "מציאות" מזרחיות מיד ראשונה. בימים המועדים לעוברי עבירה מבחינה דתית, מבקרים השכנים קלי-הדעת, זה אצל זה בסתר: בימי צום יהודי, כשהמסעדות בתל-אביב סגורות מתגנבים עוברי עבירה, תפח רוחם, למסעדות המזרחיות ביפו וממלאים שם את תאוותם. מאידך: בימי צומות מושלימיים, ובפרט בימי נזירות מיין, באים קלי-הדעת של שכנינו "לחטוא" בתל-אביב, שעין מוחמד אינה פקוזה עליהן. כך המנהג גם בירושלים ובחיפה, הערים שאוכלוסייהן מעורבים.

וכך נמשכים יחסי השכנות הטובה בין שתי הערים, באין "כתוב שלישי המפריע ביניהם"...

ימים טובים לסוחר ציון
מה היתה השפעת ההכרזה על ה"חרם" מצד הליגה הערבית? — עם הכרזת החרם על תוצרת ציונית, לא נבהלו היהודים, אם כי העניין לא נעם להם, כמובן, ואילו לערביי הארץ היתה זו כעין פצצת-אטום ממש. למחרת ההכרזה החלו זורמים לתל-אביב, כדי להכין להם מלאי של "תוצרת ציונית" לזמן ממושך. כי מי יודע, מתי תגיע מחוץ-לארץ סחורה חדשה, אנגלית-אמריקאית וכו'? וכן מה יעשה, אם מכריזו החרם ושתמשו גם באמצעי אימתנות ועיניהם תהיינה פקוחות על עוברי העבירה? בקיצור, לא היו ימים טובים לסוחר ציון מאשר בשבועות המעטים שלפני האחד ביאנואר. כל סחורה שעבר זמנה, כל ארג שדהה, כל נעל שיצאה מן האפנה וכו' — הפל נמצאו כשרים ללקוחותיהם. "אין בודקין בשעת הסכנה". מאות אלפי לא"י הוצאו על סחורות ציוניות, וביפו האמירו המחירים ביותר על כל הסחורות, וסוחר יפו,

שאין בו כדי לדחוף את מישוה להסתכן בסכסוכי-דמים. לא זה בלבד: בכל הזדמנות לאחר כל ההתנגשויות בין היהודים והשלטונות בקשר עם עניני העליה, המסתיימים לפעמים בדמים, ממהרים הערבים (אנשי העם, כמובן, ולא עושי-הפוליטיקה) להביע את רגשי השתתפותם בצער היהודים. לאחר מעשי הצבא בעמק חפר באו משלחות ערביות מכל הסביבה לרשפון ולכפר חיים, ששם אירעו מאורעות הדמים, לשם ניחום אבלים והשתתפות בצער. בשעת המאורעות בתל-אביב, לאחר הודעת בוויין, הובילו ערבים מיפו במכוניותיהם את הפצועים היהודים שנפצעו מיריות הצבא — לבתי-החולים, וכפר ערבי הביא לשכניו היהודים בשכונת התקוה הסמוכה לתל-אביב שהיתה מנוחית מתל-אביב מפאת ה"עוצר" — לחם וצרכי מזון אחרים בשפע, וסירבו לקבל כל תשלום, ועוד מעשים כאלה וכאלה.

כל השמועות על סכנת התבערה במזרח התיכון, על מתיחות גזעית בארץ-ישראל — הן בדיות, שמועות-שוא, שמפיצים המעוניינים בכך מטעמים הרצויים להם, אבל לפי שעה אין להן כל יסוד במציאות.

יחסי המסחר בין הישוב היהודי לערבי

הכלכלה אינה יודעת גבולות גיאוגרפיים ואתנור גראפיים. עניניהם הכלכליים של עמים היושבים זה בצד זה בארץ אחת — עם כל ההבדלים באורח החיים וברמת החיים, משולבים זה בזה. בין היהודים לערבים בארץ עצמה אין הסכמי-חליפין רשמיים, אבל את ההסכמים עושים החיים והמציאות.

הישוב הערבי בארץ, המתפרנס ברובו מאספקת תוצרת חקלאית לערים, ומיעוטו מתעשייה זעירה ופרימי-טיבית — למי הוא מוכר את תוצרתו? לישוב העירוני, ומי הוא הצרכן העיקרי בעיר? הישוב היהודי, בשנות המלחמה צץ אִמנם בארץ גוף שלישי, כצרכן — הצבא, מצרכן זה נהנו גם הערבים וגם היהודים (היהודים הגבירו בשנות המלחמה מתוך מאמץ מלחמתי את תוצרתם החקלאית, שנועדה בעיקר לצבא). אולם גם בשנים כתיקונן קונה הישוב היהודי, נוסף לתוצרת החקלאית היהודית, גם חלק גדול מתוצרת הערבים, ולא רק ערביי ארץ-ישראל, אלא גם הארצות השכנות. לעומת זה מספקת התעשייה העברית את תוצרתה גם לערביי הארץ, אם כי הצרכן העיקרי לתעשייה הוא הישוב היהודי.

סערת-הצחוק מלווה את האנטיוויצימאניסט כשהוכרז לצאת מן המסדרון עת הובהלו הסדרנים להשקוט.

לפני ירחים מספר נעשה במלון "וואלדורף אסטוריה" משתה נהדר ליובלי של ווייצמאן במלואת לו שבעים שנה. כיוון שאיחורתי לבוא לאחר האכילה, מצאתי כבר את מנשה קליגר במסדרון והוא חזר כפונגראף על כל סידרת טענותיו הידועות, שכבר נשמעו אלפי פעמים. אלא שהפעם מצאתיו כשמגנבתו הממוצעת שמוטה הצדה ועיניו בוערות כפנס-יחשמשל וכולו הרגש: "הערב יבוא סוף לווייצמאן, ההיסטוריה מסרה לידי את השליחות החשובה הזאת. כתום הבאנקיט אנש לווייצמאן ואומר לו בפה מלא: ווייצמאן, רד למען הצלת הציונות! ארצו ידע מה חושב עליה העם". הלצים מסביב אפופים-קופים במנשה קליגר: "לא תעז, לא תרהיב עוז בנפשך לעשות ככה. אולם אם באמת ובתמים תפיק את זממך בשלימות, תקבל מאתנו מיד מאה דולאר במומונים". "מאה דולאר, מאה דולאר", חוזרים על הבטחה זו עוד חברים אחדים, שעמדו שם ונהנו מטכסיס מלחמתו האנטי-ווייצמאנית.

אותו משתה, שהשתתפו בו מגדולי ישראל ומגדולי המדע באמריקה, ארך עד בוש. בשעה אחת אחר חצות כבר זימרו את ההימנון האמריקאי "התקוה" והקהל המגוון והמקושט התחיל להתפורר לאט-לאט. מנשה קליגר לא שכחה חמתו אף באסוס אחד. הוא צועה בקומה זקופה אל הבימה, אשר שם נשאר ווייצמאן משוחח עם ד"ר סטימאן וויין ועוד אנשי-שם אחדים. מנשה קליגר צעד ישר אל ווייצמאן, ובגירלויה ואני בתוכם אחריו. לבי רעד מגיל פן אזכה להיות עד לשערוריה לאומית כזאת (אולי יפסיו בעתונים צילום מכל המתחולל כאן וגם פרצופי לא ייעדר). ומה זאת עיני תחזינה? מנשה קליגר התייצב הכן לפי ווייצמאן ואני כולי מתיחות מה יעשה פה. והנה קליגר מתחיל לדבר בלחש ובקול רועד: "אדוני ד"ר ווייצמאן, כבר הגיעה השעה... כן, כבר הגיעה השעה שאהא סוף-סוף — — — תתן לי אוטוגראף". מזכירו וידימינו של ווייצמאן הלא הוא ידידנו מאיר ווייסנאל דחף אותו במחיידי אחד על סהרת השפה האנגלית: "גודניק, טראג זיך אפ!"...

החילה היה פועל-ציוני ואחר-כך ציוני כללי. אז נהפך לריבוי-ווייניס ובזמן האחרון נעשה ל"מדינתי". אולם בכל גלגוליו המפלגתיים יש בו צד שווה אחד: הוא שונא את ווייצמאן, אִמנם איננו שונא אותו בתור אדם מלומד ובתור יהודי נאמן, אלא שאינו תמיס-דעים עם שיטתו המדינית. לפי דעת מנשה קליגר, הרי מקור כל כשלונותינו הציוניים וחולשותינו המדיניות נובע במקור אחד: מנשיאותו של ווייצמאן.

והנה האנטיוויצימאניסט הזה עושה את תעמולתו באמונה, ביום אינו עובד (אשתו עושה זאת בעדו), בערב אינו שב הביתה. בכל צרה וצוקה לעם ישראל הוא רואה יד ווייצמאן באמצע. הדברים הגיעו לידי כך עד שמנשה קליגר חולה גם את אי-הצלחתו הפרטית — בווייצמאן. כששואלים אותו: "מדוע לא תוכל להשיג עבודה בבית-חרושת?" "מה משמע מדוע?", עונה מנשה קליגר, "מה? האהיה עסוק כל היום ואותו איש ושמו ווייצמאן יהיה חפשי לתת למוט את רגל עמנו?"...

אין לך נשף, אספת-עם, וועידה, כינוס של ציונים או עבריים בני-יורק, שלא הפגשו שם את מנשה קליגר במסדרון. הוא מקהיל מסביב לו כנופיה של אנשים, שלא יכלו להיכנס פנימה מפני סיבות שונות, והריהו מרעיש עולמות בקול רם: "ווייצמאן זה ממיט שואה על ראש התנועה הציונית. צריך מיד להיפטר ממנו!" וכששואלים אותו הנאספים: "כלום תאמר, כי ווייצמאן אינו יודע לדבר לפני מושלי בריטאניה ואִתה מבין יותר ממנו?" "בלי שום ספק", מתפרץ מנשה קליגר בקולו הצפצפני, "אני אילו הייתי נושא-זנות עם ששורששיל ואטלי, כרעתה היינו נפטרים מן, הספר הלבן זה כבר". הכנופיה גועה בצחוק אדיר: "ביש-נד שבמון, שאינו יודע לקשור שרשרת-נעל ולענוב עניבה כהלכה, יתאמר לבעל-שכל יותר מווייצמאן". "כן, רבותי", מתחיל מנשה קליגר בלא-קולו, "אני יודע בטיב פוליטיקה יותר ממנו. הנה קראו "פאלקס-שטימע" שלי ב"פארווערטס". אילו הייתי אני במקומו, כרעתה לא באונו כל התלואות האלה. הלא קראתם בעתונות, כי נפסקה העליה לארץ-ישראל לגמרי — ווייצמאן גרם לכך. נתפסה ספינת מעפילים — הקולר תלוי בצווארו של ווייצמאן. הוא מעמיד בסכנה את כל עתידנו..."

ה
בימי נעורי ברוסיה היה כל מוכתר בתואר-כבוד אקאדימי מדעים על כרטיסו בפירוש: "דוקטור לפילוסופיה". ובנוסף זה היה היושב-ראש מציו את הנואם. והנה אני (ומסתמא שאר בני-גילי ממוקרי חכמים) בתמימותי הילדותית הייתי מתמלא יראת-הרוממות: "הקטנה היא בעיניכם? האיש הזה פלוני בן פלוני, הנואם פה נאום, סיים את חוקלימודיו באוניברסיטה, ואחר-כך כתב ספר מדעי עמוק, שזיכה את כותבו בתואר: דוקטור לפילוסופיה". מי ידמה לו בחכמה ומי ישווה לו בהשכלה ומי יערוך לו בידעות העולם והטבע? הלא כל רז לא אנס לו. איזה מוח חובק וזרועות כל התרבות האנושית? ששקששתי ועברתי ארצות, ראיתי כריסטיביקור גרמניים מאויסטרליה ומגרמניה, הנושאים בגאון ובאוזניות מאירות-עינים: "דוקטור לפילוסופיה". באמריקה זקנתי קצת וחכמתי קצת וחדלתי להתפעל מן החכמים מעושרי "ד"ר לפילוסופיה". עמדתי על טיבם של רבים מהם (יש, כמובן, יוצאים מן הכלל) ונוכחתי, כי אין בהם לא תורה ולא חכמה. אדם מלומד יתכן גם בלי תואר, והתואר באמריקה לרוב אינו אלא חריצות טכנית בלבד: בחינות, תעודות, חיבור — ויצאת מדוקטור... בכל-זאת ישנם אנשים הגונים, יהודים פיקחים ומשפילים — ועדיין הם מטפחים חלום בסתר-לבם להשיג תואר "דוקטור לפילוסופיה". כמובן, קצת ננועים הללו באיזו תסביך-נחיתות הגון — ונדמה להם, כי תואר-החכמה ירים את ערכם בעיני הבריות. אך לא ממנו ולא מקצתו. בימים האלה בא אלי איש באי-ימים, יהודי מרושל וטפשוני, מי שלמד וקרא אלא שלא עיכל בקיבתו הרוחנית שום דבר, ובכן סיפר לי, כי הוציא מביסו תשעים דולאר ועשה בערמה כה וכה — והנה תעודתו הדוקטורית מאחת המכללות בשיקאגו. פקם היה תלמידי בבית-מדרש למורים, "הרצליה" ובקושי עבר את בחינת הדקדוק. ובכן, ישב ותרגם אנגלית את ראשית כללי הניקוח. בעל סגנון אנגלי השביח את התרגום והכניס הרבה מונחים לאטיניים. הפרופיסורים בשיקאגו התפעלו מן המומחה הזה בכל-שנות שמיט ושיגרו אליו דרך התואר את התואר הנבון: "דוקטור לפילוסופיה" — ומסיפשונו לא נגרע מאומה...

לי עשרים וחמש שנים שאני בארץ. והדבר פשוט מאוד. גודלתי במשפחה ציונית, והיא היא שעלתה ארצה והביאה גם אותי, כשאני בן שלוש-עשרה... אבי נגר... בא אלו אל כרכור... שמעת כרכור... מובן. שלא יכול להסתדר שם. נסעו לתל-אביב... ואני? אתה רואה, אני כאן... — וחיוך רחב התפשט על פניו הגלויים...

כך באים הם, ממקומות לא שיערנו, כך גדלים הם, במקומות לא ידענו, הגבורים הצנועים שלנו, גבורי יום-יום.

ד

החושך גדל... הצללים רפו... קמנו ללכת. עוד מעט והמכונית האחרונה תצא מן המקום. בחשכת הערב נתקבצו מסביב עוד כמה חברים. שיחה משותפת. תשובה קודמת לשאלה, ושאלה נשארת תלויה באוויר.

— לא, איש מחברי שפיים לא סבל. כל הפצועים והאסירים הם מאלה, שחשו לעזרתנו, שנכנסו לפנינו או שנשארו מחוץ לשרשרת הצבאית.

— כן, הזהירו תחילה... — אומר אחד בקול. — פלאקאטים היו להם: „לכו לבתיכם — מטעים אחד — ולא הצבא יירה“.

— תמהו, שרצו לקנות משהו. נתנו להם מה שרצו וזרקו להם את כספם בחזרה. „הרי אנחנו רק פקודה ממלאים“. הטענה הידועה!

— היו ביניהם גם כאלה שהתביישו... מה עושים פה אתנו, למה אמרו לנו, שאנחנו שונאים, השונאים היחידים שנשארו אחרי הנצחון על גרמניה...

— ברור, — נשמע קול בחשכה, — הם רוצים להפוך את הארץ, על ישוביה ויושביה, לחומר-אימונים. כך חשבה גם גרמניה פעם להפוך את רוסיה למחנה-אימונים מתמיד...

המכונית הגיעה.
שלום! שלום!

צים קמו לפני... יהודים בבית-הקברות, כאן, בארץ, בשפיים... אני אמרתי להם גם אז, מיד, באותו מעמד... אדמה קדושה היא, „קונסקרייטה גראונד“, כך אמרתי להם...

— והם?

— הם כבשו פניהם בקרקע, ולא ענו... נמשכת השיחה... פרטים חשובים ובלתי-חשובים, ככל העולה על רוחו, ככל המתפרץ מלבבו...

— לא היה כל צורך לשבור את הדלת... היא, אמנם, היתה סגורה, אבל הם יכלו להכנס דרך החלון... הנה זה, השבור...

— ולהכות? אני בטוח, שהמפקדה אשמה... היו ביניהם מורתחים מוסתים...

— לא היה כל הכרח שישברו ארגונים... ארגונים שברו? — נודעוזה בת-המישב, כאילו נפגעה בכבת-עינה...

— כן, זה היה עוד בלילה, לפני שפתחו את ההתקפה... עומדים שם אצלנו, על-יד השער ארגונים מלאים יבול לשיווק... שברום, ערכו מדורה, צלו תפוחי-אדמה... כן, התנהגו כמו על אדמת-אויב... מצור... אויב מסוכן מפנינו... יש להתכונן בזהירות... מי יודע, מה אמרו להם שם?

— הערכו זיהוי? לא, אתה יכול למסור בשמי לכל מי שאמרת רוצה, שלא היה כל זיהוי... והמונולוג נמשך... על אף הסתלקותנו מגישים תה. הוא מספר, ואנחנו לוגמים... את סיפורו.

— אמור-נא, אדון גוירק, יודע אני כי אנגלי אתה, זאת אומרת, מאנגליה. אמור-נא לי, אם מותר לשאול אותך, כיצד הגעת לארץ?

— באניה! — משיב הוא בצחוק. — זה טוב! אבל אתה מבין את שאלתי.

— כן, — עונה הוא, — אבל אין מה לספר... זה

מאת
ר' בנימין

(מציג רשימות ביומן)

AMERICAN JEWISH
ARCHIVES

אלף שרטונים ושרטונים

ד"ר שמואל י. פייגין דורש ב„הדואר“ מיום ג' בטבת להתחיל בעבודה ממושכת ומכוונת לרכוש את אימון הערבים וידידותם. הוא אומר: „יש מצע משותף בין היהודים והערבים, אף במובן המדיני“. דעה כזאת נשמעה גם בארץ. אחד מראשי מנהיגי הפועלים, יצחק טבנקין, אמר: „נפנה לעם, לעולם, לערבים, לאיסלאם“ („דבר“, י' בכסלו). בקשר עם הדברים האלה רצוני לספר פה אפיזודה אחת מן השנים האחרונות, שהייתי מעורה בה, ושלא סיפרתיה בעתוני הארץ מטעמים מובנים. גם עתה עוד לא הגיעה השעה לספר דברים כאלה בארץ, אך מן המועיל שידעו את הדברים בחוץ-לארץ לשם הבהרת המושגים. מאידך גיסא, יש באפיזודה זו משום העלאה זכרונה של הנרייטה סזולד, שנסתלקה אשתקד בימים אלו.

היה זה לפני שנים מספר כאשר „ילדי טיהראן“ חפצו להגיע ארצה דרך עיראק וזו לא הרשתה את המעבר. ההשתדלות נמשכה חדשים, אך ללא הועיל. אני אז הייתי שקוע בענייני השואה וההבלה, ולא השתתפתי בכל הנוגע למדיניות הציונית. אך כאשר ארכה ההשתדלות ולא הביאה פרי, שאלתי לתומי, אם הסוכנות היהודית או איזה מוסד יהודי אחר פנה ישיר לממשלת עיראק בדבר הזה. קיבלתי תשובה שלילית. כדבר הזה לא נעשה. פנו רק לבריטאניה ולאמריקה. אז ביקשתי מאת ידידי הותיק מר חיים מרגלית-קלורסקי, שיוסדר פגישה בלתי-רשמית בין שלושה יהודים ושלושה ערבים והטלתי עלי להיות הפותח בשיחה. כוונתי היתה להגיד לערבים: „אני מבין את הניגודים המדיניים שפינינו וכי כל עוד לא באנו לעמק-השווה בדעתכם למועז כל גידול של הישוב העברי, אפילו על-ידי ילדי טיהראן“. אך מכיון שלילדים הללו יש כבר סרטיפיקאטים, והשאלה היא אינה בדבר כניסת הילדים האלה, אלא רק אם יוכלו לנסוע בדרך הקצרה

ששמו ידוע לי היטב, ושהוא גם מכירו של מר קלורסקי. המיניסטר ענה: דבריו טובים ונכוחים. אנו לא עיכבנו אלא מתוך חשש שמא אם ניתן רשות מעבר נפגע באינטרסים של הערבים בארץ-ישראל. עכשיו כשאני רואה שאין התנגדות מצדכם, אין גם התנגדות מצדנו. אלא מה? עכשיו כבר מאוחר, כי הילדים כבר הפליגו בדרך הים.

הקורא יכול לחשוב, כי אלו היו דברים בעלמא בלי ערך מעשי. ולא כן הדבר. לא יצאו ימים מרובים ושוב הגיעו ילדי ישראל לטיהראן. ועתה פנו לאותו מיניסטר עיראקי והוא נתן בלי קשיים את הרשיון המבוקש.

כל זה התרחש באופן הפשוט והישר ביותר, בלי להטריד את נשיא ארצות-הברית וצירים גבוהים, שלא הצליחו כלל וכלל, אלא העלו חרס בידם.

זוהי רק אפיזודה, מקרה בודד. ובכל זאת הוא מאלף בשמים. אחת: שלא עלתה כלל במחשבה אצל מנהיגינו לנסות ללכת בדרך הפשוטה והישרה והאנושית ביותר. ושנית: שאם מנסים — יש גם שמצליחים.

האם לזאת התכוונו טבנקין ופייגין?

**

ט"ו בכסלו. אם תשאלו מה מעמד העתונות העברית בארץ כיום הזה? יתכן להשיב, שהוא עלה בשנים האחרונות במובן הטכני וכי ירד במקצת באיכותו, במשקלו הפנימי. יש לנו „המוקד“ עתונים יומיים ביחס ישוב של ששים רבוא נפש בסך-הכל, שאולי החלק הרביעי ממנו אינו יודע ואינו קורא עברית. העתונות היא מקצוע, שאדם בינוני לומד אותו אגב נסיון ועבודה. העתונות היומית בארץ מפרנסת אלפי נפשות. היא כיום עסק שנותן פרנסה לעובדיו ואולי גם מכניס רווחים

WRHS

AMERICAN JEWISH
ARCHIVES

בימינו אלה הולך ומסתדר איחוד בתי תלמוד-התורה בניו-יורק העיר ושלושה שותפים בסידור האיחוד: אגודת המנהלים, שהיא היוזמת של המפעל ורוח החיה בו; עסקני חינוך, נציגי בתי תלמוד-תורה מפורסמים, וועד החינוך היהודי.

עדיין לא הגיעה השעה לפרסם את פרטי תכנית הפעולות שהתווה לו האיחוד המתהווה, אבל אפשר להודיע, שמטרת האיחוד אינה רק להעמיד את בתי תלמוד-התורה הקיימים והעתידים להווסד, על בסיס כלכלי מוצק, אלא בעיקר, "להחזיר עטרת בתי תלמוד-התורה ליושנה" על-ידי תכנית לימודים משוכללת יפה ומשותפת לכל מוסדות האיחוד, על-ידי הרביית שעות הלימוד ועל-ידי כמה וכמה אמצעים חינוכיים שהוצעו מאת נשיא-הכבוד של אגודת המנהלים, צ. ה. הנדלר, ושפורטו באגודה במשך שנה ויותר.

ומאמינים אנו, שאיחוד זה, פרי מאוויים חינוכיים כמוסים ועם זה תולדת דעות צלולות שמקור חיותן הוא גם "עולם העשייה", שאיחוד זה יכוון את החינוך העברי לדרגותיו לנתיב הנכסף, והוא גם כן ישמש הגורם המכריע, שחינוך בית תלמוד-התורה יוסיף להיות החינוך לרבבות בנינו בעתיד, ולא עוד, אלא שבהתחדשותו של חינוך בית תלמוד-התורה בצירוף החינוך של הישיבות תתהווה באמריקה אותה הסביבה היהודית התורתית-תרבותית, שנמצא בה איוו ניהומים על אגרון חינוך ומקורות חיי רוחנו באירופה ושתספיק, התמד והספג, את נפש הנוער שלנו בזרמי עוז ותשוקה פעילה לגאולתו השלמה של עמנו בארץ עברו ועתידו.

קאי, על אחת כמה וכמה וכו'. וכשנעלה על הדעת, שחינוך מטיפוס זה יהיה החינוך של אוכלוסי הילדים בעתיד, נוכח להגיע לידי ההכרה המדאיבה, שאותם תלמידי-החכמים, רבנים, מורים וכו' אשר יגדלו לנו הישיבות הקטנות והגדולות, יהיו מנהיגים ללא מנהיגים, "קצינים" ללא חיילים, "רועים" בלי "עדרים", כי כיצד אפשר לו ליהודי לשאת בלבד רחשי כבוד וחיפה לתורה ודוגליות ומכל שכן לתמוך בהם ולאפשר את קיומם, אם הוא נוטל ההכרה על ערכם והצורך בהם? אם הוא, על-פי צורתו היהודית העגומה, משולל גם המעט שבמעט מאותן התכונות שהתייחד בהן "עם-הארץ" היהודי בעיירה עליה-השלוש?

אולם יחס שלילי זה אל מהות החינוך הנידון ועתידו אינו רק יחס סובייקטיבי, משום, כאמור למעלה, ש"אין לנו לרצות בו". המספר הקטן של התלמידים בבתי-הספר האלה בניו-יורק (קרוב ל-4,000) בהשוואה אל מספר התלמידים בבתי תלמוד-התורה (יותר מ-32 אלף) מוכיח, שגם אותם ההורים, גידולי אמריקה, שבשבילים נועדו, אינם סומכים את ידם עליהם, ובעתיד, כשההרגשה היהודית תלך ותעמיק וההכרה היהודית תלך ותתבגר (והסימנים לכך בולטים ומובהקים לכל עין בוחנת), אין כל ספק שיבוצר הצורך בחינוך עברי יותר מלא ושלם, וחינוך זה אין מקומו אלא בבית תלמוד-התורה לאחר שיוכנסו בו התיקונים הנרצפים.

באחד ממאמרי הקודמים נגעתי כבר בתיקונים ההם. כאן אוסיף איוו ידיעות כלליות בקשר עם התיקונים.

הקודמים), וטעמים ונימוקים עמם: ההמון היהודי באמריקה הולך ונעשה המון יהודי אמריקאי בלשונו, רוחו וכל הליכות חייו. על-פי טבעו זה אין לבו נוטה לא רק לישיבות, גם בית תלמוד-התורה אינו לרוחו. מסתפק הוא במועט שבמועט ביהדות, ואת סיפוקו זה הוא מוצא בבית-הספר של הטיפוס ההוא, ולפיכך הוא-הוא בית-הספר של "יום המחרת", וזכורני, שבאחת הוועידות, שהשתתפו בהם רוב המחנכים, הוקדשו הדיונים לנושא בשם זה, ואחדים מהמדיינים דנו את בית תלמוד-התורה למיתה.

השקפתי אני, שהיא השקפתם של רוב המחנכים העכשיים המתאווים ליהדות עשירה ורווית טעם ותוכן בארץ זו, היא אחרת.

אינני מבטל ביטול גמור את בתי-הספר שעל-ידי בתי-הכנסת, גם להם זכות קיום, בהיותם מהווים בלבבות חניכיהם חוויות, רשמים ויחסים יהודיים ומקנים גם איוו קטעי ידיעות, אך בשום אופן אין לנו לרצות שהם ישמשו לנו בתי-אולפן לאוכלוסי ילדי ישראל בעתיד. ולא רק מפני ידיעות הזעומות שהם מרכישים, אלא גם משום שיש להטיל ספק בקביעותם והתמדתם של אותם החוויות והרשמים וכו' שהם מחוללים, בטלים ומבוטלים הם, בדרך כלל, בתוך הסביבה האמריקאית המטמיעה והיוצרת חוויות ורשמים יותר חזקים, יותר חיוניים, העשויים לדכא את הקנוי בימי הילדות, את ה"לקח" הזה אפשר ללמוד מ"קל וחומר": מה כמה חניכי ישיבות ובתי תלמוד-תורה שבחוץ-לארץ ובארץ שקלטו לתוכם יהדות מלאה ומגוונת הלכו ונבלעו בתוך התהום האמרי-

בין צללי השרון: שפיים

(מכתב מירושלים)

מאת
י. מ. הלמאן

בשנה האחרונה, לאכסן בו אורחים מן העיר, אלה יבריא, ובני-שפיים יפחיתו את חובותיהם... אלה הם שני בתי-האבנים היחידים בקיבוץ. כל השאר — עץ, צריף-עץ... מהם ארוכים ורחבים, מהם קטנים, מרובעים... הנה אנו עוברים על-ידי אחד מהם, קולות ילדים מתנשאים משם. אנו מציצים בחלון: באפלולית בין-השמשות אנו מבחינים מורה, לא צעיר ולא זקן, וממולו שורות-ילדים. אנו מקשיבים: חזרה על הצגת-חנוכה, ככה, עובר רעיון במוחי, הם ממשיכים. אנו בעיר הרי ביטלנו את כל המסיבות ופסלנו את כל הנשפים, הא כיצד? ואולי צדקו, ממשיך אני את מחשבותי: אנו זקוקים ל"זכר", ציון למה שקרה בשרון; ואילו הם זוכרים. אנו עומדים רגע ומקשיבים. קשה להבחין מלים, אבל אפשר להבחין קולות. אחד אחרי רעהו קמים התלמידים ומדקלמים את תפקידיהם... זעם בקול, כעס ומרי. כן, הם תפסו את הענין, הילדים הללו, הם מבינים עכשיו פירוש המלים: מעטים נגד רבים, חלשים נגד חזקים, טהורים נגד... כן, אינם זקוקים עכשיו לפירוש, והקול מתגבר והולך... כמה הקלו "פלניות" אלה את עבודתו של המורה!... אנו עוברים הלאה, על מדרכת-הקשרים שעליה הצריף, הנה כאן יושבת מורה, והקטנים מתעמלים, שיעור רגיל בהתעמלות עכשיו, עם חשכה, או אף זה חלק הוא ממחזה חנוכה? לא אשאל, יתעמלו הקטנים, זקוקים יהיו פעם לפריית-העמלות זו. אנו ממשיכים, הנה צריף-העץ הרחב ביותר: חדרי-אוכל, — גפנס!

לא, הם אינם טובלים בדבש, אנושי-שפיים אלה!... אם הממשלה הסוציאליסטית אשר בלונדון התכוונה לאמן כאן את חייליה, את "פלניותה", בשביל המהפכה הסוצי-אליסטית, שהם מתכננים לערוך ב"סיטי", הרי לא מצאו את הכתובת הנכונה... חייליה שהיו כאן, בחדרי-אוכל זה, שברו כאן דלתות וחלונות, והכו כאן, בכדרי-אוכל זה, גברים ונשים, לא יכלו לחשוב אף רגע, שכאן מאמנים אותם לעשות נקמה בבורגנים... הם ראו, לא יכלו לא לראות, מה כאן, מי כאן בחדרי-אוכל זה... שולחנות-עץ ארוכים וצרים, בלתי-מכוסים, ספסלים ארוכים על-ידם... מנורה אחת, היורדת מעל "גג" של

אף היא יהודיה... אנשים טובים, עובדים, ראו, איוו משק למופת! הביטו! אנו מביטים, פעם עליה ופעם על המשק, איוו יופי!... כמה מתגאה היא בהצלחתו של עובד ארץ זה!... זאת אלה מלמד בווין שיעור בהלכות אנשיות, בעמידה בתור, היודעים הם שם מה הם עושים? היודעים הם, כיצד הם מחנכים את בנינו ובנותינו כאן? האם תספר להם ועדת החקירה של חינוכנו השובה עכשיו בארץ, מה עשינו אנחנו, מה הן הדוגמות שהורים אלה נותנים לבניהם, ומה הם, משם, עושים לבנינו?...

מרחק חצי שעה ברגל מרשפון לשפיים, ואנו הולכים בשביל. בדרך זו הסתננו או התאמצו להסתנן מאות לפני שמונה ימים, בטרם הושם המצור על רשפון. מרחוק מלבינים הבתים, מזהיבים רעפי הגגות מול קרני השמש השוקעת. צללים מרחפים על פני השדות המוריקים שבין המושב והקיבוץ.

— הנה ככה, משני עברי הישובים, מעל פני הגבעות, התחילו יורדים, מילאו את כל המרחב וכך ניתקו את שפיים...

השביל מתפלג לשנים ואנו נוטים שמאלה, לצד הכביש, הדרך געשית רטובה יותר, פה ושם שלוליות מים באמצע הכביש, מדפיק אותנו אוטו-משא כבד, טעון למחצה, שני בחורים שזופים מפנים, על-ידי ההנהגה, ואחד מאחור.

— לשם חסכון באנשים משווקים אנו, אנחנו ושפיים, את יכולנו יחד, מתחילה הם טוענים את שלנו, עם שקיעת החמה, חוזרים לשפיים, לנים, ולפני עלות השחר טוענים את שלהם ומוליכים לתנובה בתל-אביב... האוטו עובר, כשהוא מתוץ עלינו מבויץ-גלגליו וממיי השלוליות, אנו מקנחים את פנינו, כאילו לא קרה דבר, והולכים אחריו.

הנה השער, בו התפרצו כובשי שפיים בסערה... מצד ימין עומדים ארגזים מלאים: עגבניות אדומות, צנון-לבן... הכל מוכן לטעינה, עם עלות השחר... מרחוק מלבין פית-הילדים, מתרומם בית-ההבראה: בנין חדש, שהקימו

אנו עוברים את המושב לארכו, הבתים סגורים, אף-על-פי שאוויר חם בחוץ והשמש השוקעת מלטפת בקרני-זהרה את כל מלוויה, פה ושם אתה נתקל במושב-ניק, ברכה חטופה, שיחה קצרה, לא עתידים היא. כל אחד מבין לרעו של חברו בשתיקה, עצוב, עגום הוא המושב, משני צדי השביל משחקים ילדים: הללו תוקפים והללו מתגוננים...

— תמרה, למה לא לבשת סוודור? — מעירה בת-שבע המארחת שלנו לאחת הילדות, הקטנטונת נזקפת, מסתובבת, מעיפה בבו עין ומודדת את כולנו מכף-רגל ועד ראש.

— לא קר לי!... — עונה הילדה במשיכת-קול ובגנדרנות. — "לא כך, לא כך" — חוזרת היא אל החברא שלה — את התפשטי על העשב... ככה... ואתה עשה, כאילו אתה יורה ככה, שהכדור יקלע ישר לרגל... אתה שומע: לרגל, ולא לבטן, אתה לא "פלנית" (כלנית, שם פרת, כינוי לחיילים הבריטיים החדשים, אדומי-הכובעים, שהציפו את הארץ).

— אביה בין הנאסרים... — לוחשת לנו המארחת. — אבל היא — חברה-מנ'תא... הביטו...

אנו מביטים... לא בחלב-אמה, בדם-אחים בלעה קטנטונת זו את סדר-החיים החדש, היא מפקדת... בהסד הממשלה הסוציאליסטית, אני מסב את עיני למארחת, וזכור בשאלה ששאלה: היודעים הם שם מה שליחיהם עושים כאן? הנה זו הגדילה אשר אתנו: תרנגולת לא תשחט, ביצה לא תבוא אל פיה וטעם חמאה לא תטעם... כבקר תאכל תבן... פירות וירקות, היא ובעלה ובתה, ונגד אנשים אלה פתחו רובי הממשלה הסוציאליסטית אש, שילחה בהם טאנקים, אווירונים... אנו ממשיכים את דרכנו במעלה-השביל, על-ידי כל בית — הערה קטנה, שרטוט ביוגראפי, כולם, כולם אנשי עמל ועבודה קשה, הנה ובסוף — משק יפה.

— כאן "ארי" גר... — אומרת לנו בת-שבע, ולתמהוץ המשתקף על פנינו היא מוסיפה: — כן, באמת... הוא "ארי"... בא לכאן עם אשתו, יהודיה... אחר כך קרה אסון... נשמגעה, ובהיתר הרבנים נשא אחרת...

אחד יוצא דופן: ד"ר אברהם שרון, "צעיר" בן הדור הקודם. חימאי לפי לימודיו ועוסק כל ימיו באיסוף אוטוגרפים של יהודים לפי יצרו. את האוסף אשר לו, שאולי הוא שווה רבבות לירות, מסר לספריה הלאומית, והוא אינו אלא פקיד'ל קטן שם, הנהנה משירותי מתנתו. והוא הכותב לפעמים את הפיליטון העוקץ, המרגיז, — המגלה טפח וטפחיים מן האמת.

ועתים עושה זאת אשר ביילין. גם הוא "צעיר" מן הדור הקודם. הוא שולט בעברית ובכתיבה הרבה יותר מחברו החימאי, שהפתיבה היא לו חלק מזיעת אפיו. ביילין הרי כתב עוד עברית טובה ב"המעורר" הלונדוני של י. ה. ברנר. ביילין הוא גם מחבר של מחזה יפה בשביל "הבימה". זקן מעט האיש, אך כשהוא כותב נדמה לך שאיזה "שגצ'ל" צעיר עומד לפניך ובידו שוט גדול, והוא מצליף על ימין ועל שמאל. הוי, היאך בן אדם זה יודע לעתים את תורת ההצלפה!

ביילין אינו מרבה להטיל פיליטונים ברבים. אך כשהוא אוזן בנוצה, וכותב, אז יש שניצוצות ניתזים. הוא אינו נרתע לאחור מפני כל נושא. לפני זמן-מה כתב פיליטון ב"דבר" — על "השוק הלבן". לא על מזל מאדים, אלא על זה שבישוב. הוא כתב: "אל לנו לעצום עין מזה. שתיקה מתוך בושה אווילית או גאווה מנופחת לא תועיל לנו. היא רק תגדיל את הרעה. עלינו להוקיע אותה לעין כל ולאחוז תיכף בכל האמצעים לביעורה". הוא כתב עובדות והסתכלויות. מאז עברו כבר כמה חדשים. וראה זה פלא: שוב שתיקה. לא אושרו ולא הוכחו דבריו. וזה מדאיג. בבואינוס-אירס לא שתקו, אלא קידשו מלחמה עזה. אך ביילין נטפל לעתים גם לנושאים חמורים פחות. הוא כתב, למשל, בזמן האחרון "בגדי שבת", כלומר, ענין הנימוס בתלבושת ובהתנהגות. הוא, המהפכן, דורש צורה נאה, נימוסים נאים. גם אחרים נטפלו לנושא זה. אכן גם נושא זה אינו בלי ענין.

האחרון, שהוא בעתון הכנור הראשון, נתפס זה רבות בשנים לעוגה צרה של השקפות, שאינה זו ממנה. הוא בבחינת אפיפיור לכת קטנה ולא לכנסיה הגדולה. ודא עקא: יש ויש בעתונות שלנו אפיפיורים קטנים במידה מספיקה, אך אין האפיפיור הגדול, — העתונאי הגדול, שהשפעתו גדולה על כל הציבור, שממנו הוא יונק ואותו הוא מניק.

"המשקיף" הריביוניסטי ישנן לקוראיו את משנתו הוא. "משמר" של "השומר הצעיר" מקבל השראה שמאלית. "הצופה" נשתרש ביהדות הדתית. הוא גידל מספר סופרים צעירים משלו, ורק בודדים מהם העלו אבר לעוף. לפופולאריות ידועה הגיע בעתון זה ד"ר עזריאל קרליבאך בשל מאמריו המדיניים הראדיקאליים. הוא יודע את המלאכה. ואילו היתה בו שמינית שבשמינית ממידת האחריות של אחר-העם וגליקסון, היה יכול להיות גם לברכה.

משונה מצבו של "דבר". הוא נאכל על-ידי שפע ידיעות ותיאורים מעולם הפועלים, המטילים שעמום על הקורא. הוא לקוי גם בשפע של מודעות, בשעה שעתון יומי פה עדיין אינו רשאי להופיע למעלה מארבעה עמודים. גם כמה מן הפובליציסטים הפנימיים שלו דרכם ללוש את הבצק, שהיה פעם טרי ורענן, מאה פעמים ואחת. הוא, השעמום! הוא התאזרח בקוראי עכביש בירכתי העתון הזה וקשה עד מאוד להוציאו ולגרשו משם. ואולם העמוד הראשון שב"דבר" מרתק תמיד והיוני יותר מאשר בעתונים אחרים. הוא המשמיע את דעת הציבור החיה שבישוב. והמדור הספרותי לשבת הוא לעתים משופרא דשופרא. מן המדור הזה יש שנכנסים ישר לגן-העדן של העולם הבא הספרותי.

גם הפיליטון של "דבר" עתים שהוא מעיר ומעורר, מפה גלים, דופק על מצחונו של הקורא וקורא לו: קום, נקדם! הסתכל מה שנעשה בד' אמות שלך, מתחת לחוטמך ממש! יש שממלא תפקיד זה ביושר ובאמונה

לבעליה. ברור שזהו ענין רציני בעיני המטפלים בו והם מתאמצים להשקיע בו חריצות, הבנה וגם אחריות. תזריזים והמוכשרים מבצרים את מקומותיהם. יש התקדמית גם בשפה ובסגנון.

אך מה לגבי האיכות, לגבי המשקל הפנימי? בולט מחסור אחד: פובליציסטים גדולים, בעלי "מאין ולאין". עוד לפני עשר-עשרים שנה היו כאלה, אך בינתיים או שנסתלקו מבמת החיים, או שנודקו, או שהתמכרו לספירות אחרות. לא נשוב אחרנית עד לתקופת אחר-העם ותלמידיו ויריביו. הללו קדמו ברובם לעתונות היומית שלנו במובן הרחב. אך חסרים כיום פובליציסטים מגוון יוסף אהרנוביץ, ד"ר גליקסון, מ. ביילינסון, קלוזנר, קליינמאן, א. ציוני ועוד עומדים מן הצד. מן הזקנים נשאר משה סמילאנסקי כמעט היחידי העומד על המשמר. לא נס ליחו ולא כהתה עינו. זה עכשיו פרסם ספר'ל על יהושע האנקין (קכ"ד עמודים, הופיע, לדאבון הלב, כמעט ביום פטירתו של האנקין, שחלה ימים מספר לפני המלא לו שמונים שנה). וספר'ל זה מלא לשד, נוי, כוח תיאור רב. דומה, לא ידי זקן, אלא ידי צעיר כתבו אותו.

מבחינה עתונאית טהורה עומד כל הזמן "הארץ" בראש. הוא פחות מפלגתי מן העתונים האחרים, והוא שקוד יותר על שלימות העתונאית. עורכיו כיום אינם משכמים ומעלה גבוהים מכל העם, אבל מאמר ב"הארץ" חזקה עליו שאינו למטה מבינוני, שהוא מביע משהו של ממש. מצטיינת בעיקר האינפורמציה העשירה. המדור הספרותי אינו לא נעלה ולא גרוע. אך לעתים הוא מפתיע באיזו פנינה ספרותית. גם הטכניקה של צד-הדפוס מוצלחת. לכאורה אותו פורמאט כמו לשאר העתונים ובכל זאת הוא מכנס חומר יותר מכולם. גם שאר העתונים אינם בלי מעלות במובן זה או אחר, אלא שבכלל הם מוגבלים ומצומצמים יותר. להבוקר יש שני עורכים בעל-כשרון: יוסף הפטמאן וח. ברנשטיין. אך זה

מאת
ז. שניאור

(מסיפורי "פנדרי הגבור")

ימין דוחה ושמאל מקרבת

לקיבו, אותה שעה יורדת הברכה על בית-הועד לעגלוניו, וכל שלושת סוסיו של ר' סנדר טרודים מזריחת החמה עד שקיעתה. אילו היה סוס רביעי ברשותו, היה מזומן לעבודה אף הוא. בימי-שפע אלה פנדרי עובד כל היום בחופו של הדינפר וכל העגלונים תוהים אותה שעה על גבורתו המופלגת. באיזו קלות של מה-בכך הוא מטיל את השקים הכבדים. עשרה פוד * משקל כל שק. והאיך הוא מגלגל, כלאחר-יד, ומעלה חבית מלאה מליחים על גבי הקרש המשופע, הנסמך אל עגלת-המשא של ר' סנדר. ואין הם מרגישים כל עיקר, המקנאים בסתר, כי עושה הוא עבודת-פרך זו מתוך מרידות כבושה, וכבר-גש חזק-לב, הרוצה להסתיר את כאב-שיניו, לבל ינודו לו הרפים והמפונקים... אכן נדמה לו, לפנדרי גופא, כי כל עצמו אינו אלא רוגם בשקים כבדים, בארגונים טעונים ובחביות מלאות את זה, שקומתה זקופה כל-כך ומקלעתה מאיימת עליו... את מרי, את בת-זקוניו של ר' סנדר, ואולם זו רעה חולה, שגבוהה היא כחסידה וראשה הקטן, עם העינים החומות והקשות, מזדקר והולך מתוך ערמת הפרקמטיה שהוא פוסג והולך, אגב טלטול ומאמץ שאינו נפסק. קשה לקברה את הבתולה הצנומה הזאת עם קלסתר פניה המאריך, בתוך כל החבילות הללו, המחצלות הקשורות שתי וערב, השקים המפצים אבק לבן... מבין חביות מלאים מליחים, צרורות לכש, חבילות פשתן מרובעות, ארגונים מלאים ווי ברזל — מפל מקום צץ ועולה ראשה הגא, ראש עוף פרא שאינו יודע שום עול ושום סבר פנים יפות. גופו של פנדרי רותה, אש-לוהט ברקותיו, ובאזניו — הולם דמו, והיא לעג תלעג ותתגרה בו:

* משקל רוסי. ארבעים ליטרה בערך.

ארוכים... עכשיו מבין הוא, בשל מה היו סוסיו של ר' סנדר מתעטשים לריחה של הפרווה המשומנת שלו. בשעה זו תופס הוא, מפני מה היה שמנדריקה המפונק מנענע בקרבתו את הגולגולת הפקחית שלו והיה משרבב, מתוך גועל, את שפתו התחתונה. יודעת בהמה להבחין בין טבח ובין עגלון, אי-אפשי לנו ב"מצליף" שכזה! זו ולא אחרת היתה כוונתו של שמנדריקה.

עין הבשר הטרי דהה בפניו הבריאים של פנדרי, מצבעם החום של אגוזי-ער בשלים דבק והלך בלחיו הקשות ובסנטרו הפחול והגלוח עם הגומה האדמדמת באמצעו. כשהיה פוער עכשיו את פיו ושיניו נגלות, היו הללו נוצצות כחרצנים מקולפים של שקדים. מן התיאבון הבריא ומרעננות-הכפר אתה מוצא בהן, הפרק המיוחד הפרא במקצת, חלף ונעלם מעיניו האפורות ומשפתיו הקמוצות באומץ-בחרות. אבק היער הירוק עם בית-המקולין ונצחיהו...

וכאן התחילו כבר אניות-הקטור מפליגות בדניפר, והנסיעות בעגלה לאורשה פתחו והלכו. הסוסים עמדו על האיבוס והיו לועסים, ללא-עבודה, שבולת-שועל של חינם. עמדו וכפתו את רגליהם של שנים מהם, כדי שיהיו צולעים באחו וסמוך לבריכה. ורק את האחד מהם רתמו למרכבה הישנה, שרחצוה וסכוה לכבוד הקיץ. פעם את "דזשירקה" הסוסה, פעם את "שמאראבוז" הקשיש ופעם את "שמנדריקה" הסייה. שני הולכי-בטל עלי עשב, ואת האחד, עושה במלאכה, על שבולת-שועל. במרכבה זו היו מעבירים נוסעי-קיץ אל המעמדה של אניות בחוף, ומן החוף אל העיר. מה שאין כך, פשהו אניות-משא נכנסות לנמל, רובם אניות-מפרש טעונות שקי-קמה, לבנים מזוגגות וכלי-חרס; או ספינות ריקות, שצריך להטעיןם עורות, פשתן כבוש וקליפת-לבנה, לשם הפלגה

א
משחזר פנדרי הביתה מנסיעת-עגלה בת שלושים פרסה מרגיש הוא, כי פליטת בית-המקולין פגה כולה מקרבו. את פרווית-המוכין המשומנת, שהיתה מבהילה כל-כך את הסוסים בריח-דם שנסתאב, השליך מעל כתפיו המוצקות זה כבר. רק בעצמותיו ובגידיו בלבד עוד נשאר זמן-מה משהו מאותו הזר והמיותר לעולם הירוק של הקדוש-ברוך-הוא ולסוסיו, להבדיל, של ר' סנדר. והנה בימות-קיץ אלה האחרונים פג גם ריחו של ה"נשהר" הקצבי ילגמרי; נס ממנו והלאה, נפלט ביחד עם זיעת גופו הבריא. עכשיו רואה פנדרי בעליל, כי גם חטמו נשתנה, וחוש-הריח שלו נעשה חריף יותר. הוא עצמו מרגיש והולך, כי מלבושו, מלבוש-העגלונים, שהוחם מחמת טרדות-דרכים — ריחות חדשים עברוהו; היינו: ריחות של לחם כמון, של שרף-ארנים ותסיסת-פטירות נודפים ממנו.

פעם אחת, לאחר נסיעה מעין זו דרך יער ושדה, ירד מעל דוכנו לבקר, באיטלו, את שכנו לשעבר, את ידידו שמחה'לי טורידו. ומיד נסתתמה נשימתו של פנדרי מריח המתיקות המסריחה של דם קרוש ועצמות שנסתאבו, רקותיו התחילו הולמות עד לכאב, כאילו מנמנם היה בתוך קיטור של פחמים. כל עוד הנשמה בקרבו התחמק מידידותו של שמחה'לי, מבקבוק יינו-השרוף, מכפיו וצפרניו המגואלות בדם, שמדרכן לטפות, מתוך חיבה יתירה, על הגב, התחמק והלך כל-עומת אבא. אמנם נעוה פרצוף-פניו של טורידו מתוך הבעה של תמיהה ואירצון, אך הוא, נח, לא השגיח בו, טפח בקת-שוטו על ביי-מגפו בהחלטה, שאין להרהר אחריה בחפזו. רבונו דעלמא כולי! כיצד יכול היה לפניו לשהות כאן ימים שלמים? ימי-קיץ חמים וערבי-חורף

ב נ כ ר

(פסטי חיל עברי במלחמה ובשבי)

מאת אשר שורץ

גיוס

נת 1940. שתי הקבוצות החנוכיות - "מעין" ו"אדומות" - נושאות בעל סניף הוצר העובד בתל-אביב. פקם חברי הפלוגות הימיות של "הפועל" ומנמנתם יצירת מפעל ימי. הבחורים עובדים זה כבר בנמל תל-אביב. אנו יוצאים להכשרה בעין-גב.

בקבוצה נכוח על העתיד: גיוס או המשך ההכשרה לקראת מפעל ימי? החלט על גיוס. 'עד התניסותם לצי ממשיכים החברים בהכשרה בעין-גב ונגוסר. אני מתגייס לחיל-הרגלים. הנה זה בספטמבר, שנת 1940.

כבעל מקצוע בעבודות-נמל מעבירים אותי לאחר האמונים אך יחידת חיל-המהנדסים, העובדת בגמלים. אנו מפליגים לחווית יון. בסוף אפריל, שנת 1941, נפלנו בשבי הנרמני.

ימים ראשונים

לך וארבע מאות יהודים ארץ-ישראלים בין אלפי שבויים בני עמים שונים. מה צפוי לנו כשבויים יהודים?

חילים נרמנים רבים מן המחתות אשר בסביבה באים לראות את השבויים. בינינו מסתובב צנחן נרמני בכו שמונה-עשרה. מתעניין, משוחח. הוא עוצר אותי ושואל מאין אני.

- יהודי מארץ-ישראל.

הוא אינו מאמין.

- אולי אביך או אמה אנגלים?

- הנני יהודי מארץ-ישראל.

- האם יש יהודים-חילים, ובפרט מארץ-ישראל?

- כן, אלה חילים יהודים מארץ-ישראל.

מראה אני לו.

הוא אינו מאמין. קורא לחבריו. מתברר, כי לא ראה דעולם יהודי אלא בתמונות-לענ.

בפתח השבויים

נו שוכבים בחוץ. לא רק בתים, אך גם שמיכות אינם. אכל אין אנו אנו מעבדים. מעט המון שהיה לכך אחד בילקוטו הולך ונמך.

לאחר ימים מתקבלת פקודה לצעוד תחנת הרקבת.

קרונו-בקר. חמשים איש בקד קרון. יש בו בו מקום לכך היותר לעשרים איש. הדלת נעולה, ורק חילון קטן פתוח - לאורור.

נסענו שבע שעות בחוץ החשיך. אנו חושבים על בריחה.

הרקבת עומדת. מבחוץ אנו שומעים צעקות ודפיקות. הדלת נפתחת ואנו מצויים לקפוץ החוצה.

החילים העומדים משני צדי הדלתות מכבדים כל קופץ במכות קתי הרובה על הראש או הגב.

מצויים עלינו לרוץ בין שתי שורות חילים נרמנים. השביל מואר באור מסנר של זרקור. הנרמנים צועקים נוראות. אנו רצים רבע שעה. פקטו בטוחים, כי כאן סופנו. אנו מניעים למחנה. בארבע פנותיו - נרקורים העמידו אותנו במקו.

אנו מסתדרים ביחידות של מאה. מתקבלת פקודה שלא לזוז אלא מרחק ידוע. כד העובר את הקו - ינהג. אדם בורח - על ראש המאה להודיע לנרמנים, ונעשה מאנשי היחידה נשקדים. איש שומר על אחיו. עיפים ורצוצים אנו שוכבים באשר עמדנו ונרדמים. על עברות קטנות הורגים בכל יום עשרות שבויים, בעקר אנגלים.

מתקדים אותנו לפי הדתות. היהודים צריכים להופיע אחד-אחד בפני המפקד הנרמני. בא תורי. חיל נרמני מוליך אותי דרך חדרים אחדים אל האולם. ליד השלחן יושבים שני קצינים וארבעה אנרחים. הקצין בעל הקרחת פונה אלי נרמנית. אני אומר להם בעברית, כי אני מבין נרמנית. אחד האנרחים שואל אותי באנגלית, מה שמי.

- שורץ. AMERICAN JEWISH ARCHIVE

לשמע השם. קופץ הקצין וקורא:

- הן יהודי נרמני אמה!

אני אומר לו, כי אני יהודי מארץ-ישראל ולעולם לא הייתי בנרמניה. אני יודע אם הוא מאמין לי, אך הוא נרוע מעט ואומר:

- נביא אתכם לנרמניה. שם תספרו את האמת.

אני עושה את עצמי כאילו אני מבין.

- למה התניסות לזבא? - שואל האנרח.

- אני ארץ-ישראלי, ותפקידי היה ללחום.

באקה ההורגים את אחי!

- וגם עקשו אתה חושב, כי עשית דבר-מה.

למענם? רק תסביר אצלנו, כשם שסובלים אחיה.

רציתי לענות דבר-מה, אך נרשתי מן האולם.

בעבור שבוע העבירו אותנו לתחנת הרקבת.

והקניסונו לקרונו-בקר הרקבת וזה - לנרמניה.

הכריתה

ני ושנים מחברי החלטנו לברוח. האפשרות היחידה לצאת מן הקרון היה דרך החילון הקטן. בקשי אנו כובשים לנו מקום לזרו.

הרקבת עוברת בקצט באותה הדרך בה נסוגנו אחור. אנו עוברים את אתונה, בירת יון.

לילה. כד הקרון ישן. בחוץ חשך. החלטנו לברוח עוד באותו לילה ויהי מה. תכניתנו הייתה לצאת דרך החילון, לעבור למדרגה אשר בין שני קרונו, לחכות עד מקום נוח - ולקפוץ.

הראשון קפץ. השני עובר אף הוא בין שני הקרונו. אך מהסס ומנ רב. לבסוף קופץ גם הוא. וקפיצתו בלתי-מצלחת - בראשו אל מוד סלעים. נדמה לי, כי נהרג. אני מחכה למקום נוח וקופץ מיד אחריו, כדי לעבור בין שני הקרונו. אני משתטח על הארץ. פנס אנשי המשמר אשר בקרון האחרון עובר עלי, אולם אינם רואים אותי.

הרקבת עברה. במרחק-מה אני מוצא את החבר אשר קפץ לפני. פצוע בברכיו, במרפקיו ובראשו. את הראשון מצאנו רק כשלשה קילומטרים הלכה.

פנישה ראשונה

היום אחר תצות. ארץ ורה. סביב-הרים. הקרקע מעבדת. הכל ירוק. ליד אביב של סוף חודש מאי.

אנו יושבים תחת עץ על גבעה קטנה - ולפתע נשמע קול במרחק. מירשהוא מתהדד בשדה ושר. החלטנו, כי אנש אליו. אני מתקרב וצועק את כד אשר ידעתי בשפה היונית:

- קיריה. אלו (בוא הנה אדוני)

האיש פוסק לשיר ושואל דבר-מה. שאני מבין. אני מתקרב מעט. לפני אדם וקן. הוא שם את ידו על נרתיק-האקדח.

במלים הקטנות משפות שונות אני מנסה להסביר לו, כי אני חיל אנגלי, כי אחי עוד שני בחורים, וכי אנו מחפשים מקום להסתתר. הנזן מוליך אותנו לחורשה קטנה, ואומר לנו לחכות עד שובו. צורתו של הנזן אינה מעודדת. אולם אנו מחליטים לחכות לו, באין בררה אחרת.

אנו מונים את רכושנו: במשתף יש לנו חמש מאות דרכמות, סבידגדות אחת ומספר תמונות. הקר גובר. אנו עיפים ורעבים. אנו מחבקים זה את זה למען יחם מעט. אנו שוכבים ונרדמים.

קול מעירנו. לפנינו עומד הנזן ובידיו כד ושמיכה. הוא אומר, כי ליד החורשה יש שביל. בו הולכים האנשים לעבודה. הוא מצוה עלינו לשכב בשקט. אכלנו את הבשר ותפוחי-האדמה אשר הביא בכדו. התפסינו ונרדמנו.

ח פ ש

איר הבקר. אני וחתל בין השיתים. לפני שדה חציר רחבת-ידים. בשדה בין הערונוות עובדים אנרחים. עולה קול שיר יוני - עלם ועלמה הם השרים.

למראה עובדי האדמה מתעורר בי רגש החפש. תמונת הצעירים מחוזה אותי לזמן אחר, עת היינו אנו במשקים שקנו שרים על הנרנוות.

אני שב לחברי. אנו מגלחים איש את רעהו בסבידגדות האחת. ולמען הדמות מעט לאנשי המקום - אנו משאירים לנו שפם.

עם צרוב היום שב הנזן ונעמו ארבעה בחורים צעירים. הם מלבישים אותנו בגדי בפרים ומעבירים אותנו לכפרם. (במעלה)

הַרְצֵל וּמִנְגֵן הַרְחֹב

מאת הוגו בנדיקט

במעון מ"ז

וכמה מידידיהם בבית. זה היה יום ראשון בשבת, אחרי ארוחת הצהריים בעת שתיית הקפה. והנה בא מננ בתבונה וזמרה. בדרך גודליו היה מבקר לעתים קרובות באויסני. גם הפעם עמד לפני ביתנו ונגן את גונו. ד"ר הרצל פנה אל האיש ושאל אותו כמה כסף הוא צריך לפרנסתו וכמה הוא משתכר.

מננ תבת-הזמרה ענה, כי הוא משתכר מחמשה עד ששה גולדן לחודש. הוא מכרח להסתפק בזה, אף כי צריך הוא לחמשה-עשר עד עשרים גולדן לחודש. אחרי המענה הזה התבונן הרצל באיש ההוא ומן רב ומצא איזה דמיון חיצוני קטן במראהו. האיש היה בעל קומה כהרצל וגם בעל זקן דומה לשלו.

בהרף עין חשב והחליט. "עלה נא אלי, איש טוב", שמעתי את קולו של ד"ר הרצל, ותשתה אתי קפה. אחר-כך תמן לי את מעילך, את הכובע ואת תבת-הזמרה שקך, ותחכה לי פה."

ההתחפשות נעשתה מהר. הרצל רב-לל (פנר) את שערות זקנו, אשר תמיד היה מטפל בהן הרבה. הוא ירד למטה, אחז בתבת-הזמרה והלך לו. אחדים מידידיו הלכו אחריו מרחוק וגם אני בתוכם.

ד"ר הרצל הלך עם תבת-הזמרה מבית לבית, בכל מקום אשר גרו שם מכירים. אלה לא הרגישו בו. אלא באשר התחיל לדבר הכירו אותו. ואז זרקו אליו שטרי כסף במקום פרוטות. הוא הביא את הכסף הביתה ומסר אותו לאיש העני. מאה וחמשים גולדן אסף. העני היה גרוש בל-כף עד אשר נשק את ידו של ד"ר הרצל שלש פעמים בטרם הספיק המנהיג הציוני לאסוף את ידו.

מקץ ימים אחדים נסע ד"ר הרצל לוינה. מאז לא ראיתי אותו עוד. במקום ההודעה הרגילה על דבר בואו לבאן, באה הידיעה הנוראה על מותו. אשתי, אשר הייתה עוד בחיים, ואנכי לבשנו, כמו על אה, בגדי אבל שנה תמימה. אולם לשכוח אותו לא יכלנו לעולם.

ימים מעטים אחרי הידיעה על מותו בא מננ התבנה לאלטי-אויסני כדי לראות את הרצל. באשר ספרתי לו את הדבר, ברע בדרך לארץ, פשט את ידיו וצחק מתוך דמעות:

"העולם הארור! תמיד מתים הטובים, ובני הבליעל מוסיפים לחיות. בעל הנגריה, שדום עדיף! לאלטי-אויסני לא אשוב לעולם". והוא הלך לו עם תבתו ולא נספתי לראותו עוד.

בעל הנגריה דבר את המדים האחרונות בקול חנוק. מרב התרגשות הושיט לי את ידו ואמר לי:

"האם ידע אדוני עתה, מדוע אני מצריך כלי-כף את הרצל ואין לי אלא כתבי-היד ושטרותי של האדם הנדול הזה?"

מה, אדוני הכיר את ד"ר הרצל היקר שלנו?"

בעיניו הכחולות של האבר נראו דמעות. הוא תפס את ידי וקרא: "כל ימי חיי שלי וחיי ולדי, לא תצא התמונה מביתי. בבקשה, אפלו אם לא יקח אדוני את החדר, יבוא נא לבקר בביתי, כדי שאוכל שוב לדבר עליו עם מיישהוא."

כמוכן שלקחתי חדר באותו בית, אבל את החדר אשר בו עבד ד"ר הרצל שקנו לא לקחתי. מה-שהוא לא הניח לי לעשות את הדבר הזה.

במשך שלשת השבועות נעשינו, אני ובעל הנגריה, ידידים טובים. נודע לי שהוא, האבר הפשוט, קלט לתוכו בשקלו ובבלבו את הרעיון הציוני יפה יפה. אישיותו של הרצל היא השפיעה עליו. וכך ספר:

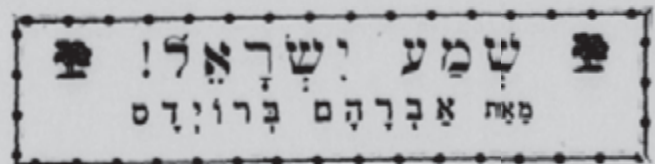
במשך חמש השנים שהיה ד"ר הרצל נר בביתי לא ראיתי אצלו אפלו פעם אחת איזה דבר לא יפה או לא אמתי. לעצמתי זאת ראיתי אצלו קוים אציליים ויפים למאות. את הכל הכיר וידע. אחרי איש כזה יכולים ומכרחים ללכת. האם רואה אדוני מה יש לי כאן?"

האבר הראה לי בתוך דירתו ארון ספרים ובו עמדו ספרי הרצל בלבד: "מדינת היהודים", "אלטי-ניילנד", "נאומי הקונגרס", ספרי תנאים, מקבץ אלה היו שם כמה ספרים על הרצל. מורו היה, כי אבר נוצרי פשוט זה, לא היה לו שום ספר אחר בספריה שלו חוץ מספריו של הרצל, או ספרים עליו. הדבר, כי עשרים וארבע שנים אחר פטירת הרצל שמר האבר בלבו רגש-הערצה עמוק כלי-כף אקני. וראי סבה מיוחדת היתה לו. מאד תפצתי לדעת מה הוא הדבר באישיותו של הרצל או איזה ממעשיו עשו עליו את הרשם הנדול ביותר.

הרצל מננ בתבונה וזמרה

על בית הנגריה הניע את ראשו, כמעצמית במחשבות, מצץ כמה מציאות חזקות מן הפקטרת שלו והתחיל לספר:

בחדש יולי, שנת 1903, ישבה משפחת הרצל

בקהל השרופים	בסד נעבור	ובברי ציון
מן האש נתפלל:	ברב וצף וחי:	סעריה יתחולל:
שמע ישראל	שמע ישראל	שמע ישראל
אתם נתעלה	בברק נקמות	יוע עולם,
מקברו של העיד:	מלא קשתנו תהד:	יחרד לב תבד:
שמע ישראל	שמע ישראל	שמע ישראל

רב הרי האלפים של מלכות אוסטריה הנדולה לשעבר יושב הכפר היפה אלטי-אויסני. מסביב יערים צמקים ואפלים והרים גבוהים מכסי שלג. הכפר הוא אחת הקטנות הנעמות והמקסימות ביותר של הקיסרות הישנה.

בכל שנה ושנה היו באים לשם אנשים רבים מאוסטריה, ביחוד מוינה, ומנגריה הקרובה. אף הרבה סוברים באו אל המקום הזה. אחר-כך היו מפרסמים את תהלת נג-הערן הקטן הזה בכל העולם כולו. וכך בנו להם שם המפורסם והגו פון הופמנסט ויצקב נסרמן את החיילות שלהם. גם בנימין זאב הרצל, עם משפחתו, היה משנת 1899 עד 1903 אורח קיץ באלטי-אויסני. אלה היו שנות פעולתו הציונית הבכירה ביותר. ועל יש בת-קרוץ זו של המנהיג הציוני הנדול אספר הפעם.

בשנת 1928 תפצתי לבדות כמה שבועות באלטי-אויסני עם אשתי. אף באנו לשם יצאתי לחפש דירה. כמעט כל אחד מן החושבים של קיסנה זו משביר חלק מביתו לאורחים. הדירות והחדרים האלה הם פשוטים מאד, אך נקיון רב שורר בהם. שני דברים תפצו האורחים בדירות: מראה נוף יפה וגם מרפסת, אשר ממנה אפשר בשעת ארוחת הבקר להתענג על הסביבה הנמרצה. ראינו כמה חדרים עד אשר באנו אל בית קטן ונאה עם עליה. מסביב לבית היה נדומה ליצר וגם מרפסת גדולה.

הסוג הרצל בבית אבר

על-הבית היה אבר בעל צורה פניו היו מענינים בקניהם הברורים ושער ראשו צפוף ולבן כשלג. שמו היה פרדיננד לויבה. אבל היה לו, כמו שרגיל בין האפרים באוסטריה, גם שם נוסף: "בעל הנגריה". פרדיננד לנה אותנו אל הדירה אשר בעליה. עברנו קדם-כד פרוורור ובאנו אל חדר מרוח בעל שני חלונות. הפליאני הדבר, שבין שני החלונות עמד איזה דבר, אשר כרגיל אינו נמצא בבתי אפרים: שלחן-כתיבה גדול ועליו מכשירי כתיבה. תמונה גדל לאין קץ באשר ראיתי למעלה משלחן הכתיבה תמונה גדולה של הרצל עם חתימת ידו.

תמונה זו מאין לה, אדוני? שאלתי.

"אם אין זה לרצונו של אדוני רב התסד, ענה האבר, הלא יכול אני להוריד את התמונה למשך ומן ישיבתך כאן."

"להפך", צייתי, אבל מדוע תדויה התמונה כאן עשרים וארבע שנה אחרי מותו?"

סופרים וספרים

יעקב פייכמאן:

יסודות דראמטיים בסיפורי י. ד. ברקוביץ

(ליום הולדתו הששים)

כיצירתם של רוב בני הדור, לא הוערכה עד היום גם יצירת ברקוביץ לכל ענפיה. וודאי שברקוביץ הוא בעיקר מספר, אחד מן החבורה המהוללה, שקמה לנו בראשית המאה והטביעה את חותמה על הפרוזה העברית של אחר מנדלי, ביאליק ושל פנציון. על המספר נכתבו רוב ההערות — במיוחד ליוכל החמישים, אף ברקוביץ, המתרגם רב-הפשר, זה שהעניק לספרותנו שלום-עליכם עברי בלבד קלאסי, ידוע היטב ואין קורא עברי אשר לא ירחש לו תודה על המתנה היקרה הזאת. לעומת זה מעט מאוד ידוע ברקוביץ בנודות ההיקף — הפיליטור-ניסטון, העורך, הביורגראף, מי שנתן לנו את הספר המונר-מנטאלי "הראשונים ככני-אדם", דברי ימי חייו של שלום-עליכם במראות רבי-בליטה, בצירוף שרטוטים חריפים של דיוקנות בני-דורות. לבסוף, דומה שלא הרבה הובלט בקהל גם מה שעשה ברקוביץ לתיאטרון העברי ביצירות עצמו, ובמיוחד — בהשקעת כשרונותיו, סגנונו, כוח המצאתו וכוח בנינו בחזיונות שלום-עליכם, שהם עד היום, ויהיו עוד ימים רבים, ממיטב הריפרטואר של הבמה העברית.

מאין אפשרות לי ברגע זה להקיף את הנושא כולו, אני מסתפק לפי שעה בקיום בודדים על היסודות הדראמטיים בסיפורי ברקוביץ, שמהם כמה דברים גם הועלו בעיבוד דרמטי, או כמו שהם, על הבמה, הנבילה — יותר מן הרומאן — קרובה כולה מחומר דרמטי. דומה, יסוד הכשלון ברוב הדרמות, הפניות על יסודם של רומאנים בכך, שהחומר האפי בהכרח נושר,

עצמותיך! יש והיא מתפרצת במימרה שגורה ביותר: "יבואו עליך השאת והשבר!" וכיוצא באלו מיני ברכות, שלשונן בחינת "סגי נהור". "הלוואי שתהרג, רבנו-של-עולם!" ואת הכוונה מצא בעצמך. והיו הפחורים שומעים ומוצאים... לפיכך שלשל ר' סנדר את פני המיובלת לתוך כיס-מכנסיו העמוק, הוציא מתוכו פרור של סופר-קנדי, דומה לזוגית כרומה ושקופה, ברך בנחת ברכת "שהכל", נתן את הזוגית לתוך פיו חסר-השיניים ולגם בעוגג גדול מן הכוס. מתוך חיוך האריך במקצת בין לגימה ללגימה, אחר כך המשיך בשאלת-תם מלגלגת, כאותו זקן המתגרה בתינוק:

— ובכן... מרי, אין את רוצה-ה? לא-א? מיד ענתה לו בת-קול מאחורי הפרגוד המסוויד שלפני התנור — קולה של מרי המחקה את אביה: — לא-א-א!

— בכך... יהא לא! — משיב סנדר במתינות ומוסיף ללגום. מתוך ניגונה של מרי והארכת ה"לא" שלה הבין, כי אין הסכנה גדולה כל-כך... ורק שצריכים לנהל את הענין בשכל, בטוב-טעם ובלי חפזון. ושלא לפגוע חלילה בכבודיה של בת-הקונים... מ... נא! עם "מורה-ההוראה" אפשר כבר לבוא בדברים... בין מנחה למעריב ודווקא היום, מפני שביום השבת הקדוש, לאחר פרק-החסידות, אי-אפשר לגשת אל כבוד תורתו עם ענינים של חול מעין אלו. כל בעלי-המיתם סבים עליו ומחדדים אוזן לכל דיבור היוצא מפיה אל נא יהי ענין-הבת לשיחה...

ואולם, עם צאתו לתפילת-המנחה, לא יכול סנדר להתאפק, שכח מה שהחליט ופגע שוב בבת-זקונו: — ובכן, האיד את אומרת? לא-א? ... יהא לא! נשק את המזוזה ויצא.

(סוף יבוא)

— מטלטל הוא את זאבו בקבצן זה את תרמילו...

ב

לפני תפילת-מנחה, משגלגל נח בכרכרה אל תחנת-הדניפר, עיין ר' סנדר בעד משקפי-הנחושת העתיקים שלו, בספר קטן ומרוט והמתין לכוס תה. אותו שעה קרא מתוך שלוות-נפש גדולה במעשי נפלאותיו של הבעל-שם-טוב זכרנו לברכה. קורא ומקשיב באזנו האחת האיד בת-זקונו מטפלת במטבח וקומקום של פה, זה המיועד לצרכי ימי חול, הקומקום מרגן והבת שותקת... שותקת בתולתו בעת האחרונה, שותקת קצת יותר מדאי, אינה מזוממת אפילו בחטמה, כדרכה מאז, שמא הציצה ב"מצליף" ופגעה? אפשר, בוגרת שכמותה! מה יש כאן ולפקפק? הרי בחור כהלכה הוא, יפה-תואר ורותח כולו, כסייח לפני זיווגו, אבל היא כלום תודה על האמת? פתו של סנדר היא, גאה עד לסכנת-נפשות, לכשירצה הוא — תמאן היא, ולכשתרצה היא — הוא ימאן, מחמת נקמה... וכך הן נשארות, מטרונות שכמותה, ויושבות בבתוליהן עד שילבינו מחלפותיהן. מכיר הוא, ברוך-השם, בבת-זקונו ואת טיבה של "סחורה" זו, מהלכת היא כחסידה ומשרטת כחתול, היה מעשה וליבטשקי חייט-הגשים רצה לנגוע בה, עמדה ושרטה לו את כל פרצופו, אותו שבוע, שבעה ימים רצופים, התבייש הלה לצאת החוצה, שכן היו כל הבריות שואלות אותו: מה מחיר קבע לאמה של ארג-שרט, דראפ בלעז? כי מצדו של פנדרי אין שום מניעה — בדבר זה הרגיש ר' סנדר בבירור, כלום עינים לו ולא יראה? זה לא כבר, בסופו של חורף אירע הדבר, כשהביאו שניהם בכילה את הואבה המומתה, ומרי נחפזה לצאת מן הבית, הרבה פנדרי במעשי-ילדות, טלטל את הפגר והתגנדר קצת יותר מדי בגבורתו... לאמתו של דבר אינו אלא עניו גדול ואין מטבעו להתפאר, לפיכך התפלא אף הוא, סנדר, במקצת, מנהגי-השטות של נח'קי לא ישרו בעיניו. עין בעין ראה שהוא מקלקל לו את השידוך... ואמנם שמע, בור-ברגע, את בת-זקונו שמגלגלת היא בפני סנדריכה שלו, מכנה אותו "קבצן" ומרמזת לצדו, ופנדרי מנפה עצמו כתרנגול-הודי ועוזב את המערכה... למן היום ההוא והלאה אינו אלא מתרעם, מתרעם ושותק כמוה, ואין זה מן הדברים שבפשוטות! משמע... אילו אין התולה הגבוהה שלו מוצאת חן בעיני ה"מצליף" לא היה זה מתנפח כל-כך, חת-הח... והמבין יבין.

"מרי הגבוהה" נכנסה פתאום לתוך הרהוריו עם כוס תה דהה והעמידה את הכוס הגסה לפני ספרו הקדוש. דחה סנדר נאצבעו במוטיות-הנחושת, הרים את משקפיו עד לבליטת מצחו וקבעם שם, נשם נשימה עמוקה בחוטם שלו המגדל קטניות, נעץ בבת-זקונו זוג עינים כחולות וערמומיות ושאל, כנכנס לתוך שיחה:

— ובכן? אין הוא מוצא בעיניך חן כל-עיקר? לשאלת-חכם זו, הנופלת כמו מן הגג, הסמיקו פניה החיוורים של מרי, ואף-על-פי-כן את עיניה החומות לא הורידה, החזיקה מעמד, פגשה ביהירות את מבטי האלכסוני של אבא, ולא השיבה כלום.

ואולם בהסמקתה בלבד ראה ר' סנדר סימן טוב ומזל טוב: משמע, מבינה היא למי הוא מתכוון... ומבלי לאבד אף רגע אחד מיותר ניגד, כמו שהבריות אומרים, את הברזל בעודו לוהט:

— הם... בחור שכמותו, בתולה שכמותך... אין את דואגת כלל לתכלית?

אדמומיתה של פני-מרי הלכה וגדלה, לא יכלה לעמוד יותר בפני מבטו של אבא, לפיכך נפנה פתאום במקלעתה, נחיה נרגזות פונבה, סבבה על עקבה ופסעה בחזרה, ברגליה הארוכות ומחוטבות, על המטבח, ורק שם, מאחורי הפרגוד המסוויד, חזר הדיבר בפיה:

— עם המצליף שלך? כל חלי וכל נגע!... ר' סנדר לא התפעל אף במשהו מקללותיה של מרי, הוא עצמו בחור היה בשכר הימים, בלוריתו זה, גופו חסון כאלון, והבתולות — נשמתן יוצאת אחריו, ובכן, זוכר הוא, כי קללה מעין זו בפי אשה שלא טעמה טעם חטא — פירושה, על-פי רוב, ברכה, בתולה ביישניה ומאוהבת הרוצה, למשל, לברך: "החיים והשלום לתוך

והמומנטים הדראמטיים נראים מעורטלים מלבושם, מלבד זה יש בכל רומאן כמה מרכוזים דרמטיים, והצגה שאין בה מרכז אחד, צפויה לכשלון וודאי, בעוד שכל נובילה אמיתית היא רגע דרמטי גדול, כל נובליסטן אמיתי הוא, איפוא, בחזקת דראמטורג.

ברקוביץ הוא במיטב סיפוריו דרמטי מאוד, "משקה" לי חזיר, סיפורו הראשון, עשיר מאוד ברגעים מזעזעים, אף שמשוהו סטאטי נסוך על חיי הגבור לאחר שפרש מעמו, דומה, שבמחנה הור הגיע לחוף, למקום שנועד לו לכתחילה, אבל אין מומר, שאינו טראגי, התפיסה העממית רואה אותו תמיד אומלל מאוד, קרוע מאוד, רגעי הגעגועים והרהורי החרטה בליל יום-הכיפורים, שניתנו בסיפור ביד משורר, מגלים, שגם אדם לא-דרמטי זה קשור בטבור נפשו לצור מחצבתו וחי בסביבה הזרה חי צל, חיים מדומים, החומר יאה לדראמה בלי ספק, אם כי המחבר, בעיבודו ("אותו ואת בנו") הגביר את המומנטים הדרמטיים על-ידי חומר נוסף (הפרעות, הבן הממרה, הפגישה עם אחיו הנרדפים), העושה את הדראמה לא גלגול של נובילה, כי אם כמעט יצירה חדשה.

הסיפור "בכפר" (עד היום, כמדומה, הדבר השלם ביותר של ברקוביץ) מצויין לא רק ברקמת הנוף הדקה, בתיאור משפחת הכפרי העשיר בקיום מצומצמים וחריפים, שנתפסו במכחולו של אמן גדול — המרכז כאן אהבת המורה ומארישקה, המשרתת היפה, לילות האושר המלאים חרדה, פיקורם של הורי הנערה, המשדכים לבתם החמודה והעדינה, שנפשה דבקה במורה משכיל, בחור גס, יודע "להרים משא של עשרה פוד" — כל זה הוא חומר דרמטי מאין כמותו, כאן הובלטו שני עולמות מתנגשים — החבורה המפונקת, דקת ההשגות, המתגדרת בתרבות ובנימוסים נאים, וכנגדה פרי העוני, זאת ההווה העזובה, המופקרת לקדרות ללא רחמים, איזו גאלריה של דמויות ביצירה קטנה ומרופזת זו!

לא פחות דרמטי הוא הסיפור "תלוש", היריעה כאן רחבה יותר, הנושא עצמו: תלישותה של האינטלי-גנציה היהודית מקרקע צמיחתה, התנוונותה מתוך בדידות, אי-יכלתה לשוב ולקשור את החוט שנפסק בינה ובין המשפחה — נושא שבו נרמז עיקר גדול באותה תקופה, שיש בו מן הדרמטיות של היחיד והחברה, הגעגועים על עם, על בית יהודי, על דם קרוב, — כל זה קשור במהפכה הנפשית, הפנימית שהתחוללה בחיינו, קשיר הוא בציונות ובסוציאליזם כאחד, ברקוביץ — כבר, כשופמאן — לא היה מעולם מספר "ציוני" או "סוציאליסטי" מבחינת המגמה המפורשת, אבל חי וכאב את חייהם ומכאובם של בני-גילו, — הרגיש שמשוהו וע בתקופה, והסער מתרגש ובא, התקופה עצמה נעשתה דרמטית, והמספר חש, שהכל נעקר ממקומו, שימי הכמישה הגיעו לסופם, כפאן התפיסה החדשה, האינטג-סיבית, ההשתתפות בחיי אדם, הרחמים הגדולים ביחד עם ההתאכזרות לכל מה שעומד בניוולו והתנוונותו, ניגוד טראגי זה הוא שהצמיד את עינו לתוויה זו שפשטה צורה ולבשה צורה, לצללי החיים שנפלה בהם דליקה, לא רק דברים כ"בני כפר", "המכתב", "רוחות רעות", שבהם עלבונם של הבריות מרעיש את קפאנו של עולם — אפילו ב"ירקות", סיפור שכולו אלגיה חרישית על העובי היהודי, על חיים גובלים של נערה יהודית הזועקים לישע בטרם ימות אביהם — עובר רטט דרמטי חשאי, מחצה אילמת, סתוית, שהתגלמות תיאטרונית דקה היתה הופכת אותה להתפרצות של יאוש מזעזעת.

הסיפור "פליטים" נתעלה למספר וסאטירה, כולו חלום זוועה, שיש בהם משהו מן הפאב והזעם של "בעיר ההרגה", לא הוכשר שום סיפור של ברקוביץ לגלגול דרמטי, כיצירה זו שכולה אומרת חרפת גלות, כולה

בדיחות ומתלצות

חכמתו של הרב הכולל

מנחה, הרב הכולל של אנגליה ד"ר יוסף ה. הרץ, אשר נפטר זה עתה, היה בא בקיץ לאחד המדונים הנדונים אשר על

שפת הים בקרבת לונדון.

פעם ביום מיץ אחד התאסף קהל גדול עדיד המלון אשר קצה ורעש. נש ד"ר הרץ וראה, כי הקהל הנרגז חפץ להוציא איש אחד מן המלון ולהשליכו אל הים.

תמה ד"ר הרץ ושאל את אורחי המלון פשר המעשה הרע הזה. אמרו לו, כי לא קחנם יצא עקיו הקצף. הבקר הלך לשוט בסירה קטנה על הים, התהפכה הסירה והעשיר נפל אל המים. הנזקים עמדו להטביע אותו ועוד מעט ונרד במצולות ים. ראה דניג עני אחד על שפת הים את האיש הטובע ומהר אליו בסירת-הדגים שלו. הנזקים טלטלו את סירת הדגים, אך הוא חנר שארית כחו ועבר בשלום בין הנזקים. הדניג סכן את חייו הוא והציל את העשיר. ויודע אתה, — הוסיפו האורחים ואמרו לרב הכולל, — מה הנמוך אשר נמל העשיר הקמץ עם הדניג העני? הוא נתן לו עשר פרוטות! והאם לא צדק הקהל בהחליטו להשליך את העשיר אל המים וידע, כי חוב עשיר לשלם יותר מעשר פרוטות בעד הצלת נפשו?

נצנה ד"ר הרץ לקהל ואמר לו:

— שמעו נא, רבותי! שמא יודע האיש העשיר הנה יותר מכל אחד מאתנו מה ערכו ושניו? הוא עשה חשבון בנראה ומצא, כי אין נפשו שוה יותר מעשר פרוטות!

צחקו האנשים לחכמתו של הרב הכולל. בעצם עבר. הם הניחו לעשיר ושבו לבתי-מלוניהם.

חידת פתגמים

בית, צנה, רוח, קבש, לחם, יין, אשר, מרה, פחח, ראם, בער, נרד, נבר, נדר, כתר, רסן, איד, חבד, תמר, דוד, בנד, צפת, ארי, לשם, לוד. למחוק שמי אותיות בכל מלה ומלה. מן האותיות הנשארות חבדו פתגם ידוע מספר משלי.

כבוד לקלעים!

איוו. סניפרים! קלעו ולא תחסיאו במשרות קטנות קליכך! (תמונת - הלעג הזאת נחפרסמה בעתון "דבר" אחרי שירו החילים האנגלים ביהודים ובתוכם גם ילדים, אשר הפגינו בעד עליה חסשית לארץ-ישראל - הפערב ת.)

מקורב ומרחוק

(ידיעות קצרות על הנעשה בעולם היהודי)

הנער המארגן. — מאה ועשרים וחמשה אלף נערים ונערות יהודים בגיל בית-ספר נבנה הם חברים של מרכזים יהודים, מועדונים של בתי-כנסת והסתדרויות-נער לאמיות.

מספר בתי-החולים היהודים בארץ-ישראל הבריית. — באמריקה נמצאים ששים וחמשה בתי-חולים יהודים. הם פתוחים גם לחולים פלתי-יהודים. כשבע מאות בחורים יהודים מסימים בכל שנה בתי-ספר לרפואה בארצות-הברית.

תשובות ופתרונים

תשובות ל"חריף ובקי" ב"מוסף", גליון שלישי (י"ט):
(א) ארגונינה. (ב) שלש מאות אלף. (ג) מקסיקו.
(ד) תשעה. (ה) התנ"ך.
הפתרון לחידת אותיות ב"מוסף", גליון רביעי (כ):

ע	נ	ף
נ	ב	ט
פ	ר	י

ד"ר בנימין נאב (טיאודור) הרצל:

חתימה ל"מדינת היהודים"

(במלאות חפשים שנה להוספת מדינת היהודים)

זה כי בן, אחי בני-ישראל! לא אנדה היא, לא תרמית עינים! ביד כל איש מקם להובח כי בן הוא, יען כי איש מקם נושא עמו מעט מארץ-הבחינה: האחד בשכלו, השני בכח ורעו והשלישי ברכוש אשר עשה.

והנה ידמו רבים, כי ארך המעשה ורחוק מאד. אם גם יצליח הרעיון, עוד שנים רבות תעברנה עד אשר תוסד המדינה. ובינתיים יהיו היהודים בארץ מקומות ללעג ולחרפה, לבו וקממסה, להרג וללאבדן. לא, כאשר אנחל לבצע (להוציא אל הפועל) את תכניתנו, תקום האנטישמיות בכל מקום לדממה. כי ברית שלום היא בינינו ובין העמים.

כאשר אך תוסד "אגדת היהודים" תעשה לה השמועה קנפים. וביום אחד תנשא בברק חוטי-ברנד לכל קצוני תבד.

הרעיון צריך לפרוש בנפים ולהניע אל מעונות העני האחרונים, אשר בהם ישכנו אחינו האמללים, למצן יעורו מבלהות תרדמתם. כי חיי כל עמנו ימלאו תכן חדש. אם כל אחד יעשה לנפשו, והיו עד מהרה לחיד רב ועצום.

ומה רב הכבוד הצפון לראשונים אשר יצאו נדבה למלחמה בעד רעיונו!

עדי-כן האמן אאמין, כי יקום דור יהודים חדש ונפלא מן הארץ. המכבים יקומו לתחייה.

אני חונר על דברי הראשון: היהודים אשר ירצו, ישיגו את מדינתם.

הניעה השעה, כי נחיה חפשים על אדמתנו ושאננים נמות בארץ מולדתנו.

חפשתנו תביא חפש לכל העמים. בעשרנו יתעשרו ובגדולתנו יגדלו גם הם.

ואשר ננסה לפעול שם רק למען אשרנו והצחקתנו, ממנו תוצאות ברכה לכל בני-האדם.

עברית לעם

אמר:

אל תאמר:

עניתי לכלם, החל מראובני וגמור עם שמעוני. עניתי לבקשם. החל מראובני וכלה בשמעוני. הובוח קשור עם נושא שני. מנהטן גובלת עם ברוקלין. הוא עובד עם מכשירים משבחים. הוא עובד קשור בנושא שני. מנהטן גובלת בברוקלין. הוא עובד במכשירים משבחים.

לא שוריק (1), אלא חולם (2):

זה הוא אחד מטובי העסקנים.

הוא אמן מחונן.

הנושא הוא נדוש מאד.

מלון המוסף

Engineer	מהנדס	Ventilation	אנרוור
Hesitates	מהסס	The end of the earth	אפסיס
Club	מועדון	Noble	אצילים
Command	מפקדה	Puddle	נבא
Hammer	מקבת	Demonstrate	הקנן
Verandah	מרפסת	Disguise	התחפשות
Carpenter's Workshop	ננריה	Projector	ורקור
Parachutist	צנחן	Villa	חווילה
Flows	קולח	טשולנט	חמין
Summer resort	קיטנה	In the very inside	לפנים ולפני
Handle	קח	What is the difference	מאי נפקא מנה

שבת במחנות, ונידוי על המתחננים בנשי עס-הארץ הגרמני, ונעלה בשבועה שלא להשאר על אדמת אירופה ובהתבטחה שהעליה לארץ-ישראל תימשך ותלך על אף כל המעצורים.

ש ו ת

ידיעה מפולין מוסרת, כי בלודז נפתח בית-הספר העברי הראשון, שיסודו עלה בקשיים רבים. לפי הודעת הועד המרכזי היהודי יושבים עתה בפולין 86,060 יהודים. ד"ר מיכאל וויכרט, סופר ואיש-תיאטרון ידוע, שנאשם בנתינת יד לנאצים בעת היותו חבר ועד הקהילה בקראקא, יצא זכאי בדינו, שנתברר לפני בית-המשפט הממשלתי בקראקא.

בסלובאקיה יושבים כעת 20 אלף יהודים, שארית 137 אלף היהודים שישבו בה לפני המלחמה. אגודת הקהילות בסלובאקיה נצטרפה עתה לקונגרס היהודי העולמי.

הרב הכולל החדש של רומא, ד"ר דוד פראטו, פנה אל הועד לחינוך התורה והיהדות שעל-יד המזרחי באמריקה, לעזור לקהילת רומא בחינוך מוסדי הדת והתורה. הועד כבר העביר לשם משלוח של ספרים ותשמישי קדושה.

לניו-יורק הגיע מ. סיגל, בא-כוח ה"דזשוינט" בשאנחאי, והוא סיפר, שבמשך כל שנות המלחמה הצליח ה"דזשוינט" לכלכל, בעזרת הלוואות בו במקום, את המשה-עשר אלף הפליטים היהודים, שנמצאו בשאנחאי בעת פרוץ המלחמה באוקיינוס השקט. הדבר עלה במאג אלף דולאר לחודש, והפסד הושג כסדרו גם לאחר שהועברו הפליטים למחנה-דיכונ סגור בעיר הונגקיו. כיום הזה זקוקים עוד 11 אלף איש לעזרת ה"דזשוינט".

ביהדות אמריקה

פרשת הפליה

לפני שנה וחצי מינה ראש-העיר לאגווארדיא ועדה לחקור את ענין ההפליה בבתי-המדרש הרפואה בניו-יורק. בראש הועדה הועמד טשארלס איוואנס היה, בנו של השופט הידוע. עתה פרסמה הועדה את תוצאות חקירתה, והן מאשרות בהחלט, כי בבתי-המדרש לרפואה של קו-לומביה, בלווי וקורנל קיימת הפליה גמורה, או "נומרוס קלאוזוס", נגד "כושים, יהודים וקתולים". ההפליה נהגת במישרים או בעקיפין, למשל, כנגד גומרי המכללה העירונית בניו-יורק, שפידוע שרוב תלמידיה יהודים הם, או כנגד "ניו-יורקיים" בכלל.

הועדה הציעה את יסודה של אוניברסיטה רפואית מטעם המדינה, שתהיה פתוחה לכל דורש. אבל רבים המתנגדים לדבר, שיש בזה משום מתן תוקף להפליה דתית וגזעית בשאר המכללות, והם דורשים לבטל את פטור המסים של המוסדות הנוהגות הפליה. בדרישה זו תמך הד"ר סטיפן וויי, בשם הקונגרס היהודי, במכתבו אל ראש-העיר או'דוויאר.

ועידות וכינוסים

בטורונטו נפתחה הועדה הכ"ח של ציוני קנאדה. הועדה הכריזה בפתיחתה מגבית של מיליון דולאר למפעל האדמה של הקרן הקיימת.

במונטריאל נפתחה מגבית העובדים לארץ-ישראל בסך המשים אלף דולאר. הסינאטור ברוסטר ממין נאם בפתיחה.

בניו-יורק נתקיימה הועדה הי"ד של הסתדרות בני ארץ-ישראל. בה נמסר בין השאר על תרומת 80 אלף דולאר של נדיב הרוצה בעילום שמו לשם בנין בתים לתלמידי-יחכמים בארץ-ישראל לדור בהם חינו. הועדה החליטה בין השאר לייסד קואופיראטיב לבנין דירות בארץ-ישראל בשביל חברי ההסתדרות.

מטעם הקונגרס היהודי נתקיימה בניו-יורק ועידה של באי-כוח ה"לאנדסמאג-שאפטון" לשם הגברת הפעולה לעדית הילדים היתומים באירופה ובארץ-ישראל.

בועידת הפידיראציה של יהודי ביסאראביה, שהתקיימה בניו-יורק, נמסר, כי במשך השנה שעברה מסרה הפידיראציה ל"רושיאן וואר ריליף" רבע מיליון דולאר לעזרת היהודים בביסאראביה.

בתפוצות אירופה

הגינראל מורגאן נשאר על כנו

ביום ג' בערב מסר הרברט ה' ליהמאן, ראש אונרר"א, מודעה רשמית, כי הוא משיב את הגינראל פרדריק אי. מורגאן למשרתו, כראש אונרר"א בגרמניה, כי נוכח לדעת שהגינראל "לא נתכוון לומר שהאנשים האומללים והתלושים עושים מה שעושים מטעמים חשודים". מורגאן נתפרסם לשמצה בעלילותיו על היהודים הבורחים מפולין, והנהלת אונרר"א דרשה את פיטוריו, אך הוא נתעקש על עמדו, דרש אפשרות להציע טענותיו לפני ליהמאן, בקבלו שדבריו לא נמסרו כהלכה בעתונות; הוא הוזמן לניו-יורק, נתועד ימים מספר עם ליהמאן — ונשאר על כנו.

ובינתיים, בשבתו כאן, נעשתה מלאכתו על ידי אחרים. ביום א' הודיע ה"טיימס" הניו-יורקי מפי סופרו בפרלין, שמפקדת הצבא השלישי ערכה חקירה ודרישה בענין ואמנם גילתה "מסילת מחתרת" מאורגנת להעברת יהודים מארצות מזרח אירופה לאיזור הכיבוש האמריקאי, "מסילה שאינה נופלת, ואולי גם עולה על זו של הצבא האמריקאי". גם כאן נשנית העלילה, שהיהודים האלה הם יפייפנים ויפיי-בגדים ומשמישים מרכז של השוק השחור, וגוספה עלילה חדשה, שהיהודים מאמינים ש"אם גם לא יצליחו לעלות לארץ-ישראל, ייסדו בשבילים האמריקאים בית-מולדת בפאואריה", ושהציונים הם המכלפלים את הברחה מפולין. יחד עם זה נמסר, כי בשטח הכיבוש האמריקאי מוטלים מאות יהודים בבתי-סוהר, ללא דין וללא משפט, ושוטרים גרמנים ממונים עליהם לשמרם, ואף עונשי-מוות הוכרו על המבריחים את הגבול.

באותו יום נתקבלה מווארשה הידיעה, שבעצם היום התנפלו אנשי "ארמיא קראיובא" על עשרת היהודים הנותנים בעזרה פוליסלאב, בוואלין, ורצחו אותם וחילקו חפציהם לתושבי העזירה.

באותו יום גם נמסר על משאל שנערך בין מאות חיילים בגרמניה וחמשים ואחד אחוז לימדת זכות על היטלר, שהיה "טוב" לגרמניה עד שפתח במלחמה, ו-22 אחוזים אף הביעו את אמונתם שמסתמא היתה לו "סיפה מספיקה" להיטלר לרדוף את היהודים.

ובהולאנד צריכה המפלגה הסוציאליסטית להקהיל קהילות של מחאה נגד הממשלה, על שהיא מתירה את הפעולה האנטישמית הגלויה של הבוגדים מכל המינים, והגיעו הדברים לידי כך שבבית-הנבחרים בלונדון הודיע מיינסטר הפנים שהממשלה מתכננת שורת הוספות לחוק כנגד האנטישמיות הפאשיסטית הגוברת בארץ.

בכינוס הפליטים

במוצאי שבת שעברה נפתחה במינכן הועידה הנבחרת הראשונה של היהודים בגרמניה, בהשתתפות שלוחי עשרים ואחד מחנות גדולים וששים ושלש קהילות בערים ובכפרים באזורי הכיבוש האמריקאי והבריטי. בין הנואמים בועידה היה גם דוד בן-גוריון, ובין אורחיה — הרב עמרם בלום, מטעם הרבנות הראשית בארץ-ישראל, השופט ריפקינד ורבי-הצבא קלוזנר מטעם המפקדה האמריקאית.

הועידה דנה במצב הפליטים וצרכיהם. סופר בין השאר, כי נוסדו בפאואריה חמש ישיבות, ואף ניגשו להדפסת ש"ס בשבילן; כי כל עצמות הקדושים הובאו לקבר ישראל. אבל סופר גם כן על היחס הגס של המשטרה הצבאית האמריקאית לפליטים, ובא-כוח ה"דזשוינט" מסר, שחמשים עד ששים אחוז ממשלוחי העזרה שלו ליהודים בגרמניה נגנבים בדרך. וגם זאת סופר: נתרבו בזמן האחרון מקרי נשואי-ערובת בין פליטים יהודים ממזרח אירופה — ונשים גרמניות.

הועידה קיבלה שורת החלטות ובראשן הדרישה המשולשת: להעביר מיד, בעזרת חבר עמי-הברית, את כל הפליטים היהודים; לתת פאספורטים יהודיים לכל הרוצים להיות לנתיני ארץ-ישראל, ולפנות לכנסית עמי-הברית כי תכריז את ארץ-ישראל מדינה יהודית. הועידה גם תפנה במחאה לנשיא טרומאן ולמלך דזשורדזש נגד עלילות מורגאן. הועידה גם הכריזה על חובת שמירת

וקרום, האמריקאים, סתרו בשאלותיהם לעד את הרושם הפזוב שרצה מוריסון להשאיר בועדה. סיר סימון מארסט, מטעם ההסתדרות הציונית, שהעיד לפני הועדה, הטיל את חטאת המהומות בארץ-ישראל לפתח המדיניות הבריטית.

הועדה אומרת להזמין לפניה את ראשי הצירים של חמש המדינות הערביות ביונ"א. העתונות האנגלית, חץ מן ה"דיילי הירולד" של מפלגת העבודה, עוברת על כל עבודת הועדה בשתיקה.

עבר הירדן והחרם הערבי

הודעתו של בוויין על התכוננותה של בריטאניה לזכות את עבר הירדן בעצמאות ולספחו לחבר עמי-הברית, שבאה עליה הסכמתו הגלויה של אטלי, עוררה מחאות נמרצות מצד הישוב בארץ-ישראל והציונות באנגליה ובאמריקה. בירושלים הודיע משה שרתוק, שהסוכנות היהודית לא הפירה ולא תפיר בקריעתו של עבר הירדן מארץ-ישראל, בהטעימו שמלכתחילה הובטח על-ידי הממשלה הבריטית שאין הקרע אלא ענין זמני. ד"ר ווייז וד"ר סילבר טלגרפו לנשיא טרומאן מחאה נמרצת נגד הודעתו של בוויין, שהיא בניגוד חותך לחיובי המאנדאט הארץ-ישראלי, החל גם על עבר הירדן, וכל מונתה היא להעמיד את ועדת החקירה בפני עובדה קיימת. מחתה גם ועידת ציוני אנגליה, המתכנסת עתה בלונדון, ואף הירולד לאסקי פרסם מאמר כנגד ההצעה, בדרישו לחכות עד אשר תגמור ועדת החקירה את עבודתה. בינתיים פרסם עתון צרפתי, "לי מונד", ידיעה מרעושה, שהממשלה הבריטית נכונה לספח לעבר הירדן חלק מארץ-ישראל המערבית ולצרפם עם עיראק לממלכה פידיראטיבית אחת עם עבדולא בראשה.

תשומת-לב מרובה הוסבה השבוע גם לתזכיר ששלחה הסוכנות היהודית לכנסית עמי-הברית ולארבעת הגדולים בדבר החרם הערבי על תוצרת הישוב בארץ-ישראל. בתזכיר מובח, שמדינות ערביות אלה, שלא נקפו באצבע קטנה למיגור האויב, הן גם ראשונות להפר את ברית העמים, שבה הן יושבות עתה בהרוחה, בהכרזת החרם, ועדת-משנה של הועד הכללי לכנסית העמים דנה בתזכיר ולפי השמיעה הוחלט לדרוש מבאי-כוח חמש המדינות הערביות הסבר לדבר.

ככנסיה גופה עורר המקרה הקל התעניינות מרובה, כי נראה הוא כאבן-בוזן לממשותו וכוחו של חבר עמי-הברית.

סאן דומינגו פותחת שעריה

השאלה היהודית עלתה עוד ביונ"א מצד שלא פילל לה איש: ממשלת הריפובליקה הדומיניקאית באי סאנטא דומינגו פתחה רשמית, על-ידי שגרירה בלונדון, לכנסית עמי-הברית בהודעה, שהיא נכונה לפתוח שעריה לפני מהגרים יהודים, עד כדי מאת אלף נפש. הציר הוסיף, כי בעת המלחמה קלטה המדינה כחמש מאות משפחות של פליטים יהודים והממשלה משתדלת לאפשר את הגירתם התכופה של 25 אלף פליטים יהודים, "המסוגלים להטמע בארץ" — ולא פורש מובנה של טמיעה זו, אם היא כלכלית או תרבותית. בתזכיר שהוגש בענין זה לצירי הכנסיה הודגש גם כן, שאין ההצעה מכוונת להפריע את מילואה של השאיפה הציונית ליצירת מדינה יהודית בארץ-ישראל, אלא שאם אין ביכלתה של הציונות לפתור שאלת היהדות האירופית, מוכנה סאן דומינגו להעלות חלקה בפתרון זה.

בשנת 1940 הוזמנו, כידוע, כמה מאות פליטים יהודים לייסד מושבה בסאן דומינגו על שטח אדמה שניתן להם לשם כך על-ידי הנשיא, ולפי התזכיר עשתה המושבה חיל רב.

בינתיים התחילה ביום ב' ועדה מיוחדת של כנסית העמים לדון בשאלת הפליטים על כל המון בעיותיה, וביניהן — דרישת יוגוסלאביה להחזיר בעלי-כרחם את כל הפליטים שבאירופה לארצות מוצאם. הדרישה מכוונת אומנם לשאינם-יהודים, המפחדים מפני המשטר החדש שקם אחרי המלחמה בארצות מוצאם, אבל יש בה גם בכדי להכריע בעתידם של פליטי היהודים באירופה.

פרשת השבוע בחיי עמנו

מאת
א. סוקר

במערכות הציוניות

מצב חירום

ביום ב' פרסמה ממשלת ארץ-ישראל שורת תקנות חמורות, המשרות כמעט מצבי-של-חירום בארץ. עונש מוות נקבע לכל הנותנים ידם למעשה טירור, ואף למי שנמצא בידו כליוזן מכל המינים, והרשות ניתנה לקצינים בודדים, שנתמנו לשם כך, להוציא ולבצע פקודות מאסר על דעת עצמם, ולנציב העליון — להגלות אנשים ולעצורם בחוץ-לארץ לפי שיקול דעתו. בו בזמן נמשך והולך העוצר החמור בירושלים ועדיין מתשוטטים ברחובות משמרות משוריינים של חיילים בריטיים. כשבעת אלפים איש נתפשו לחקירה מעת ההפצצות האחרונות בירושלים, ועשרות מהם נעצרו. היפושים נערכו גם בבתי-חרושת שונים בתל-אביב ול"ה פועלים נעצרו.

למרות אמצעי השמירה הנמרצים אירעו בשבוע שני מקרי-התנפלות חדשים. בתל-אביב התנפלו חברי ה"ארגון" לפי דעת המשטרה, על מחסן ממשלתי והוציאו משם סחורות בשווי 18 אלף דולאר. לתחנת התעופה באקיר, ליד תל-אביב, התפרצו 15 אנשים במדי רא"ף והוציאו משם מאתיים רובים אבטומאטיים וכדוריהם.

בו בזמן נתפרסם שביתת-הדין הצבאי מצא את הלייטנאנט יצחק בן-אהרן חייב בדינו, בעוון נשאו נאום באספת הנבחרים ובו הכחיש את הודעת הממשלה שתושבי רשפון וגבעתיים ירו ראשונה בחיילים. מידת העונש לא נתפרסמה. לעומתו יצא זכאי בדיון-הצבא המאוייר בחקירה פאדוה-שנאשם בניחול תעמולה אנטי-בריטית בצבא בלשון העברית. נתברר שהעדים כנגדו, והם יהודים אנגליים, אינם יודעים את הלשון ועדותם נפסלה.

בקרב עמי התנפלו כחמשים ערבים על הקיבוץ החדש עברון, בצאתו לחרוש אדמתו. הערבים הודו שנפתו לכך על-ידי מסיתים לאומניים, ואף-על-פי-כן הכריזה המשטרה שזכותם של המתיישבים היהודים על האדמה, שנקנתה לפני שנה על-ידי הקרן הקיימת, "מוטלת בספק" ואסרה עליהם להמשיך בעבודה.

על ה

"הועד הערבי העליון" בארץ-ישראל השיב רשמית תשובה שלילית לנציב העליון על בקשתו להרשות את עלייתם של 1,500 יהודים לחודש למשך ארבעת חדשי עבודתה של ועדת החקירה. אף-על-פי-כן, נמסר, עתידים הערבים להסכים לעליה קצוצה זו בתנאי שהעולים יהיו רק זקנים וילדים ובתנאי נוסף שלא יעשה, אחרי גמר החקירה, דבר בלי הסכמתם. ועוד נמסר, הפעם מלונדון, כי הממשלה לא תשים לב לתנאי הערבים ותאשר את מכסת ההגירה המובטחת. עד כה וכה כבר חלפו ששה שבועות מזמנה של ועדת החקירה.

עכשיו יכול כל בר-בירב לתרגם "כמו ברקוביץ" — אבל את סוד השימוש באנגריה גילה הוא, וזהו זכותו הגדולה.

ועוד זכות גדולה של ברקוביץ ראוייה לציון מיוחד בשעת יובלו, בפרט בתקופה של אינפלציה וירידת שער המטבע לא רק בעולם הפינאנסיים, אלא גם בספרות: הוא נשאר והנה אחד מבעלי-המצפון שבסופרינו, מן היחידים שמצפון-הספרות נשען עליהם. יש אצלנו סופרים, ולא מן הפחותים ח"ו, שאינם מקפידים על כך: הם מפארים בשמותיהם כל חוברת-יובל מפוקפקת. הם רוקדים בכל שמחת-מצווה, הם נודדים מאכסניה לאכסניה, הם שוקדים על הפופולאריות שלהם, פה אני ושם אני. ברקוביץ הוא מן המחמירים והקפדנים, הרואה את הספרות כהיכל שאין אדם נכנס לתוכו במקלו ובתרמילו. ולקדשי-הקדשים נכנס רק כהן גדול בלבד. של נעליך! — הוא מן היחידים שהמטבע שלו מבוססת עדיין על בסיס-הזהב ולא על שטרות-נייר שאין פיסוי להם. ויבורך הקפדן!

מראה איך הירידה הכרחית, בלתי-נמנעת בקיבוץ נדרף ומושפל, המתנוול על-ידי הרודף ועל-ידי עצמו, ואין הדבר ברור, ניוולו של מי מדכא יותר.

ברקוביץ הוא איש ההומור, וגם קו בולט זה שבסיפוריו יכשיר אותו לעיצוב דראמתי. עוד בהצגת בראשית במוסקבה, העלתה "הבימה" את ציורו "פגע רע", מן הדברים הראשונים שבהם גילה ורדי את הקומיזם שלו, השקוי כולו אור ורוחב וטוב לב. "פגע רע" הוא סאטירה עוקצנית על הפטלות היהודית, על טרחנות אווילית זו של מבלי-עולם, שאי אתה מוצא דוגמתם בשום אומה ולשון. באן התמרמרות מתוך לעג על איוו אי-פרודוקטיביות, ביטול זמן וביטול חיים, על התבלטות של שוטים זה, שאף היא פרי אותה בטלות, אותו חוסר כשרון לעשייה, לחיים של ממש. סיפור זה אילו נתרבה לקומדיה, היה מבליט קו אופייני מובהק של קרנתנות גלותית, שהמציאות נשמטה מתחת רגליה.

מבחינה זו אתה מוצא בברקוביץ את תלמידים המובהק ואת ממשיך מסורתם של מנדלי ושלום-עליכם, ביחד עם חריפות סמלית יותר, המגלה את התפיסה החדשה, המודרנית.

ידעיה הירושלמי:

י. ד. ברקוביץ — בן ששים

(שני קיים בלבד)

במקרה, בדרך העלעול באיזה לכסיקון ביוגרפאי, נודע לי, כי לי. ד. ברקוביץ, המספר-האמן, העורך עדיין הטעם ומתרגמו-שפות המזוהר של שלום-עליכם לעברית, מלאו בימים האחרונים ששים שנה. ששים הוא יותר מחמשים, הוא יובל-ומשהו, הוא על כל פנים בדרך בין מחצית המאה למאה שלמה, ליובל כפול, תלמיד-הכם לאחר שעבר את גיל החמשים הריהו בחזקת אילן שפירותיו הבשילו ושרשיו העמיקו, וכל הודמנות כשרה להגיד לו מקצת שבחו, הפעם רצוני להעיר רק על ברקוביץ המתרגם (על ברקוביץ, הסופר המקורי, ראוי לייחד את הדיבור).

מה היא זכותו של י. ד. ברקוביץ בספרות העברית כמתרגם-אמן? אם לדבר בלשון הומן, הרי היה הוא אחד מאלה שגילו משהו מעין סוד של "בקיעת האטום" בספרות העברית. הוא היה אחד מקבוצת המחדשים שקמו לנו בתקופה הדורלשונית — שהראש וראשון בהם היה מנדלי — ושיצרו לשון עברית ריאליסטית, יונקת מכל גוניה של לשון-דיבור יהודית קרובה, בלי לאבד אף כמלוא גימיה מן הרוח המקורית העברית, שגם היא ינקה בשעתה ממקורות עממיים חיים. תגלית זו, שאנו רגילים לכנותה בשם "הסגנון המנדלאי", שלא היתה לכאורה אלא גילוי אנגריה טמונה, היא שהכניסה מהפכה שלמה בכל דרכי הביטוי ודפוסי הלשון בספרותנו. כיום אין עוד שום קושי לכחוב "כמו מנדלי", כל מלמד-דרדקי יודע את המלאכה הזאת. אבל מנדלי עצמו, עד שהגיע אל תגליתו ושיכללה, היה "רוקק דם" על כל משפט וציורף-לשון, מעין זה, בצורה אחרת קצת, עשה ברקוביץ — תלמידו המובהק של מנדלי — בתרגום הקלאסיקן היהודי הגדול של דורנו, הוא הלביש אמן את שלום-עליכם בגד חגיגי יותר, בגד שבת-יום-טובי, ועל-ידי כך הפסיד קצת מאי-האמצעיות שבמקור. אבל אל נא נשכח, שכל הספרות העברית לבושה עדיין בגד יום-טובי, אם במשך הזמן לא יתחילו הרקחות והטפחות והעגלונים שלנו לדבר בלשונם של עגנון-הזו, הרי יתחילו סוף-סוף עגנון-הזו או ממשיכיהם, לדבר בלשון הרקחות והטפחות והעגלונים, וחציצה בין לשון-דיבור חיה ובין ספרות-קריאה חיה לא תוכל להמשך עולמית. התנאים והאמורים בשעתם דיברו אף הם בשעתם לא בלשון ישעיהו ותהלים, אלא ב"היינו דאמרי אינשי", אפשר שפיום הזה הגענו כבר לטכניקה אחרת של הרקה-מלשון-ללשון, טכניקה הנראית לנו טבעית יותר, ופחות מוקשה בעמילן. אבל מל זכות הראשונות בתרגום, שיש בו מטעם המקור ומחניו וחסדו — היא לו, לברקוביץ.

ביום ב' הפליגו מנמל מארסייל 80 יהודים, רובם מפולין, לארץ-ישראל על יסוד הרשיונות האחרונים בגבולות הספר הלבן.

בו בזמן מודיע "משמר" בארץ-ישראל, שהממשלה מתכוננת להעביר לארץ מספר שבויים גרמנים, להעבירים לצרכי הצבא הבריטי. העתון מתרה, שהבאתם של נאצים לארץ תסעיר את כל הישוב.

בעבודת הבנין

ח"ל: עשרים אלף חברים נמנים פיום בחבל ימי לישראל, שתעודתו לפתח ביישוב את העבודות הימיות — דיוג, שיט, בנין אניות ויצירת צי מסחרי יהודי. החבל מקיים בחיפה בית-ספר מיוחד לפעולות ים, ועתה הוקם מוסד לתערוכה ימית, ועומדים ביסודו של מכון לחקירת הים וצבאו. חברת "צים" עוסקת כבר בקנית אניות-מסחר וסידורם של המלחים המשוחררים.

בנין: בסביבה ההררית היפה בקרבת קרית עמל, על כביש נהלל-חיפה, הונח היסוד לעיר-גנים חדשה. הנבנית, על-פי תכנית מיוחדת, על-ידי ציוני אנגליה ואוסטרליה, שכבר זימנו לעצמם 650 דירות; השאָר ישמש מלאי להרחבתה של קרית עמל. חצי השטח של העיר החדשה יופרש ליעור ולבניני ציבור, בתוכם בית-הבראה גדול, בריכות-שחיה וכו'.

תעשייה: חברת "שמשון", המיוסדת על הון יהודים ולא-יהודים באנגליה, ניגשה לבנין בית-חרושת למלט בהר-טוב, ליד ירושלים, שיהא הגדול ביותר בכל המזרח התיכון ויפיק 300 אלף טון לחודש. הון החברה יוגדל עד 1,600,000 לירה, בין ראשי החברה — ש. קארליב-סקי, מבית דוד ילין ז"ל, והלורד קארלייל, לפניו ראש החברה המסחרית הבריטית למזרח התיכון.

אמנות: בתיאטרון "אוהל" נערכת חנופת התזמורת הסימפונית החדשה, בהנהלת פראנק פולאק, שנוסדה לשם סיפוק מוסיקה נבחרה להמוני עם ולנוער ומחירים שווים לכל נפש.

עזרת פליטים: מטעם הממשלה הפולאנית נמסר, שהיא חידשה את מתן הסיוע לפליטים היהודים מפולין, היושבים בארץ-ישראל, לאחר שנפסק בסוף השנה שעברה. קודם לכן היו פליטים אלה מקבלים סיוע מקופת הממשלה הפולאנית שבלונדון.

על במת יונ"א

ועדת-החקירה: מערכה ב'

ביום ו' התחילה ועדת החקירה האנגלו-אמריקאית בעבודתה בלונדון, לאחר שנפגשו חברי הועדה האנגליים עם בוין והול, מיניסטר המושבות, ומסרו להם דין-וחשבון על הנעשה בוועדה עד כה.

הראשונים להעיד לפני הועדה היו: פרופ' זליג ברודצקי, נשיא ועד הקהילות, הדיין י. גרינפלד, בשם הרבנות הראשית, שגם הקריא מכתב לוועדה מאת הרב הראשי הרץ ז"ל, וליאונארד מונטיפיורי, מטעם אי"א. פרופ' ברודצקי "נחקר" על-ידי הועדה במשך שעות, ביום השני נשמעו באי-כוח פועלי ציון, המזרחי, התאחדות בתי-הכנסיות, ואגודת ישראל באנגליה. הראשון נסתבך בתשובותיו לוועדה בענין "כפל נאמנות" עד שבא דושיימס מקדונאלד לעזרתו, בהסבירו שרגש היהודי ביחס לארץ-ישראל הוא כרגש אביו שלו, הסקוטי, לארץ-מולדתו גם לאחר שנשתקע באמריקה. העד גם נאלץ להודות, שיש מקום לדון בשאלת חלוקת הארץ. מדברי העד של אגודת ישראל עלתה כעין מלשינות על הסוכנות היהודית, המקפחת את חלקה של ה"אגודה" בבנין הארץ, בהפרישה לה רק 4 אחוזים מרשיונות העליה, והלורד מוריסון נאחז בדבר ושאל, אם לא היה הטירור מתמעט בארץ אילו הרבו אנשי ה"אגודה" לעלות. מקדונאלד

מטרות

(סוף מעמוד 307)

הערכים מעריצים את הכוח ומעולם לא כיבדו את הברי-
טים המתרפסים לפנייהם.

מי יודע אם לא היה הישוב שקוע עכשיו במלחמת-
אזרחים עם הערבים כבשנת 1936, אילולא פחד הקנאים
הנסתרים, שהם מכבדים אותם יותר מן ה"אינגליזים"
המוזיינים בפרהסיה.

על כל פנים פדאי לעיין במרד הישוב גם מבחינה
זו. לא לחינם כתוב אצלנו "בדמיון חיי".

ג. מה נשמע בירח?

בסידור כל-בו שלי כתוב על יסוד הגמרא בסנהדרין:
"מצוה מן המובחר לקדש אותה [את הלבנה] במוצאי
שבת, כשהוא מבושם ובגדיו נאים... אין מקדשים הלבנה
אלא מתוך שמחה".

היו ימים שהלכתי, לא עלינו, בעקבות האפיקורסים.
המייחסים את קידוש הלבנה לשריד ממנהגי האלילים.
אשר נשאר ונתקדש בישראל, וכתלמיד מובהק (בשפבר
הימים) של סמולנסקין וברודס לא היתה דעתי נוחה
ממנו. אולם כל זה היה עד שגיליתי את המצוה מן
המובחר "להתלבש בבגדים נאים ולהתבשם" ושלא לקדש
את הלבנה אלא מתוך שמחה.

כיום מוצא ענין קידוש לבנה חן בעיני. עמי העולם,
שיש להם כל מיני שמחות בחייהם, דיים להתלבש בבגדים
נאים ולהתבשם פעם בשנה, כדי לקבל את פני ראש-
השנה שלהם, אבל אטחנו, העם הנבחר, עם שסגולתו
המיוחדת היא להיות מורדף כל ימיו עד צואר ולהיות
שרוי בצער ולזכור את החורבן אפילו בשעת חדות, פדאי
שנתלבש ונתבשם שמים-עשרה פעמים בשנה לכבוד
הירח העולה בהדרו בשמי הלילה הבהירים, ויראו בנו
שונאינו ויתפקעו!

התעמקתי בדיני, או מנהגי, קידוש הלבנה ומצאתי
— שוב בסידור הישן שלי — את הטקס הזה: "ומרקד
כנגד הלבנה ואומר ג"פ, ויזהר שלא יכרע בברכיו, רק
זוקף ברגליו [ואני אמותי בתומי, כי את "פסיעת-האזוד"
יצר הצבא הגרמני — והאזורים הללו לא רק קלקלו את
שפת-האם שלנו, אלא גם את נוסח הריקוד כנגד
הלבנה...]

"כשם שאני רוקד כנגדך ואיני יכול ליגע בך,
כך לא יוכלו כל אויבי ליגע בי לדעה".

מה נהדר כל הטקס הזה מאחר שגיליתי לכל פרטי!
ואמרת בלבי: דרושים לנו מקדשי לבנה רבים, שיכניסו
קצת שמחה בחיינו. צריך לייסד אגודות מיוחדות לקידוש
לבנה שיבהילו כל נער וזקן בקרבנו אל חוצות העיר
כדי להתבשם ולרקוד ולהיות אף שמחים. והנה הגיעתני
הידיעה העצובה, כי באמצעות "הראדאר" שודרה "ידיעה"
ללבנה ובמשך שתי שניות וארבע עשירות השניה
נתקבלה "תשובה". אמנם, אין אנו יודעים עוד את פשר
התשובה, כשם שאנשי הירח אינם יודעים פשר הידיעה,
כל השידור לא היה אלא מין דגדוג אלקטרוני בקליפת
הירח והדגדוג שנוחזר, בדרך שמבחינים בשנים
האחרונות את מציאותו של אווירון או אניה במרחק.

כך, התוצאות המדעיות של השידורים מכדור הארץ
אל הכוכבים, או כוכבי לכת, אולי מבשרות מהפכות
שלמות בחיינו, כשם שהפרדת האטום מבטיחה שינויים
לא שערנום. אך לא זה העיקר. העיקר הוא, שמכאן
ולחבא לא אוכל להתפלל עוד "כשם שאני רוקד לקראתך
ואיני יכול ליגע בך, כך לא יוכלו כל אויבי ליגע בי
לדעה". אני, האדם המודרני, כבר נגעתי בירח, ותפילתי
בעתיד לא תהא תפילה לבטלה בלבד, אלא יהא בה, חס-
ושלום, גם משום הפיכת הפרכה לקללה, כי בדיעבד
אתפלל שאויבי יוכלו לגנוע בי.

מורי ורבותי, שנו-נא בשבילי את נוסח התפילה, כי
אחרת אצטרך למשוך את ידי מהתנועה המוצעת לקידוש
לבנה ותהא זאת עוד אנזבה בחיי, רויי האנזבות.

באפשרות זו יקבלו מאת הממשלה 500 דולאר להוצאת הלימוד
ומשכורת חדשה של 65 דולאר לרווקים או 90 דולאר לבעלי
משפחה. הפעולה הזאת סודרה עלידי מחלקת הוויטראנים של
הסתדרות החלוצ באמריקה ושתי ועדות נקבעו לבחירת המועמדים.
בועדה לאוניברסיטה העברית נמנים: פרופ' מרדכי מ. קאפלאן,
פרופ' שלום בארון וד"ר אלכסנדר מ. דושקין, ובוועדה לטכניון —
וויליאם פונדילר, לאזארוס ווהאס ובנימין קופר. הוויטראנים
המעניינים בדבר יפנו אל: "החלוצ", 1140 ברודוויי, ניו-יורק 1.

קורסים חדשים באיוו-א

בזמן הבא, המתחיל בשבועה בפברואר, יתנו באיוו-א, 535
רחוב 123 מעברה, ניו-יורק, שני קורסים חדשים: "בעיות באמנות
יהודית" — בהנהלת רחל ברנשטיין ווישניצר, לפנים מנהלת
המוזיאון היהודי בברלין, ו"ניתוח החקירות בדבר קהילות ישראל"
— הרצאות מאת ניסן גולדברג, יעקב לשינסקי וד"ר שמואל קניג.
הקורס באמנות יתן "זכויות שימוש" לשומעי המשמשים בהוראה
בבתי-הספר הציבוריים בניו-יורק. שכר-לימוד בכל קורס 4 דולאר.

בעולם ספרותנו

(ידיעות "קרן לואיס למד" לספרותנו בעברית ובאידית)

דוד שמעוניוביץ, ספר האידיליות, הוצאת "מסדה", תל-
אביב, שפ"ג עמודים. — ספר זה קיבל את פרס ביאליק של עיריית
תל-אביב ובאו בו, נוסף על האידיליות שבינסו בספר-האידיליות
הראשון, שיצא בשנת תרפ"ח, 6 אידיליות חדשות, והן: חלוצים,
שיאונה, מצבה, על הגג, רסיסי לילה ומכתב לאיש.

כתבי יעקב כהן, הוצאת ועד היובל, תל-אביב, תש"ה.
כרך רביעי: כתבים דרמטיים, חלק ראשון: מחזות פאנטאסטיים
(הנפילים; דוד מלך ישראל; בנתיב היסורים: א) הקדושים,
(ב) לקראת המשיח, (ג) הצעקה השלישית; ליד הפיראמידות;
בלוז). שפ"ג עמודים. כרך חמישי, חלק שני: מחזות מימי המקרא
(יפתח; שלמה המלך: א) שלמה ושלומית, (ב) שלמה ובת-שלמה,
(ג) מלכת שבא; עזרא ונחמיה). תנ"ב עמודים. כרך ששי:
כתבים דרמטיים, חלק שלישי: מחזות בפרוזה (הברית האחרונה;
השליח); אמנים (א) קן הגשר, (ב) פוסו של אליהו, (ג) וידוי
של טארנו או חרפה הגדולה, (ד) משפט חברים, (ה) טרופו של
בן-אדר, (ו) שפ"ג עמודים. כרך שמיני: סיפורים (מן המרחקים
הרומנים, "הפגישות"), שפ"ב עמודים. תחילה יצאו הכרכים: ד,
ה, ו, ז, ח, ו, אחריהם יצאו: א, ב, ג, ט, י.

ספר רש"י ליוחנן מברסקי ב"ספרות פועלים"
ב"ספרות פועלים", בארץ-ישראל הופיע ספרו החדש של יוחנן
מברסקי "רש"י, רומאן היסטורי, כמו כן הופיעו בהוצאה זו
הספרים האלה:

יהודות בשעבוד, מאת אסתר לוריא, דמויות מצויירות
בגיוס, עדות חיה לוועדה ולמי האמינים, צוירו עלידי עד-ראיה.
עמק, עמק, מאת מרדכי אמיט, ריפורטאזש, ובהן
פרקי הווי וחיים תוססים של ההתיישבות העובדת.

אנשים וחוצות, אוסף נובילות ליוסף אופטאשוו, בתרגומו
של ד. ב. מלכין.

בחרט הדוו, ספר שירים לבנימין טננבוים. המשורר
הצעיר, איש הקיבוץ אשר כבר העשיר את השירה החדשה העברית
בכמה קבצי שירה.

תרגילון לחגיגה ומועדינו

במכשיר-עזר לספר "חגיגה ומועדינו", שיצא עלידי ההסתדרות
העברית באמריקה, הוציא ועד החינוך היהודי בניו-יורק במימון-
גראף "תרגילון" כתאים לשימוש בבתי-הספר העבריים. מחירו
15 סנט, ואפשר להוסיף מאת הועד. — הספר "חגיגה ומועדינו",
בעריכתו של ד"ר זאב חומסקי, מכיל חומר רב ענין על כל החגים
וכתוב בשפה קלה ומובנת לילד. מחירו \$3.00, לבתי-ספר \$2.00.
אפשר להוסיף בלשכת ההסתדרות העברית.

י. אופטאשוו, יום ברגנשפורג, תרגום דוב שוסק, דורון,
הוצאת הקיבוץ הארצי השומר הצעיר, 70 עמוד.

ביריניקה, טראגדיה בחמש מערכות, מאת קארל דרהאו,
תרגם מכתב-יד גרמני יצחק זילברשלאג. הוצאת מוסד גוסלאבה
ואברהם יוסף שטיבל, ניו-יורק, תש"ו, 110 עמוד.
יוסף בן מרתיהו — יוסיפוס פלאוויוס — קדמוניות
היהודים, תרגם מיוונית ד"ר אלכסנדר שור, כרך שני, ספר ה'-ח',
הוצאת ראובן מס, ירושלים, תש"ו, 250 עמוד.

מיכאל, שחרית, שירים. הוצאת "במעלה", תל-אביב, תש"א.
94 עמודים.

פרקי היום בתנ"ך

שבת, א' אדר א' — ירמיה ל"ט—מ'.
יום א', ב' אדר א' — ירמיה מ"א—מ"ב.
יום ב', ג' אדר א' — ירמיה מ"ג—מ"ד.
יום ג', ד' אדר א' — ירמיה מ"ה—מ"ו.
יום ד', ה' אדר א' — ירמיה מ"ז—מ"ח.
יום ה', ו' אדר א' — ירמיה מ"ט—נ'.
יום ו', ז' אדר א' — ירמיה נ"א—נ"ב.

הרשמה לזמן החדש בבית-הספר הגבוה ובית-המדרש למורים, "הרצליה"

באדר א' הבא נכנס בית-הספר הגבוה ובית-המדרש למורים
ה"רצליה" לזמן הלימודים הארבעים ותשעה. שנה זו היא שנת
חצי היובל בחיי המוסד החשוב הזה, הועמד על המשמר זה
חצי יובל ומגן על חינוך עבר-לאומי-מסורתי שלם. בשנתיים
האחרונות, מעת נכנס "הרצליה" אל ביתו המפואר והמרווח, נדל
מספר התלמידים והגיע ל-450. מדור מיוחד נפתח בשנה שעברה,
ה"פרוודור" לבית-הספר הגבוה, ותלמידים רבים מבני השכונות
הסמוכות ל"הרצליה" כבר גרשמו למדור זה. — כמה פעולות
חשובות נקבעו ב"הרצליה", פעולות שיצאו להן מוניטין בין
העברים והשפעתן מרובה על התלמידים עצמם. הפעולות הן:
מקהלה "רינה", אחת המקהלות המצויינות בעיר; תיאטרון עברי
קטן "בימה קטנה", שהצטיין כבר בהצגות אחדות; חוג מחולות
ה"ריקוד" וכמה קלובים של תלמידים. במשך שנתיים אלה נתעשרה
ספרית "הרצליה" בכמה אספי ספרים חשובים ובכל העתונים
והקבצים היהודיים בעברית, אידית ואנגלית. הרבה עברים
מסתייעים בספריה לעבודות-מחקר שונות. — עונת הלימודים
החדשה תחיל בחודש הבא. ההרשמה לכל מחלקות ה"פרוודור",
בית-הספר הגבוה ובית-המדרש למורים, תערך ביום א', 3
בפברואר, משעה 7—10; ביום ב', 4 בפברואר, משעה 10—4.
בתקבלים תלמידים גם לקורסים לבוגרים בעברית ובשפה עברית.
הורים הרובים, כי בניהם ובנותיהם יתחנכו על-פי רוח האומה,
המסורת והלאומיות, ובלשון העברית, מבוקשים להרשים מיד.
האוירה העברית הקנאית אשר ב"הרצליה" אין כמותה בשום
מוסד אחר בארץ. על זאת יעידו האורחים הרבים שביקרו את
המוסד בשנים האחרונות והסתכלו בשיעורים. ליב יפה וצבי
לוריא פרסמו את חוות-דעתם על "הרצליה" בהרצאותיהם על
היהדות באמריקה שנשאו בארץ-ישראל ובדרום אפריקה. דבריהם
נדפסו בעתונות הארץ-ישראלית ובעתון "ברקא" אשר ביהו"א-
בורג. — כתובת "הרצליה": 314 רחוב 93 מעברה, ניו-יורק.
עלידי תחנת רחוב 91 של רפבת "איי-איי-טי", 10 דקים מפבר טיימס.

בקונצרט של הר"ר זאנדברג

ד"ר מרדכי זאנדברג הוא אמן מיוחד במינו, המעזי לחרוג
מתוך המסגרת האמנותית המסורתית והמקובלת ולקבוע תורות
חדשות ושיטות חדשות משלו. צד החידוש שלו הוא מה שהכנים
לתוך מבנה הצלילים את השימוש ברבע הטון ובאינטרוואלים דקים
מן הדקים, כדי להביע את העדינות שבמוסיקה המזרחית העתיקה.
ובתור אמן יהודי, הספוג תרבות עברית מקורית, מחוץ לתרבות
האירופית הרחבה שלו, חיפש ומצא שאין לדבר על מוסיקה יהודית
רצינית וראויה לשמה, אם לא תהיה בנויה על המוטיבים התנכיים
ואם לא תשמש כלי-ביטוי לאותם האידילים הנצחיים של נביאי
ישראל, ולאותה השירה הנשגבה של מקהלת משוררי התהלים.
עוד בשבתו בירושלים חלם ד"ר זאנדברג את חלומו זה הגדול
ושם יצר את "יצירותיו המוסיקאליות-תנכיות" הראשונות, וגם
בכואו למדינה זו לא העבירוהו תנאי החיים הקשים כאן על דעתו,
אלא, להיפך, בעקשנות שאין דוגמה הוא ממשיך ליצור ולעבד,
והוא גומר את היצירה המונומנטאלית של "פירוש מוסיקאלי על
כל ספרי התהלים"...

הקונצרט נפתח בתפילה "שים שלום", מושר עלידי אוולין
פיוון, מזמרת צעירה בעלת קול סופראנו זך כצליל פעמון כסף,
והפסנתרן הברזוני ל. גרינבוים; הכנר ר. ליאזני מסר בהצלחה
רבה את המנגינה היפה "אלישע", המיוסדת על הפסוק "והיה
כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'". הזמר הידוע וחביב הקהל, הבארי-
טון משה רודניוב, מסר בהצטיינות יוצאת מן הכלל את הקומי-
פוזיציה על פרק ו' של ישעיהו: "בשנת מות המלך עזריה",
קומפוזיציה שהספיקה מכבר להתחבב על הקהל, וחוז' לזה ביצע
באמנות מרובה שתי מנגינות המתנגדות זו לזו באופיין: "זמן
שמחתנו" בסגנון של שיר עממי ארץ-ישראלי, והריציטאטיב "הבל
הבלים", המיוסד על הלך-הנפש הפסימי של קהלת.

גולת הכותרת של הקונצרט היתה היצירה הסימפונית על
הנושא: "אל הרועים" של יחזקאל (ל"ד). יצירה עדינה זו, בין
שהיתה צריכה להיות מבוצעת עלידי תזמורת סימפונית גדולה
ולא עלידי עוגב קטן, אבל כל בעל חינוך מוסיקאלי היה יכול
לעמוד על טיב היצירה הנפלאה הזאת גם כשהיא מבוצעת על-
ידי מכשיר מוסיקאלי זה היחיד במינו, שבנבנה מלכתחילה על-פי
שיטתו של ד"ר זאנדברג. הקונצרט נסתיים עלידי המזמרת פיוון
והפסנתרן גרינבוים, בשלושה מ"שירי המעלות" של תהלים:
אשרי כל ירא ה', "ממעמקים קראתך ה'", "הנה ברכו את ה'
כל עבדי ה'". מזמורי התהלים האלו עשו רושם כביר על קהל
השומעים במקוריותם ואופיים המילודי וההארמוני, ובחידו מצא חן
הפירוש המוסיקאלי על "שיר המעלות ממעמקים", פירוש החורר
ללב יותר כל-ב פירושם של ביאורי מלים. — הקהל קיבל את
הקומפוזיטור ואת האמנים בהתלהבות ובמחאות-כפים סוערות.
י. ל. וואהלמאן.

וויזות ארץ ישראלים לוויטראנים

מאז וויזות נניסה לארץ-ישראל נקבעו בשביל וויטראנים
מצבאות ארצות-הברית לכוא לארץ-ישראל וללמוד באוניברסיטה
העברית בירושלים או בטכניון בחיפה. הוויטראנים שישתמשו

בחג העברי בנואר

ביום ב', 14 בינואר, התקיימה אספת החג העברי בנואר. אחרי דין וחשבון על הנשף העברי, שנערך אצלנו ב-9 בדצמבר, הרצה י. ל. וואהלמאן על "ההשפעה הפוליטית של הדיבור העברי בארץ-ישראל". ההרצאה היתה מאלפת ומעניינת ועשתה רושם כביר על העברים. אחרי ההרצאה דנה האספה על יסוד הסתדרות ידידי התרבות העברית בנואר. אחרי וויכוחים, שבהם השתתפו הרב זין, ד"ר דולמאטש, מ. ברקל, צ. פיין, מרת לס, מרת הופמאן, פ. מאגילנר, בועז ליכטמאן וד"ר רובינארג, נתקבלו החלטות אלה: (א) האספה מכריזה על יסוד אגודה בשם ידידי התרבות העברית (ב) הנוכחים מתחייבים להכניס כל אחד לאחת מחותמתה (ג) האספה מטילה על הנשיאות להכין במשך שבועיים בערך רשימה של אנשים ידועים אשר צריך יהיה לבקשם או לפנות אליהם באופן אחר בענין זה. י. ל. וואהלמאן הבטיח לבוא ולעזור בשטח זה. אל הועד לשם רכישת חברים התנדבו החברים: מאיר כץ, צ. פיין, ד. לס ומרת הופמאן.

טולידו, אוהיו

הקבוצה העברית שלנו נכנסה בסתיו שעבר לשנת ה'תק"ל. באספה הראשונה של העונה מסר המזכיר, כותב הטורים האלה, דין וחשבון מפעולות הקבוצה בשנה שעברה. אחר-עשרה אספות נתקיימו במשך השנה הזאת. המרצים היו משורות החברים: הרבנים ד"ר מרדכי גולדברג ונחמיה כ"ץ, המורים: חזן יהודה אולמאן וכותב הטורים האלה, והחברים מפעל-הבית: יעקב רוטשטיין וזלמן מנדלסון. רק נואם אחד מחוץ לעיר הופיע אצלנו והוא, שמחה רובינשטיין, ששימש אז כמנהל לשכת החינוך שעליה ביה"הנסת שערי צדק בדיטרויט. בכל אספה למדו פרק בתנ"ך ומחזה מעודד היה זה לראות כיצד יהודי פשוט, חנווני או בעל "דושונק שאפ", מסח מלבו את טרדותיו המסחריות ומתעמק בפירוש פסוק קשה בספר איוב. נראה היה, כי "קבוצה" מוציאה, אם גם לשעות אחדות, את חבריה מתוך האטמוספירה של חולין לספירה רוחנית. — חוץ מן העבודה החינוכית עסקה הקבוצה גם בקיבוץ כספים לטובת המוסדות התרבותיים הארציים: ההסתדרות העברית, "קרן התרבות", "בצרון" ו"העברי הקטן". הואיל וחברי "קבוצה" מעטים הם, על כן עליהם לפנות לעזרת המוסדות המקומיים ונדיבים יחידים בעירנו בשביל השגת תמיכה הזאת. על-פי השתדלותנו מקבלת ההסתדרות העברית תמיכה שנתית מאת "המגבית העברית המאוחדת" וגם השכונה הציונית נותנת לנו סכום שנתי לחלקו בין המוסדות התרבותיים. חוץ מזה פנה הנשיא, זלמן מוסטוב, לנדיבים אחדים, אשר תרמו תרומותיהם בשביל "קרן התרבות". — באותה אספה החליטה הקבוצה להמשיך את עבודתה גם בשנה הבאה ברוח השנים הקודמות. ואלה הפקידים נבחרו: זלמן מנדלסון, נשיא; זלמן מוסטוב, סגן; יצחק זינגר, גזבר; שמואל האלפרט ושלמה סמולין, מזכירים. הפקידים החודשים ממלאים את חובתם באמונה. כבר נתקיימו בעונה זו שש אספות. רבי מרדכי גולדברג הרצה ההרצאה מקיפה על ישעיהו; בעונה זו נתרנו בלימוד נביא זה. המורה מ. הורוביץ נתן סקירה על עבודת הברית העברית העולמית, וכותב הטורים האלה נתן סקירה על העתונות העברית באמריקה. החברים זלמן סטיין, יצחק סינגר וזלמן מוסטוב ביארו פרקים מישעיהו. גם מן הפעולה הכספית לא נתנו ידינו. השתדלנו להגדיל את תרומת המגבית המאוחדת בשביל ההסתדרות העברית. חוץ מזה שלחנו את תמיכתנו אגף להסתדרות העברית וגם ל"קרן התרבות" ול"בצרון". — כך אנו נלחמים נגד הזרם של עסאציות ואדישות לעניינים רוחניים ומשתדלים לקיים פניה תרבותית בתוך קהילה קטנה ונידחת. טוב היה אילו פקדה אותנו ההסתדרות העברית לשלוח אלינו מפעם לפעם נואם לעודד את הרוחות. — ש. סמולין.

על שנותיו האחרונות של שמעון דובנוב

מערכת "רשומות" ("דביר", רחוב מוא"ה 58, ת. ד. 149) מבקשת מכל מי שיש לו ידיעות ופרטים על שנות חייו האחרונות של שמעון דובנוב, להודיע על כך לפי הכתובת הנזכרת. יהיו לרצון: עדות-ראייה, שמועות (ואפילו השערות), קטעי עתונות, תעודות ומכתבים (במקורם ובהקשר), צילומים, כתובות של אישים ומוסדות שיש בידם או בפייהם ידיעות אלה וכאלה. חומר שבכתב יוחזר בתודה לבעלי אחר הש"מ בוו.

תיקוני טעויות

בדין וחשבון שנדפס בגליון האחרון של "הדואר" על כינוס מנהלי לשכות החינוך במערב התיכון, שהתקיים בשיקאגו בסוף דצמבר, נשמטו לעצרו שני שמות: שלמה מראה-הוף מאומאה וב. לוויטין מקליבלאנד.

בדין וחשבון על ועידת אגודת המורים העברים בניו-יורק נפלה טעות מכאיבה. במקום: "אנחנו הנהגנו הרבה חגים חדשים או מחודשים המכחישים את תורת בנין הארץ" — צריך לומר: הממחישים את תורת בנין הארץ.

תיקון טעות. במאמרי "תולדות החינוך הישראלי" (על ספרו של צ. שארפשטיין), שנדפס בגליון הבקורת ("יו טבת"), חלה השמטה מדאיבה: בפרק ד', שבו מדובר על הישיבות ברוסיה לא נזכרה בטעות ישיבת אודיסה, שמייסדה ומהנהלה היה הפרופ' הרב ח. טשרנוביץ (רב צעיר) ושהפרופ' שארפשטיין הקדיש לה בספרו מקום חשוב. אני מצטער מאוד על השמטה זו. — ז. וורבה.

כינוס מועצת הישיבות של ועד החינוך החרדי על-יד המזרחי

ביום ג', 8 בינואר, התקיים הכינוס של מועצת הישיבות של ועד החינוך החרדי במסעדת "פאראמאונט". חמש-עשרה ישיבות השתתפו בכינוס זה, שהיה מוקדש כולו לשאלות-חינוך המיוחדות לישיבות הקטנות המשתייכות אל ועד החינוך החרדי. יצחק מרגלית, מנהל-מזכיר הועד, נתן סקירה כללית על פעולות הועד למען הישיבות בפרט ולמען הרמת קרן החינוך המסורתי בכלל. במשך השנה שעברה נוסדו עלידי הועד ישיבות בהרבה ערים ועיירות, מלבד התמיכה הכספית הניתנת לישיבות באופן קבוע. הישיבות מקבלות פיקוח הגון ומעולה עלידי חבר המפקחים של ועד החינוך החרדי. ד"ר פינחס חורגין, סגן-נשיא של הועד, והרב ש. ק. מירסקי, ראש מועצת הישיבות, וי. ז. פרישברג, המפקח הראשי של הועד, היו נואמי הנשף. הם הדגישו את הצורך באיחוד הישיבות עלידי חכנית לימודים אחת מדויקת ומסוימת. הנאומים שהיו מלאי תוכן וענין והעלו על הפרק בעיות חינוכיות המנסרות בעולמנו ודורשות פתרון חריף ורצוי, עוררו וויכוחים בין הנאספים. אלה השתתפו בוויכוחים: הרב ישראל פורת, מנהל ישיבת ר"י סאלאנטר; הרב יצחק וויינברג, מנהל ישיבת ר"י משה סולובייצקי; מר אייברס; מר מסלוף, נשיא ישיבת ר"י סאלאנטר; הרב וויינברג, מנהל ישיבת אוהל משה; הרב פייקס, מנהל ישיבת דושווייז סיטי; הרב ברוך טשאני, מנהל ישיבת רמב"ם; הרב ל. כהן, מנהל ישיבת קראין הייטס; מר זוויל מיישיבת לונג איילאנד; הרב קובאלסקי, מנהל ישיבת נווארק, ג. דוש; יצחק גורדון, מנהל ישיבת סנטראל קורונס, י. ג. אדלר ושמאל גורדון, מועד החינוך החרדי על-יד המזרחי. היו בחירות פקידים לשנה החדשה. ד"ר אליהו ראפפורט מיישיבת ר"י משה סולובייצקי נבחר ליושבי-ראש מועצת הישיבות; זאב לוויט מיישיבת תורה ואמונה, סגן יושבי-ראש, ושמאל גורדון, מזכיר.

מסיבת פרידה לי. בן-גון

י. בן-גון, המחנך הידוע, ששימש פעמים רבות נשיא אגודת המורים העברים בניו-יורק ואחד ממייסדיה ונשיאה של ההסתדרות המורים הארצית, יעלה בחודש הבא לארץ-ישראל, שבה נמצאת משפחתו מאז. כדי להביע לי. בן-גון את רחשי ההוקרה של ציבור הממחכים העברים בניו-יורק החליטו אגודת המורים העברים בניו-יורק, אגודת המנהלים העברים וההסתדרות המורים הארצית לסדר לכבודו מסיבת פרידה במסעדת "פארמפוד", 104 רחוב 40 מערבה, ניו-יורק, במוצאי שבת, 9 בפברואר, בשעה 7 בערב. מחיר הארוחה (יחד עם העניקה) הוא \$1.60. כל העברים ודורשי החינוך העברי בניו-יורק וסביבותיה מוזמנים למסיבה.

במועדון המורים העברים

ביום ד', 9 בפברואר, התקיים באגודת המורים פתיחת עונת המועדון לשנה זו. באספת הועד הפועל האחרונה נבחרה החברה חנה ליניק יושבת-ראש של הועד החברותי, ויחד עם חברות הועד שתילונגה עליה תשקוד על סידור המסיבות והתגיות של אגודת המורים. הגב' חנה ליניק ידועה כחברה מסירה, שהקדישה הרבה מרץ ויוזמה לפעולות החברותיות של האגודה, ובחריצותה ובטוב טעמה השרתה תמיד אורה ונוחיות במועדון המורים. יש לקוות, אימא, שמעכשיו יהיה המועדון שוב לאבן שואבת לחברי האגודה וחברותיה, כמו שהורגלו לזה בשנים הקודמות. משתה קפה ולגימה קלה יימצאו לדורשיהם. מ. נתנון יצא על הזמירות בציבור ולמשתתפים תהיה שיחת חברים. חברי האגודה מוזמנים לבוא ולבלות שעה של קורת-רוח בתוך מועדונם. במכון להשתתפות המורים. ההרצאה הששית של פרופ' ש. ק. מירסקי בקורס "דרכי התלמוד" תינתן ביום א', 3 בפברואר, בשעה 5:15—4:15. שיעור הזמרה לא יתקיים ביום א' ההוא. בחדשים הבאים יתקיימו: (א) סידרה של הרצאות על "כיווני החינוך העברי באמריקה", ד"ר אלכסנדר מ. דושקין יפתח במבוא כללי. (ב) קורס זרכי הוראה עלידי י. ז. פרישברג, שיטפל באפני ההוראה בלשון, בקריאה, בהתחלת חומש וביתר הדברים הנלמדים בשנות היסוד של ביה"הספר.

מועדון ח. א. פרידלאנד למען נשים חלוצות מתאסף פעם בחודש ביום א' של השבוע הראשון לחודש, ב"אדיוקיי-שונאל אליאנס", 197 איסט ברווויי, רוח עברי מרומם, הבא מתוך הכרה שאין עושות באמונה את המעט שלנו למען בנין ארצנו, מציין את כל אספותינו. החברות שלנו משתתפות בתכנית התרבותית, וככה אנו מעוררים את הכוחות הרוחניים השמורים בקרבנו. מוזמן למצא אנו גם מזמינות מרצים ידועים מן החוץ. — אספתנו הבאה תתקיים ביום א' זה, 3 בפברואר, בשעה 7:30 בערב.

"החייל העברי מספר" בדוכן העברי במורד העיר, בליל ששי, 8 בפברואר, ישתתפו בדוכן העברי במורד העיר, בבנין "אדיוקיישונאל אליאנס", 197 איסט ברווויי, שני החברים, שהיו חיילים בצבא אמריקה, יוסף באראט ואשר וולק. יוסף באראט ימסור את רשמיו מאנגליה, צרפת וגרמניה, אשר שירת שם בתור טארגט-מאיוור בצבא התשעני. אשר וולק יספר על קשריו עם הבריגאדה היהודית באיטליה, פגישותיו עם שארית הפליטה וביקורו בארץ-ישראל. הקהל העברי מוזמן.

בניו-יורק התקיימה גם מסיבה מטעם הועד למען בירו-בידזשאן, ובה נקראו יהודי אמריקה לעזור בפיתוחו של "החבל האוטונומי היהודי" ולאפשר את קליטתם של שלושים אלף יתומים יהודים בחבל זה. במסיבה השתתף גם הסינאטור בארקלי, שדיבר על חלק בירו בידזשאן בהקלת סבל הפליטים באירופה, מבלי לדעת שרוסיה סגורה ומסוגרת בפני יהודי חוץ-לארץ.

ד"ר מ. פיקארסקי נ"ע

לפני שבועיים הלך לעולמו בניו-יורק ד"ר מאכסי-מילאן פיקארסקי, שהיה המזכיר בקונגרס הציוני הראשון בבאזל בשנת 1897. הוא הניח אחריו אשה ושני ילדים. תנצב"ה.

בתרבות העברית

פרופ' שאול ליברמאן לארץ ישראל

בבית-המדרש לרבנים מיסודו של שכטר הוקמה עתה ועדה מיוחדת מטעם חבר הפרופיסורים שתעודתה לחזק את הקשרים בין אנשי המדע היהודים באמריקה ובין חבריהם בארץ-ישראל ובאירופה. בועדה נמנים: פרופ' לואי פינקלשטיין, נשיא בית-המדרש לרבנים, יושבי-ראש, והפרופיסורים לוי גינצבורג ושאול ליברמאן. פרופ' ליברמאן עתיד להפליג בקרוב לארץ-ישראל כדי לחקור בין השאר את האפשרות של חילופי פרופיסורים בין האוניברסיטה העברית ומוסדות המחקר האמריקאיים על-פי שיטה קבועה ומתמדת.

פרופ' אולברייט כמדרשה בשיקאגו

המדרשה ללימודי היהדות בשיקאגו עורכת ביום א', 17 בפברואר, בשעה 3 אחרי הצהרים, מסיבה עברית לכבודו ובהשתתפותו של ד"ר וויליאם פ. אולברייט, פרופיסור לארץ-ישראל ולולוגיה מזרחית ותיקה, תנ"ך ובלשנות שמית, שירצה במסיבה זו בעברית על "התנ"ך לאור הארכיאולוגיה". הפרופ' אולברייט הוא, כידוע, אחד המלומדים הגדולים בחקר התרבות המזרחית בכלל ובחקר תרבות ישראל העתיקה בפרט. הוא שליט בשפה העברית ומרצה כציון. העברים בשיקאגו מוזמנים להרצאה מעניינת ומאלפת זו שתואר בתמונות פנס-קסם.

אוסף ספרים למען יהודי אירופה

אוסף הספרים למען יהודי אירופה, שההסתדרות העברית עוסקת בו זה כמה חודשים, עורר בזמן האחרון ענין מיוחד בחוגי העברים. בעקבות הודעה בעתון היומי "ניו-יורק פוסט" נתקבלו כארבעים חבילות ספרים. הציון גם מסירותו של מנהל "הישיבה דפלטבוש", יואל בראוורמאן. מהמוסד הזה נתקבלו כ-750 ספר, ובסך-הכל נתקבלו במשך השבוע האחרון בלשכת ההסתדרות כ-2000 ספר. וזו רשימת תורמי הספרים:

הגב' ח. ברונשטיין, ברוקלין; י. אדלר, ברוקלין; מר פרל מוסר, ניו-יורק; ישיבה דפלטבוש, יואל בראוורמאן, מנהל; הגב' ביר, ברוקלין; תלמוד-תורה החדש, מ. קוגן, מנהל; תפארת ישראל, מר ליניק, מנהל; דב' שווארץ, ברוקלין; ג. גארפינקל, ברוקלין; ג. מארס, ברונס; קהל עדת ישורון, מר ייגר; המרכז היהודי דברונס, רחל בלומנפלד, מנהלת; ש. ברוין, ברוקלין; ר. לייק, ניו-יורק; מר קופר, יונקס; ל. מוס, ברונס.

פתיחת הזמן בבית הספר ללימודי היהדות

בית הספר ללימודי היהדות, שעל יד בית המדרש לרבנים באמריקה מכריז על פתיחת העונה השניה ב-4 בפברואר. בית-ספר זה, שנוסד לזכר פרופ' ישראל פרידלאנד ז"ל, חוגג השנה את יובל הפ"ה שלו. קורסים רבגוניים ניתנים לבוגרים הרוצים לרכוש להם ידיעות בשדה היהדות. "תורה לשמה" היא סיסמת בית-הספר. ידיעות ניתנים קורסים למתחילים ולוותיקים, וכן בהיסטוריה, תנ"ך, משנה, ספרות ודת ניתנים קורסים רבים. ויש להזכיר קורס למדריכי קלובים שידון בעיקרונות הדרכה בקלובים ובפעולות חינוכיות של בית-ספר עברי. ההרשמה לעונה השניה תתקיים ביום ב' וד', 4 ו-6 בפברואר, משעות 6:30—9:00. בדבר פרטים נא לפנות ללשכה, 3080 ברווויי, ניו-יורק.

בנין לאמנות-יד ע"ש יוסף וחנה ווייס במחנה "מסד" בפגישת אינטימית עם העסקן הציוני העברי יוסף ווייס ביום א', 27 בינואר, שבה השתתפו מצד "מסד" התכרים שמואל פישמאן, יוחנן רודבסקי ושלמה שולונגר, הודיע מר ווייס על תרומתו המיוחדת להקמת בנין מפואר ורחבי-יד לאמנות-יד במחנה "מסד". באותו מעמד מסר יוסף ווייס תרומה הגונה לגובר המחנה שמואל פישמאן. הבנין יוקם בשנה זו וישא עליו את שמותיהם של המנדבים, יוסף וחנה ווייס. הנדבן הוא עסקן ציוני וותיק, שהפיר את הרצל פנים אל פנים, עמד על יד עריסת ההסתדרות הציונית באמריקה ותמך בה מהונו ומרצו. הוא גם תורם ביד רחבה לכל מפעלי ההסתדרות העברית מדי שנה בשנה. נציגי "מסד" הודו לנדבן בשם ועד "מסד" וההסתדרות העברית ואיחלו לו אריכות ימים ונוח ואומץ לעשות כהנה וכהנה בעד החינוך העברי והתנועה העברית באמריקה.

אבות ואמהות בישראל

הצילו נשמות ילדיכם על-ידי חינוך יהודי מסורתי, חינוך הנוטע בלבבם רוח נצח ישראל.

עזרת אחים תלמודית-תורה, 144 ניופורט סט., ברוקלין, נ. י.
תלמודית-תורה ספרד אף פלמבוש, 1953 קוני איילאנד אוניו, ברוקלין.
ליידים סוסיטי תלמודית-תורה, 159 מארסי אוניו, ברוקלין, נ. י.
ישראל הצעיר פלמבוש, קוני איילאנד אוניו ואוניו דושי, ברוקלין.
תלמודית-תורה אהבת אחים פלמבוש, 203 רחוב 37 מזרח, ברוקלין.
תלמודית-תורה שומרי אמונה, 1313 רחוב 50, ברוקלין, נ. י.
מאנחטן ביטש דזשואיש סנטר, 60 ווסט ענד אוניו, ברוקלין, נ. י.
ישראל הצעיר דמיפלטון פארק, 2225 רחוב 65, ברוקלין, נ. י.
ישראל הצעיר דבפורד ביי, 2519 אוניו יו, ברוקלין, נ. י.
תלמודית-תורה פלמבוש, 1305 קוני איילאנד אוניו, ברוקלין, נ. י.
תלמודית-תורה דמרכז בני ישראל, 5318 — 4 אוניו, ברוקלין, נ. י.
תלמודית-תורה וקונגריגיישן דרך אמונה, ביטש רחוב 67 ורחוב לארקון, ארורן, ל. א.

בית יעקב חיברו סקול, 575 בדפורד אוניו, ברוקלין, נ. י.
תלמודית-תורה בית דוד גרשון, 450 ניוירוק אוניו, ברוקלין, נ. י.
דמרכז היהודי דריטשמונד היל, רחוב 117 ושדרה 103, ריטשמונד היל.
תלמודית-תורה דפרט אמבוי, 316 מדיסון אוניו, פרט אמבוי, נ. דוש.
תלמודית-תורה דפורטלאנד, 116 פוירל סט., פורטלאנד, מיין.
בית יעקב ריליוזשם סקול, 311 וואשינגטון און, מואמי ביטש, פלורידה.
אם אין אף אחד מן המוסדות האלה בשכונת שאתה גר בה, נא לפנות לשם ידועות נוספות אל

ועד החינוך החרדי על-יד המזרחי

MIZRACHI NATIONAL EDUCATION COMMITTEE

1133 Broadway, New York, 10, N. Y.

Tel. CHelsea 2-4198, 2-4199

ועד לחינוך התורה והיהדות על יד הסתדרות ה"מזרחי"
באמריקה מצטרף לקריאת ועד החינוך החרדי על יד ה"מזרחי" ופונה
לכל היהודים לשלוח ילדיהם לבתי חינוך שיטעו בהם תורה ויראת
שמים ואהבת ארץ-ישראל.

הרבנים חברי ועד התנהלה:

יעקב לווינזון, יו"ר, ברוקלין.
ישראל הלוי רוזנברג, ברוקלין.
דוב אריה הכהן לווינטאל, פילא.
חיים יצחק הכהן בלוק, דוש. סיטי.
יהודה ליב זלצר, ברוקלין.
יוסף דוב הלוי סולובייצק, בוסטון.
יצחק הלוי סגל, דזשורזי סיטי.
אחרון מרדכי הלוי אושינסקי, פוטסבורג.
יעקב יהודה הלוי חופמאן, נ. י.
יוסף אליהו חנקין, ניוירוק.
חיים בךציון נאטלוביץ, ברוקלין.
אפרים עפשטיין, שיקאגו.
יוסף רוזן, פאסיק.
אלעזר ראובן מושקין, שיקאגו.
חיים מדינק, שיקאגו.
אשר ניסן לוימאן, ברוקלין.
יצחק סטולמאן, דיטרויט.
שמואל הלוי בראט, ניוירוק.
צבי חירש הכהן, מונטריאל, קנדה.
יצחק רובינשטיין, ניוירוק.
מרדכי שוחטמאן, ניוירוק.
יצחק בונין, ברוקלין.
אפרים פלקוביץ, ברידזשפורט.
יהודה ליב גינצבורג, דנור.

זאב גולד, ניוירוק.
אחרון דוד בוראק, ברוקלין.
יחיאל מיכל חרל"פ, ברוקלין.
יהודה ליב פאדא, הוליוק.
נפתלי צבי יהודה ריף, קמדן.
משה דן שיינקו, פלורידה.
ניסן מלושקין, ברוקלין.
שמואל זילבר, שיקאגו.
שמואל בליקין, ניוירוק.
משה שפירא, אטלנטיק סיטי.
אפרים אליעזר הכהן יאליס, פילא.
ישראל פורת, ברוקלין.
שמואל באסקין, ברוקלין.
זלמן רייכמאן, ברוקלין.
שמעון פדרבוש, ברוקלין.
יוסף מאיר מרגליות, ברוקלין.
בצלאל כהן, פטרסון.
אליעזר שיינפלד, ברוקלין.
יהודה אלמוסקי, ברוקלין.
שמואל ק. מירסקי, ברוקלין.
שמחה ליוואי, פרט אמבוי.
שלום פינחס וואלגלרנטר, סיאטל.
זאב דרייון, טורונטו.
אחרון הלוי פטשניק, מזכיר, ברוקלין.

יהדות על-ידי רוח התורה היא המעין המהור, שישקה את הלבבות הצמאים של ילדינו. יהדות מסורתית, מוארת באור מפעליהגאולה הלאומי הגדול שלנו, תרומם את נשמת הילד ותוסף בו עוז ותעצומות נפש.

הורים המרחיקים את ילדיהם מן היהדות פוגעים לא רק בנפש העם היהודי, אלא גם בנפש ילדיהם גופם. רק הכרה יהודית ודעת יהודית ואמונה ולב יהודי יכולים להסן את ילדינו מפני כל הסכנות האורבות להם. רק יהדות-תורה תתן להם כוח לעמוד בכל הנסיונות שיתנסו בחייהם.

למען ילדיכם ולמען העם היהודי

חובה עליכם לתת לילדיכם חינוך יהודי על-ידי רוח התורה והיהדות, ברוח תחיתנו, לנטוע בהם את יסודות-האיתנים של נצח קיומנו בעולם; להטעים אותם משמחת הדעת הגדולה, שהיהדות היא לא רק חובה, אלא גם זכות גדולה, למען יתקשרו לכל הדורות בישראל, המזהירים בקדושת גבורתם ועוז רוחם עד היום הזה.

חינוך כזה ניתן במוסדות החינוך של ועד החינוך החרדי שעל-יד המזרחי.

הורים יהודים! עתה, בתחילת זמך-הלימוד החדש, דשמו מיד את ילדיכם באחד מבתי תלמודית-תורה והישיבות, הקשורים בועד החינוך החרדי על-יד המזרחי. כזה אתם מזכים את ילדיכם בחינוך יהודי נאמן ומחזקים מוסרי התורה והיהדות באמריקה.

בברכת תורה וציון,

הרב ד"ר יעקב חופמאן נשיא ד. ל. מקלר, ראש ועד המפקחים ד"ר פינחס חורגין, ראש ועד החינוך יצחק מרגלית, מנהל.

הישיבות הקשורות ועובדות עם ועד החינוך החרדי:

ישיבת ר' משה סולובייצק, רחוב 185 ושדרה סט. ניקולאס, ניוירוק.
ישיבה אקאדמי לנערות, 1511 מוריס אוניו, ברוקלין, נ. י.
ישיבת תורה ואמונה, 1779 רחוב 172 מזרח, ברוקלין, נ. י.
ישיבת ר' יוסף קאנוביץ, 313 רחוב הנרי, ניוירוק.
ישיבה ד'סנטראל קווינס, 9021 רחוב 160, דזשאמיקא, ל. א.
ישיבה מוריה אנשי צדק, מוירמא אוניו ורחוב 23 מערבה, קוני איילנד.
ישיבה ד'לונג איילאנד, 264 ביטש רחוב 19 פאר ראקובי, ל. א.
ישיבה ד'אלבאני, 197 האמילטון סט., אולבאני, נ. י.
ישיבת יבנה ד'פטרסון, 227 אוניו 11, פטרסון, נ. דוש.
ישיבה אף נוארק, 709 קלינטון אוניו, נוארק, נ. דוש.
ישיבה מוריה אף ניוברונזוויק, 1 ליברטי סט., ניוברונזוויק, נ. דוש.
דש"י חיברו אקאדמי, 1258 בלו היל אוניו, דורטשסטר, מאס.
ישיבה בית יהודה, 1202 דיקיטור סט. נ. וו, וואשינגטון, ד. ק.
ישיבה עדת בני ישראל, 10417 ווסטשסטר אוניו, קליבלאנד, אהאיו.
ישיבה מוריה ד'קליבלאנד, 14298 סופריור ראוד, קליבלאנד, אהאיו.
ישיבת המערב, 223 נורד בריד סט., לוס-אנג'לס, קאליפורניה.

בתי תלמוד תורה הקשורים ועובדים עם ועד החינוך החרדי
מאונט אירן סנטר, 1660 מוריס אוניו, ברוקלין, נ. י.
חיברו סנטר אף איסט ברוקלין, 1276 קומנוולת אוניו, ברוקלין, נ. י.
טרימונט תלמודית-תורה, 1786 וואשינגטון אוניו, ברוקלין, נ. י.
וואן קורטלאנד פארק דזשואיש סנטר, 80 וואן קורטלאנד פארק סאנט, ברוקלין, נ. י.

ישראל הצעיר ד'קונקורס, 1015 וואלטון אוניו, ברוקלין, נ. י.
תלמודית-תורה לינת הצדק, 1115 ווארד אוניו, ברוקלין, נ. י.
מאונט וורנון חיברו אינסטיטוט, 10 סאנט 8 אוניו, מאונט וורנון, נ. י.
בית הלל אינסטיטוט, 124 רחוב 95 מערבה, ניוירוק.
סי גייט סיטרהוד תלמודית-תורה, 2301 מורמייד אוניו, קוני איילאנד.

חודמנות מצוינה למורים מעלי יכולת.
לתלמודיתורה "מרכז" בעירנו
דרושים מורה וגננת.
המשכורת הגונה מאוד והתנאים נוחים.
לפנות אל:

Center Capitol Heb. School
743 Holly Avenue
St. Paul 5, Minn.

לכית תלמודיתורה במיניאפוליס
דרוש מורה מנוסה.

לפנות אל

L. I. Kaiser

Talmud Torah of Minneapolis
725 Fremont Avenue North
Minneapolis, Minnesota

משתתפים אנחנו בצערם הגדול של

משפחת שוחטוביץ

בהלקה מהם בדמי ימיו עטרת תפארתם
הרב הגדול והמצויין

רבי מרדכי שוחטוביץ ז"ל.

ה' ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון
וירושלים.

בשם החברים והחברות במרכז
העברי דברונכם

1276 שדרת קומנוולט

ב. רחוק, נשיא

ז. לווינסקי, גבאי.

כוס תנחומים

לחבר ר' חיים וויליאמובסקי

על מות כל קרובי בליטה על-ידי
הצר המשחית.

בעבודתו הציבורי תמצא נחומים.

בשם ה"חברותא" בוואשינגטון
ר"ר מרדכי צ. פיליפס, נשיא
שמואל רוזנבוים, מזכיר.

לידידנו

וויקטור איזראלי, לבני ולדודי

גדהמנו לשמע האסון בהלקה מכם

מאניטשקא ע"ה.

הנחמו בין שאר אבלי ציון וירושלים.

לום-אנג'לס. שמעונה מינא ודוד.

וויקטור איזראלי

מורה

למאות ידידי, חברי וקרובי שבאו אלינו

בימים הקודרים ביותר בחיי, אחרי הלקה

מעלי אשתי האהובה

מאניטשקא

להשתתף בצערי ולנחמני באבלי על-ידי

מודעות, טלפונים ומכתבים, נתונה

תודתנו העמוקה.

וויקטור איזראלי

ובניו בן-ציון ודוד איזראלי.

המכון להרצאות

שעל-יד ההסתדרות העברית באמריקה

מתכבד להודיע על

הרצאת הפתיחה של המכון

שתתקיים

ביום א, ט' אדר א', 10 בפברואר

בשעה 8:30 בערב

באולם "ניו סקול"

66 רחוב 12 מערבה, ניו-יורק.

פרופ' שלום שפיגל

מבית-המדרש לרבנים באמריקה

ירצה על

"ספר איוב

באגדה ובשירה"

ד"ר פ. חורגין יושב בראש.

כל חובבי התנ"ך ומדעי היהדות בניו-יורק

וסביבותיה מוזמנים להרצאה.

דמי כניסה 50 סנט, לנוער 25 סנט.

WRHS

AMERICAN JEWISH
ARCHIVES

התיאטרון האמנותי היהודי
סיקונד אויניו ורחוב ארבעה, ניו-יורק
הטלפון: גרמסי 1-5970-5

הצגת גדולה חדשה

שכל אדם מישראל חייב לראותה.

בכל ערב, יום

שבת ויום א'

בצהריים ובערב

מ ו ר י ס

ש ו ו א ר י

בתפקיד הראשי

של המחזה

"ד"ר הרצל"

מאת ה. ר. לינו וג. נילוף.

כרטיסים להשיג בקופת התיאטרון.

ברכות מאלופות לסב ולסבתה

חבר וחברה ש. טופרובסקי

להולדת נכדם

יהודה

ולחורי הילד ברכה שירון רוב נחת מבנם.

סניף יהודה הלוי.

לידידי החביבים והנכבדים

ד"ר אלעזר שופמאן

והרב יחיאל מיכאל כ"ץ

ברכותי הלבביות לשואיהם.

ניו-יורק. ד"ר דוד א. גרוס.

שבוע המוסיקה

היהודית

המועדונים הציוניים במאנהטן,

ברוקלין וברונקס

עורכים את

הנשף השנתי השני

לאמנות יהודית

בתכנית:

"החלוצי", אופירה עברית מחיי

א"י, הליברטו והמוסיקה מאת

יעקב וויינברג, תוצג בצורת

קונצרט, בהשתתפות 150 איש,

עם דורים דורי, סופראנו, מטרופ-

ליטאן אופירה, סיטי סנטר

אופירה,

סידור בילארסקי, באס, טיאטרו

מוניציפאל, ריו זשאניירו, סיטי

סנטר אופירה,

נתיאל ספנסר, טינור, ניו אופירה

קא, סיטי סנטר אופירה.

תזמורת ה"וואי" בנווארק ומקהלת

"הזמיר" בניצוח מארק זילבר.

הבאליט בהנהלת דבורה לאפסון,

ארתור מאהוני, סולן.

CARNEGIE HALL

SATURDAY EVENING

FEBRUARY 16, 1946

at 8:30 P. M.

ברכות מאלופות לנשיא הכבוד של

"חברותא" בוואשינגטון

החזן אלעזר הלוי נוביק ורעיתו

למלאת עשרים וחמש שנים לכלולותיהם.

יאריו ימים ברוב נחת ויוכו לחוג את

יובל החמשים בארץ-ישראל.

ד"ר מרדכי צ. פיליפס, נשיא

שמואל רוזנבוים, מזכיר.

ברכותינו הלבביות לידידינו היקרים

והחביבים

חזן אלעזר הלוי נוביק ורעיתו

ליובל הכסף לחתונתם.

יהי רצון שיוכו לחתונת הזהב באהבה

ואחוה ושלוש ורעות בארצנו הלאומית.

ועד הדירקטורים, המורים ופקידי

ישיבת בית יהודה בוואשינגטון.

מעומקא דלבא אנו מביעים את ברכתנו

ליקירינו הנאמנים

חזן אלעזר הלוי נוביק ורעיתו

ליובל הכסף לחתונתם.

יוכו לחתונתם הזהב באושר בארצנו

הקדושה.

הרב חיים וויליאמובסקי,

הרבנית וכל בני המשפחה.

מעומק לבי אני מברך את ידידי היקר

הרב יחיאל מיכאל כ"ץ

ר"מ בישיבת רי"א

לנשואיו עם ב"ג הינדה.

תזכו להקים בית נאמן בישראל!

חיים ליה.

אנחנו, חבר המורים של בית תלמוד

התורה "תפארת הגר"א"

מביעים את אהולנו הלבבים

לחברנו הנכבד

צבי גלאטשטיין

לרגלי התמנותו למזכיר ההסתדרות

המורים הארצית.

יתן ה' כי יצליח בעבודתו הפורית.

הרב ברוך מ. רבינוביץ, מנהל.

חיים אברמוביץ, תמר פרבש,

יוסף דוקטוביץ, יהודית סופר,

יעטא רודבסקי, רחל לטרהווי,

מזכירה.

ברכת מזל טוב לידידינו היקרים

יוסף רייזברג ורעיתו רחל

להכניסם לברית שלוש-עשרה את בנם

חיים. יזכו לגדלו לתורה, לחופה

ולמעשים טובים.

אברהם ואהובה רוזנבאום

ובנותיהם מרים ויהודית.

יוסף רייזברג ורעיתו

שלוחה ברכתנו — ברכת ידידים

לחג הבר-מצה של בנם

חיים.

יוכו לראותו בין בוני ארצנו.

לום-אנג'לס. שמעונה מינא ודוד.

הבעת ברכה.

מעומק הלב מברך אני את ידידי היקרים

מר ומרת מ. קופר

לחגיגת הבר-מצה של בנם היקר

משה קופר.

שידעו והבינו לחנכו חניך מצויין.

יהי רצון שירון ממנו רוב נחת, ולכבוד

יהיה לעמו ולחוריו היקרים.

נחמן אריה שילוני.

קובץ לשאלות החיים, למדע ולספרות,
ערוך בידי שמעון ראבידוביץ.

מצודה

הוצאת "ארט", חברה להוצאת ספרים בע"מ. לונדון.

התוכן:

ישראל בעולם —

שקעון ראבידוביץ — קיום ללא תנאי: (1) אם כל חירות, (2) שארית ישראל, (3) תנועה לשלימות ישראל (ממושכלותיה הראשונים של מדינות ישראלית, חלק שני); אריה טארטקובר — להקמת הריסותינו; אליעזר יאפו — תכנית בילטמור; דושימס פרקס — "המסיון" הנוצרי לישראל — בעיני נוצרי.

מדע —

מיכאל ארנסט מילר — על המסתורין בכתיבה קודש; שמואל קרויס — שובי, שובי השולמית למנוחיו; אהרן קאמינקא — הלל; אברהם מארמורשטיין — תורת "ברית חדשה" באגדת ישראל ובאגדות השליחים; נתן מוריס — הוראה ולמידה בבית הספר היהודי בתקופת התלמוד; חיים רבין — ר' אברהם בר חייא ותחית לשוננו בימי הביניים; דוב ברנארד לואיס — עבר בספרות ערב; שמעון ראבידוביץ — "ספר המצוות" ו"ספר המדע" לרמב"ם; אברהם פנ"א"ש — תעודות לתולדות רמח"ל; יצחק אבינרי — תרומות לשון משדה החסידות.

זכר שאל טשרניחובסקי —

יוסף פטאי — יסודות דתיים בשירת שאל טשרניחובסקי; יהודה אריה קלוזנר — המשורר במולדתו; פרדריק פ. ברוס — על תרגום איליאס (צילומים מכתבי היד של שאל טשרניחובסקי).

פרקים בספרות, אגרות סופרים, זכרונות —

ש. י. פנואלי — שני הכוחות (פרקי ביאליק); אריה ליפשיץ — בשירה העברית הצעירה; ליאו קניג — הסופר לסופר; אברהם משה פוסט — עלי חול; שמעון ראבידוביץ — מן המעוררים (על ברל כצנלסון, בצירוף אגרותיו); הלל צייטלין — על תרגום הוזהר; יצחק דוב מרקון — מדור דור.

סקירת —

אריה טארטקובר — פרצופם של יהודי פולין; נח בארו — כלכלתה של יהדות בריטאניה.

על הספרות וסופריהם —

(א) ספרי מדע, פובליציסטיקה: ש. קרויס — פירושים חדשים לשירי-השירים; י. אפשטיין — קובץ הלכות; בן-ארי — ר' יהודה הלוי והרמב"ם — לעם; ש. שפרבר — אמונה ומדע; מ. סימון — מתולדות החינוך העברי; בן-ארי — על הצדקה; ב. ס. רות — ישראל באנגליה; י. מייטלס — מאגרות הארץ; בן-ארי — חוברות-הספרה; "המזרחי" בארץ; כתבי זשאבוטנסקי; פירורי העבר; מתעודות החורבן. (ב) ספרות זפה: יוסף פטאי — ארי אבן-זהב; צבי אריאל — בבואות רחוקות. (ג) קבצים: שלמה שפרבר — היהדות המסורתית והספרות העברית; ב. ד. לואיס — "מלילה"; אבי-חיים — חוברת טשרניחובסקי, "אחיספר", מחשבה וחיים; יצחק וורפל — הספרות הדתית בארץ-ישראל; שמואל גולדסמית — ספרות אידית באנגליה.

יצירות —

יעקב שאצקי — שני היסטוריונים קדושים: מאיר באלאבאן, יצחק שיפר; שמואל קרויס — יחיאל מיכל הכהן גוטמאן; יוסף מייזל — איתמר אלבוגן; פ. קובלר — מיקירי ווינה (אדולף ביהם, טולו נוסנבלאט, חיים טארטקובר); יוסף מייזל — אלפרד קליי; א. מ. קיזור — מוריס מייאר; ג. מ. בנטוויטש — מחסידי אומות העולם (הגינראל ווינגייט, קרוזיר).

מחיר "המצודה" — הכרך הכפול — \$6.50. לחברי ההסתדרות העברית ולחזמי "הדואר" — רק \$4.50 (הנחה של \$2.00).

המכירה היחידה באמריקה בידי ההסתדרות העברית

HISTADRUTH IVRITH, 165 W. 46th St., N. Y. C., 19

דרושים

מדיכים ומדריכות
כלליים ומומחים בדרמטיקה, מוסיקה,
ספורט, עבודת-יד, גננות וטבע.

עובדים מקצועיים:

מבשל (או מבשלת), אופה, מלצרית
ומלצריות, רופא ואחות מדופלמת,
וסתם עובדים.

משכורות הגונות. לפנות בכתב אל

Camp Masad, Inc.
165 W. 46th St., N. Y. C.
Tel. BRyant 9-2166

"יבנה"

בית הספר ומחנה הקיץ של
בית המדרש למורים דבוסטון.

20 חוגים, יודעי עברית, מבני י"ד
ומעלה, הגרים מחוץ לבוסטון יתקבלו
לעונת תש"ו.

התשלום: \$275.00

לפנות אל:

YAVNEH
24 Province St., Rm. 628
Boston, Mass.

ברכת מזל טוב לחברינו היקרים

מר ומרת אברהם שפיוהנדרלר

לנשואי בנם

דניאל

עם בחירת לבו

עליזה קובאק

יהי רצון שתרוו נחת מהם ותזכו לראותם בונים בית עברי בישראל
ובארץ-ישראל.

ועד מחנה "מסד".

לידידינו היקרים

אברהם שפיוהנדרלר

ורעייתו אסתר

לחתונתו של בנם היקר

דניאל עם בחירת לבו עליזה

יהיו חייהם מלאי עונג ואושר ויזכו
לבנות קן של אהבה ושלוה, וביתם
ישמש מרכז לכל נאמני העברית.

מ. ב. לוויין ומשפחתו,

חיים ראבינס ומשפחתו.

בברכת מזל טוב אנו מברכים

את חברנו

אברהם שפיוהנדרלר

ורעייתו אסתר

לנשואי בנם היקר

דניאל עם בחירת לבו עליזה

תתברכו בחיים ארוכים ומאושרים.

יעקב צבי ונעמי ראנד

ומשפחתם.

ברכות מאליפות לחברנו היקר

אברהם שפיוהנדרלר

ורעייתו אסתר

לנשואי בנם היקר

דניאל עם בחירת לבו עליזה

יזכה הזוג הנחמד לחיי אושר והצלחה
ויהיו מקור עונג וברכה להוריהם.

נחום ואסתר ואריה והרבה
מיידינבויים.

בלב מלא גיל אנו מקדמים בברכת

מזל טוב את ידידינו היקרים

אברהם שפיוהנדרלר

ורעייתו אסתר

לכלולות בנם היקר

דניאל עם בחירת לבו עליזה

האושר והעושר ילוו אותם כל הימים.

יוחנן ושושנה רודבסקי ומשפחתם

ברכה נאמנה לחברנו וידידינו היקרים

אברהם ואסתר שפיוהנדרלר

לחתונת בנם

דניאל עם בחירת לבו עליזה

יהי רצון שיזכו לרוות נחת ועונג
מאת בנם וכלתם היקרים.

ברוקליין. אליהו רבינוביץ.

מעמקי הלב של ידידים נאמנים

אנו מברכים בברכת מזל טוב

את ידידינו

אברהם שפיוהנדרלר

ורעייתו אסתר

לחג הנשואין של בנם היקר

דניאל עם בחירת לבו עליזה

יבנו ביתם נאמן באהבה ובאושר
לשמחת לב כל מוקיריהם.

יצחק פרלמוטר ורעייתו

אסתר חנה ומשפחתם.

נכרך מלב את ידידינו

אברהם שפיוהנדרלר

ורעייתו אסתר

לנשואי בנם היקר

דניאל עם בחירת לבו עליזה

יהי רצון שתא השמחה במעונם
והוריהם יראו בהם דור ישרים
ומבורך.

הרי ביין ומשפחתו,

שאל ביין ומשפחתו.

ברכה מזל טוב לידידי הטוב

אברהם שפיוהנדרלר

ורעייתו אסתר

לכלולות בנם

דניאל עם בחירת לבו עליזה

יזכו לראותם בונים בית נאמן בישראל
תפארת להוריהם ולכל ידידיהם.

לואיס רימסקי ורעייתו ומשפחתו.

שבע ברכות לידידינו

אברהם שפיוהנדרלר

ורעייתו אסתר

לחג הנשואים של בנם היקר

דניאל עם בחירת לבו עליזה

יהיו חייהם המשותפים מלאי

אושר וגיל.

משה רייכמאן ומשפחתו.

ברכה נאמנה לחברנו וידידינו היקרים

אברהם ואסתר שפיוהנדרלר

לחתונת בנם

דניאל עם בחירת לבו עליזה

יזכו ההורים לרוות מהם רוב נחת.

משה סאמבור ומשפחתו.

מר ומרת פ. קובאק מר ומרת אברהם שפיזהנדלר

שמחים להודיע על כלולות בתם ובנם

עליזה קובאק

וסרג'נט דניאל שפיזהנדלר

שהחנה בשעה טובה ומוצלחת ביום כ', י"ט בשבט, תש"ו.

בשיקאגו, אילינוי.

כאשר זכינו להכניסם לחופה כן נזכה לראותם עולים בקרוב לארצנו
ובונים את עתידם בארץ תקוותנו, אמן.

WRHS

AMERICAN JEWISH
ARCHIVES

ההסתדרות העברית באמריקה
ומערכת "הדואר"

מברכות בברכת מזל טוב לבית
את סגן נשיא ההסתדרות העברית
ומזכיר הוועד למען "הדואר",
מדגולי אמוני העברית באמריקה

אברהם שפיזהנדלר

ורעייתו אסתר

לחתונת בנם-חמורות

דניאל עם בחירת לבו עליזה

יזכו לראותם בונים ביתם נאמן בתוך
מלדת ישראל הבנויה.

ברכותינו הנאמנות

לחברינו וידידינו היקרים

אברהם ואסתר שפיזהנדלר

לרגל חתונת בנם המצויין

דניאל עם בחירת לבו עליזה

ירוו מהם רוב נחת ויזכו לראות
בבנין ביתם בארץ-אבות.

וויליאם דווין ומשפחתו,

י. ל. וואהלמאן ורעייתו,

חיים לוי,

מ. מייזלש ומשפחתו,

א. ר. מלאכי ורעייתו,

דניאל פרסקי,

יהודה קרויזאר ומשפחתו.

ברכות נאמנות ומזל טוב
לאחותנו

אסתר

ובעלה אברהם

לחג הנשואין של

דניאל

היקר עם ביל

עליזה

תזכו לראותם בכל טוב, סלה.

מי יתן ותתקיימנה כל משאלות לבבם.

פלמיאל אורקין וב"ב,

גראנד ראפידס, מיש.

אחרון ומלכה סיג' וב"ב,

ברוקלין, נ. י.

ישראל איפר ואסתר אורקין

וב"ב, ניו-יורק, נ. י.

שא נא ברכה, חברנו היקר

אברהם שפיזהנדלר

ורעייתו אסתר

לחג הנשואים של בנכם

דניאל עם בחירת לבו עליזה

יבנו בית נאמן מלא אושר ונחת.

בית-הכנסת העברי בבוריפארק

יהושע רובין, נשיא.

ברכות מאליפות לאחינו

אברהם
ורעייתו אסתר

לכלולות בנם היקר

דניאל

עם בחירת לבו

עליזה

מזל טוב, חיים עליזים, ורוב אושר
לזוג הצעיר. תרוו רוב נחת מהם.

יעקב ורבקה זילפה וב"ב,

לוס-אנג'לס, קאל.

אלחנן ופאני שפיזהנדלר,

ניו-יורק, נ. י.

משה ותהילה שפיזהנדלר

וב"ב, פילאדלפיה, פא.

שרה הסמין וב"ב,

ברוקלין, נ. י.

אברהם ליפשיץ וב"ב,

ברוקלין, נ. י.

השכונה הציונית בבירו פארק

שולחת ברכת מזל טוב נאמנה לחברה

אברהם שפיזהנדלר

ורעייתו אסתר

לנשואי בנם היקר

דניאל עם בחירת לבו עליזה

תהיינה הברכה והשמחה שרויות תמיד

בבית הזוג הצעיר ויתענגו עליהם

הוריהם כל הימים.

יוחנן רודבסקי, נשיא.

ברכת מזל טוב וכל טוב

על ראש נכדנו

דניאל

לכלולותיו עם

עליזה

אשרינו שזכינו לכך.

הסבתה חנה שפיזהנדלר,

הסבתה שושנה אורקין.

מעומק לבנו אבו שולחים את

מיטב ברכותינו

לאחינו

דניאל

לבואו בברית הנשואין

עם בחירת לבו

עליזה

עמיאל שפיזהנדלר

צפורה סבדנסקי

עזרא ובת שבע שפיזהנדלר

סינסינטי, אוהאיו.

HADOAR

Only Hebrew Weekly in U. S. A. Published by Histadruth Ivrit, Inc. Edited by Menachem Ribalow.

Published Weekly from October through June and Bi-weekly from July through September (except weeks of Jewish Holidays) by Histadruth Ivrit, Inc. 165 West 46th St., New York 19, N. Y. Telephone, BRyant 9-2166. Entered as second class matter, January 24, 1924, at the Post Office of New York, N. Y., under the Act of March 3, 1879. Subscription Price: One Year, \$6.00; Canada and Foreign, \$7.00. Half Year, \$3.00; Canada and Foreign, \$3.50. Single Copy, 15 cents.

NEW YORK, N. Y., FEBRUARY 1, 1946

VOL. XXVI, NO. 13 (1193)

ר. בן-ארי

התאטרון העברי

„פרגוד“

— של —

ועד האמנות העברית

— על-יד —

ועדת הנוער הציונית

וההסתדרות העברית

באמריקה

ארוון פסקאש

שלמה המלך ושלמי הסנדלר

קומדיה בשבע תמונות מאת סמי גרונימאן, בתרגומו של נתן אלתרמאן (ברשות „מועדים“ וה„אוהל“ בארץ-ישראל)

בחדרת ארוון פסקאש ור. בן-ארי. ריקודים, בנימין צמח.

שלוש הצגות

במוצאי שבת, 16 בפברואר | בתאטרון „דראמאטיק ווארקשאפ“
וביום א' ביום ובערב, 17 בפברואר | (לפנים „פרודנמ“), 247 רחוב 48 מערבה, ניויורק.

כרטיסים לזשיג: בלשכת ההסתדרות העברית, 165 רחוב 46 מערבה, ניויורק, ובלשכת ועד האמנות, 381 השדרה הרביעית, ניויורק.

HEBREW ARTS COMMITTEE, 381 FOURTH AVENUE, NEW YORK. TEL. MU 3—1683

What We Can Expect of the Anglo-American Committee of Inquiry

By DR. ABBA HILLEL SILVER

President's Address to the ZOA National Administrative Council, January, 1946.

I FOUND in Palestine not a Jewish community, or a Yishuv, or Jews; I found there a nation.

What we are concerned with is to see that this Jewish nation which exists in Palestine today shall be safeguarded and shall be allowed to grow. The threat which confronts the Jewish Nation in Palestine—which has today all the prerogatives of nationhood, except independence and freedom—is that if an Arab State is permitted to be superimposed, it will be broken up and disintegrated.

Those who harbor the notion that this Jewish Nation will be permitted to survive within Palestine as a minority group, so to speak, within an Arab enclave are deluding themselves. An Arab State will undermine and destroy what has already been achieved there. The Arabs want the Jews of Palestine to occupy the same position as the Jews occupy in Iraq or Egypt or Tripoli.

Fight for Preservation

What we are fighting for is not for the building of a Jewish Nation in Palestine, but its *preservation*, to give it a chance to become strong and secure by the Jews becoming the majority of the population of Palestine.

As long as we remain a minority in Palestine, that which happened in the past will, at an increasing tempo, happen in the future. Since the end of the first World War we possessed in Palestine nominally at least all the rights a nation in the making and potential statehood. But because we remained a minority through the years, all those rights were progressively whittled down until today we are threatened with their complete abrogation. As long as we continue to remain a minority in Palestine, all that we have already built and achieved is in danger of being destroyed.

I have come to the definite conviction that our hope does not lie in any change of mind on the part of the British Government. I have arrived at that conclusion with great hesitancy and reluctance.

Something radical has happened in British political orientation in regard to the Middle East, in the last two or three years, to which we Zionists have not yet adjusted ourselves properly. We think that the present political line of Great Britain with reference to Palestine and the Near East is the same which existed five years ago, or ten years ago.

New British Line

This is not so, clearly not so. There was no consistent political line of Great Britain with reference to the Near East until the last two or three years. In the heat of the war and the dangers which confronted the British Empire in that part of the world, strategically so vital to it, and the fact of the growing interest of the Soviet Union in that area which the British had staked out as their sphere of influence brought about a new orientation in British political thought on the subject of the entire Middle East.

The first British statesman who gave voice to the new line clearly and unmistakably was Mr. Eden, back in February, 1943. The new departure consists in this: Great Britain has definitely decided on a policy not merely of favoring the development of Arab National States throughout the Middle East and of helping them to achieve rapidly their independence, but also of favoring the unification of all Arab states into some form of a central organization, in the hope that by fostering the independence of Arab States and of encouraging their unification, England will emerge as their true friend and protector and through a system of alliance will maintain a preferential political position which will safeguard her imperial life-line in that all-important area which is the land-bridge for three continents.

It was about the time that Eden made his announcement that the Arab League was created. The Arab League was called into being by Great Britain as part of this over-all policy in the Middle East.

Policy of Imperialism

In this setup only two negative elements appear which endanger it in the eyes of its British exponents. One was the French in Syria; the other was the Jewish National Home in Palestine. Great Britain determined to assist in getting rid of these obstacles in order to achieve the primary and long-range

political objective. You know what happened to the French in Syria. More recently, however, this part of the program received a certain setback because of the recovered strength of France. The French have not been completely eliminated from the Levant nor have the British replaced them, as it was hoped.

What Great Britain is doing with reference to Palestine is crystal clear in the light of this fixed imperial policy. It is not Mr. Bevin and the Labor Government alone who are responsible for this policy. This is a policy of British Imperialism, first defined by the Tories and then taken over bodily by the new Government.

What Mr. Bevin said in his official and later on in his unofficial and unguarded statements was in the nature of a clear commentary on this new policy as it concerns Palestine. What he said in effect, was this: "We are determined to wipe the slate clean of all past political commitments; we are going to forget all about these tangled promises made during and after the last war. Great Britain is now determined on a new policy. We know, of course, that there are unfortunate Jews in Central Europe, displaced refugees. Something should be done about them and we are prepared to help along. We will find out how many of them there are. We will then find out how many of them can be reintegrated in their original homes, how many of them can be sent to homes elsewhere in other parts of the world—to South America, Africa, the United States, and elsewhere—and then we will see how many of them can be sent to Palestine. Palestine is prepared to make its contribution to this problem, but after all Palestine cannot solve the entire problem."

His statement was tantamount to a repudiation of Zionism but it was in complete consonance with the new imperial line which has been adopted by Great Britain.

American Government Trapped Into Partnership

The unfortunate thing about it is that the American Government was trapped into a partnership, in this maneuver to liquidate Zionism. Some Zionists were pleased that America was brought, in a formal way, into a discussion of the displaced Jews of Europe with reference to Palestine. I regard it as a calamity.

We, too, wanted to bring America into active participation in fulfilling the international pledges made to the Jewish people to establish the Jewish National Home. That is why we labored so hard to get Congress to approve the Zionist program and to get the many Governors and their States likewise to endorse it. That is why we labored so hard to get both political parties to declare themselves for the Zionist program. We wanted the voice of the American Government and the American people to speak up for our political program. Instead of which the British Foreign Office and the British Colonial Office have now maneuvered the American Government into a refugee approach to the Jewish problem, with the definite implication that the Zionist political demands are to be brushed aside as irrelevant, unwarranted, harmful, or extreme.

Now Adopt Refugee Approach

That is what President Truman meant when he said that he was no longer in favor of a Jewish Commonwealth, but that he was still in favor of Jewish immigration. That is what Bevin meant when he said that all the Jews wanted to solve the problem his way except the Zionists.

If my interpretation is the correct one, what can you expect from the Anglo-American Committee of Inquiry? Assuming that they are honorable people—and I have no doubt but that they are—do you for a moment think that they will bring in a recommendation to facilitate the establishment of the Jewish State in Palestine, British policy being what it is, and American policy, as reflected in the President of the United States and in the State Department, being what it is?

Position of Inquiry Committee

Clearly not. The reports which have percolated into the press recounting the significant comments made by this or that member of the committee are very revealing.

One reporter stated, after sounding out some of the members of the committee, that the impression gained was that they are in favor of allowing a certain number of Jews to go into Palestine—the figure was set at two hundred thousand—on the understanding that the Zionists would abandon their political program.

The presentation of our case before the committee was, from all indications, excellent. I knew that it would be, because I knew the caliber of the men whom we sent to Washington. I knew their intellectual grasp, their scholarship and their deep understanding of our movement. They made an effective presentation of our case from every angle: the economic, the political, the historic, the human.

Zionist Presentation Excellent

I am happy to say that the documents which were presented by our representatives to the Inquiry Committee are a credit to the fine craftsmanship and the legal ability of the men who drafted them.

But what is it all going to lead to? Nearly all the facts which are contained in those documents were on record before and were very well known and available to all people interested in the subject.

Predicts Immigration Quota

What I am afraid is that the report of this committee will recommend a certain immigration quota of refugees into Palestine. I don't know how many. It may be more or less than the hundred thousand requested by President Truman. But, along with such a recommendation, certain other recommendations for permanent solutions will be made which will be adverse to us and which will plague us not only in our propaganda in the United States from the time that the report is rendered until the time when the issue is finally presented to the United Nations Organization, but which will plague us, also, at the hearings themselves before the United Nations Organization.

Zionist Work Hampered

For the time being, the very appointment of the committee has already done us a distinct disservice. We no longer know how to carry on our Zionist propaganda in the United States. What shall we say in the next 120 days? We cannot go to the State Department with our case. The State Department will say, "Why, gentlemen, the case is being adjudicated now by a committee before which you have appeared and presented your case." We cannot go to the President of the United States. He will give us the same answer.

What shall we say to the American people at this time? They know that there is a committee of 12 people, appointed by the two governments, who are making a study of the subject. Why don't we wait until its findings are in?

Gentlemen, there is a time when a national movement must be prepared to say, and must have the courage to say, that we are unable to agree to certain proposals or cooperate with certain plans, however highly sponsored!

Unfortunately, there are among us certain people who are very militant and belligerent when it comes to making declarations. They are all-out for fighting and resistance, but when it comes to making basic decisions on all-important questions, they are very timid and pedestrian. *Fortiter in modo, suaviter in re!*

Earlier Precedent a Mistake

We made the same mistake when we were invited, some years ago, to an Arab-Jewish round-table. The intelligent and far-seeing Zionist statesmen warned the Zionists not to sit down at a round-table to discuss Zionism with representatives of Arab States, who had absolutely nothing to do with Palestine. It was none of their business. Neither the Balfour Declaration nor the Mandate gave the neighboring Arab States any voice in the affairs of Palestine. But the so-called practical people, the penny-wise and the pound-foolish, persuaded the Zionists to go in. Thus was a precedent established. That was the beginning of the disastrous line which has since been followed: that every Arab State, whether it is within a hundred miles of Palestine or 1,500 miles, has to be consulted concerning political dispositions with reference to Palestine, which 52 nations had declared to be the Jewish National Home.

What must we do from here on? Of course, we shall have to go through with these hearings in London and Jerusalem and to present our case in the most effective manner. I am afraid, however, that we shall find, in 120 days or 160 days, that we have suffered a major political defeat.

Must Appeal Case

We must begin to organize now and to plan now for the final discussion before the United Nations Organization. We must try to win friends all over the world, among nations who have a voice in the Assembly of the UNO, nations who are not all under the thumb of Great Britain, and who are not particularly concerned with protecting British imperial interests in the Middle East. We must make friends among the governments and peoples in Latin America, Central America, in Europe and elsewhere. We must begin intensively to cultivate them.

I should like to see the most important leaders of our people in the next six months visit the capitals of many countries, to sit down with their leaders and statesmen, and to explain our case to them, so that, when the final decision is made, we will have friends in court.

As far as the United States is concerned, difficult as is the approach at this time, we must find ways of impressing upon our State Department and our President that we are counting upon our Government to champion our political aims at the United Nations Organization, and reflect the will of the American people and the will of the American Congress.

Please do not underestimate either the possible influence which an intelligent Jewish electorate can exercise on Washington or the sensitiveness of political figures in Washington to public opinion, Jewish and non-Jewish.

Now Up to Zionists

As far as our propaganda among Jews is concerned, I must tell you, friends, that the greatest danger which confronts us from here on is the danger that Zionists will come to be looked upon on the American scene as extremists. If this Committee of Inquiry were to come back with a report saying that a hundred thousand Jews should be allowed to go to Palestine, or fifty thousand, there will be many Jews in America who will say, "Now, look here; that's a pretty fair solution. A hundred thousand Jews is a large number. They have agreed to let them come in. Why, then, are you clamoring for a State or Commonwealth? Concern yourself with the hundred thousand Jews and let it go at that."

Zionism Not Refugee Problem

There will be many such practical people who will make such plausible arguments. It will be up to us Zionists, who understand that Zionism is not a refugee problem and that the Jewish problem will never be solved until there will be a Jewish Nation, strong and secure, in Palestine, to educate or re-educate Jews of America in the A, B, C of Zionism. They have been terribly confused.

Zionism existed before the displaced Jews of the present World War were there in their miserable and wretched conditions. It existed before the First World War. In one form or another, it has existed for two thousand years. It will exist until the tragic, anomalous status of our people is finally solved and until this nationally homeless people finds a secure national home in Palestine.

Our position at the moment is serious, though not at all hopeless. From all indications, Jews will be coming into Palestine in large numbers, following the report of the Committee of Inquiry. The present White Paper will be scrapped. If the political recommendations of the committee will be adverse, we will still have the opportunity to challenge and oppose them, for they will not be final or mandatory.

Yishuv Is Confident

A great source of confidence and hope to me is the Jewish community in Palestine. I think every Zionist owes it to himself to visit Palestine soon, if for no other purpose than to draw a deep draft of inspiration from it. The Jews of Palestine are strong; they are rooted; they are confident. They are not deluded; they know the difficulties which surround them and which confront them, but they have that strength which comes from a nation which feels that it is on its own soil. They are determined to defend it at all costs. They are counting very heavily upon us to give them, not only the strength of our numbers and the strength of our financial support, but to give them the best thinking and the most courageous thinking that we are capable of.

THE NEXT STAGE

Written Especially for this Page
By Rabbi Abba Hillel Silver

I found in Palestine not a Jewish community, or a Yishuv, or Jews; I found there a nation. Small, to be sure, but I found there the Jewish nation.

What we are concerned with is to see that this Jewish nation which exists in Palestine today shall be safeguarded and shall be allowed to grow. The threat which confronts the Jewish Nation in Palestine—which has today all the prerogatives of nationhood, except independence and freedom—is that if an Arab State is permitted to be superimposed, it will be broken up and disintegrated.

Those who harbor the notion that this Jewish Nation will be permitted to survive within Palestine as a minority group, so to speak, within an Arab enclave, are deluding themselves. An Arab State will undermine and destroy what has already been achieved there. The Arabs want the Jews of Palestine to occupy the same position as the Jews occupy in Iraq or Egypt or Tripoli.

What we are fighting for is not for the building of a Jewish Nation in Palestine, but its preservation to give it a chance to become strong and secure by the Jews becoming the majority of the population of Palestine.

No Minority Status

As long as we remain a minority in Palestine, that which happened in the past will, at an increasing tempo, happen in the future. Since the end of the first

Rabbi Abba Hillel Silver
Zionist Leader.

World War we possessed in Palestine nominally at least all the rights of a nation in the making and of potential statehood. But because we remained a minority through the years, all those rights were progressively whittled down until today we are threatened with their complete abrogation. As long as we continue to remain a minority in Palestine, all that we have already built and achieved is in danger of being destroyed.

I have come to the definite conviction that our hope does not lie in any change of mind on the part of the British Government. I have arrived at that conclusion with great hesitancy and reluctance.

Something radical has happened in British political orientation in regard to the Middle East, in the last two or three years, to which we Zionists have not yet adjusted ourselves properly. We think that the present political line of Great Britain with reference to Palestine and the Near East is the same which existed five years ago, or ten years ago.

New British Line

This is not so, clearly not so. There was no consistent political line of Great Britain with reference to the Near East until the last two or three years. In the heat of the war and the dangers which confronted the British Empire in that part of the world, strategically so vital to it, and the fact of the growing interest of the Soviet Union in that area which the British had staked out as their sphere of influence, brought about a new orientation in British political thought on the subject of the entire Middle East.

The first British statesman who gave voice to the new line clearly and unmistakably was Mr. Eden, back in February 1943. The new departure consists in this: Great Britain has definitely decided on a policy not merely of favoring the development of Arab National States throughout the Middle East and of helping them to achieve rapidly their independence, but also of favoring the unification of all Arab States into some form of a central organization, in the hope that by fostering the independence of Arab States and of encouraging their unification, England will emerge as their true friend and protector and through a system of alliances will maintain a preferential political position which will safeguard her imperial lifeline in that all-important area which is the land-bridge for three continents.

It was soon after Eden made his announcement that the Arab League was created. The Arab League was called into being by Great Britain as part of this overall policy in the Middle East.

See Danger in Jews

In this set-up only two negative elements appear which endanger it in the eyes of the British exponents. One was the French in Syria; the other was the Jewish National Home in Palestine. Great Britain determined to assist in getting rid of these obstacles in order to achieve the primary and long-range political objective. You know what happened to the French in Syria. More recently, however, this part of the program received a certain setback because of the recovered strength of France. The French have not been completely eliminated from the Levant, nor have the British replaced them, as it was hoped.

What Great Britain is doing with reference to Palestine is crystal-clear in the light of this fixed imperial policy. It is not Mr. Bevin and the Labor Government alone who are responsible for this policy. This a policy of British Imperialism, first defined by the Tories and then taken bodily by the new Government.

What Mr. Bevin said in his official and later in his unofficial and unguarded statements was in the nature of a clear commentary on this new policy as it concerns Palestine. What he said, in effect, was this: "We are determined to wipe the slate clean of all past political commitments we are going to forget all about these entangled promises made during and after the last war. Great Britain is now determined on a new policy. We know, of course, that there are unfortunate Jews in Central Europe, displaced refugees. Something should be done about them and we are prepared to help along. We will find out how many of them there are. We will then find out how many of them can be re-integrated in their original homes, how many of them can be sent to homes elsewhere in other parts of the world—to South America, Africa, the United States, and elsewhere—and then we will see how many of them can be sent to Palestine. Palestine is prepared to make its contribution to this problem, but after all Palestine cannot solve the entire problem."

Repudiates Zionism

His statement was tantamount to a repudiation of Zionism but it was in complete consonance with the new imperial line which has been adopted by Great Britain.

The unfortunate thing about it is that the American Government was trapped into a partnership in this maneuver to liquidate Zionism. Some Zionists were pleased that America was brought in a formal way into a discussion of the displaced Jews of Europe with reference to Palestine. I regard it as a calamity.

We too wanted to bring America into active participation in fulfilling the international pledges made to the Jewish people to establish the Jewish National Home. That is why we labored so hard to get Congress to approve the Zionist program and to get the many Governors and their States likewise to endorse it. That is why we labored so hard to get both political parties to declare themselves for the Zionist program. We wanted the voice of the American Government and the American people to speak up for our political program. Instead of which the British Foreign Office and the British Colonial Office have now maneuvered the American Government into a refugee approach to the Jewish problem, with the definite implication that the Zionist political demands are to be brushed aside as irrelevant, unwarranted or harmful.

What Truman Meant

That is what President Truman meant when he said that he was no longer in favor of a Jewish Commonwealth, but that he was still in favor of Jewish immigration. That is what Bevin meant when he said that all the Jews wanted to solve the problem his way except the Zionists.

If my interpretation is the correct one, what can you expect from the Anglo-American Committee of Inquiry? Assuming that they are all honorable people—and I have no doubt but what they are—do you for a moment think that they will bring in a recommendation to facilitate the establishment of the Jewish State in Palestine, British policy being what it is, and American policy, as reflected in the President of the United States and in the State Department, being what it is?

Clearly not. The reports which have percolated into the press

recounting the significant comments made by this or that member of the Committee are very revealing. One reporter stated, after sounding out some of the members of the Committee, that the impression gained was that they are in favor of allowing a certain number of Jews to go into Palestine—the figure was set at two hundred thousand—on the understanding that the Zionists would abandon their political program.

The Jewish Case

The presentation of our case before the Committee was, from all indications, excellent. I knew that it would be because I knew

the calibre of the men whom we sent to Washington. I knew their intellectual grasp, their scholarship and their deep understanding of our movement. They made an effective presentation of our case from every angle: the economic, the political, the historic, the human.

I am happy to say that the documents which were presented by us to the Inquiry Committee are a credit to the fine craftsmanship and the legal ability of the men who drafted them.

But what is it all going to lead to? Nearly all, if not all, the facts which are contained in those documents were on record before and were very well

known and available to all people interested in the subject.

What I am afraid is that the report of this Committee will recommend a certain immigration quota of refugees into Palestine. I don't know how many. It may be more or less than the hundred thousand requested by President Truman.

But along with such a recommendation it might also recommend certain permanent solutions which will be adverse to us and which will plague us not only in our propaganda in the United States from the time that the report is rendered until the time when the issue is finally presented before the United Nations Organization, but it will plague us also at the hearings themselves before the United Nations Organization.

Danger Ahead!

For the time being the very appointment of the Committee has already done us a distant dis-service. We no longer know how to carry on our Zionist propaganda in the United States. What shall we say in the next 120 days? We cannot go to the State Department with our case. The State Department will say, "Why, gentlemen, the case is being adjudicated now by a Committee before which you have appeared and presented your case." We cannot go to the President of the United States. He will give us the same answer.

What shall we say to the American people at this time? They know that there is a Committee of twelve people, appointed by the two Governments, who are making a study of the subject. Why don't we wait until its findings are in?

Gentlemen, there is a time when a national movement must be prepared to say and must have the courage to say that we are unable to agree to certain proposals or cooperate with certain plans however highly sponsored.

Bravery Essential

Unfortunately, there are among us certain people who are very militant and belligerent when it comes to making declarations. They are all out for fighting and resistance, but it comes to making basic decisions on all important questions, they are very timid and pedestrian. Fortiter in modo, suaviter in re!

We made the same mistake when we were invited, some years ago, to an Arab-Jewish Round-Table. The intelligent and the far-seeing Zionist statesmen warned the Zionists not to sit down at a Round-Table to discuss Zionism with representatives of Arab States, who have absolutely nothing to do with Palestine. It was none of their business. Neither the Balfour Declaration nor the Mandate gave the neighboring Arab States any voice in the affairs of Palestine. But the so-called practical people, the pennywise and the pound-foolish, persuaded the Zionists to go in. Thus was the precedent established. That was the beginning of the disastrous line which has since been followed: that every Arab State, whether it is within a hundred miles of Palestine or 1,500 miles had to be consulted concerning political disposition with reference to Palestine, which fifty-two nations had declared to be the Jewish National Home.

Defeat Possible!

What must we do from here on? Of course, we shall have to

go through with these hearings in London and Jerusalem and present our case in the most effective manner. I am afraid, however, that we shall find, in 120 days or 160 days, that we have suffered a major political defeat.

We must begin to organize now and to plan now for the final discussion before the United Nations Organization. We must try to win friends all over the world, among nations who have a voice in the Assembly of the UNO, nations who are no: all under the thumb of Great Britain, and who are not particularly concerned with protecting British Imperial interests in the Middle East. We must make friends among the governments and people in Latin-America, Central America, in Europe and elsewhere. We must begin intensively to cultivate them.

I should like to see the important leaders of our people in the next six months visit the capitals of many countries to interview their leaders and statesmen, and to explain our case to them, so that when the final decision is made, we will have friends in court.

As far as the United States is concerned, difficult as is the approach at this time, we must find ways of impressing upon our State Department and our President that we are counting upon our Government to champion our political aims at the United Nations Organization, thus reflecting the will of the American people and the will of the American Congress.

Influences Count

Please do not underestimate either the possible influence which an intelligent Jewish electorate can exercise on Washington or the sensitiveness of political figures in Washington to public opinion, Jewish and non-Jewish.

As far as our propaganda among Jews is concerned, I must tell you, friends, that the greatest danger which confronts us from here on is the danger that Zionists will come to be looked upon on the American scene as extremists. If this Committee of Inquiry were to come back with a report, saying that a hundred thousand Jews be allowed to go to Palestine, or fifty thousand there will be many Jews in America who will say, "Not look here; that's a pretty big solution. A hundred thousand Jews is a large number. They have agreed to let them come. Why then you clamoring for a State or a Commonwealth? Concern yourself with the hundred thousand Jews and let it go with that."

There will be many practical people who will make such plausible agreements. They will be up to us Zionists, to understand that Zionism is a refugee problem and that the Jewish problem will never be solved until there will be a Jewish Nation strong and secure in Palestine to educate or reduce the Jews of America in the A. B. of Zionism. They have been terribly confused.

Zionism existed before the displaced Jews of the present World War were there in their miserable and wretched conditions. It existed before the first World War. In one form or another, it has existed for two thousand years. It will exist until the tragic, anomalous status of our people is finally solved and until this nationally-homeless people finds a secure national home in Palestine.

Hope is Ahead

Our position at the moment is though not at all hopeless. From all indications Jews will be coming into Palestine in large numbers following the report of the Committee of Inquiry. The present White Paper will be scrapped. If the political recommendations of the Committee will be adverse, we will still have the opportunity to challenge and oppose them, for they will not be final or mandatory.

A great source of confidence and hope to me is the Jewish community in Palestine. I think that every Zionist owes it to himself to visit Palestine soon if for no other purpose than to draw a deep draught inspiration from it. The Jews of Palestine are strong; they are rooted; they are confident. They are not deluded; they know the difficulties which surround them and which confront them, but they have that strength which comes from a nation which feels that it is on its own soil. They are determined to defend it at all costs. They are counting very heavily upon us to give them not only the strength of our numbers and the strength of our financial support, but the best thinking and the most courageous thinking that we are capable of.

רען און די יידישע נאציאנאלע היים אין ארץ ישראל. דעריבער האט זיך ענגל לאנד אנטשלאסן צו באזייטיקן די צוויי שטערונגען און מאכן א וועג פאר איר פא- ליטיק. מיר ווייסן וואס עס איז פאר געקומען מיט די פראטעסטן אויפן לע- וואנט...

מיר קענען אויך נאכז נישט די בריטישע פאליטיק לנבי ארץ ישראל, ווייל זי איז קלאר פעסטגעשטעלט און פארעפנטלעכט געווארן אין דער באקאנטער בעווינגס רע- דע. מען דארף נישט גלויבן, אז דאס איז א פערזענלעכע פאליטיק פון מיסטער בע- וויין אדער א פאליטיק פון דער לייבאך - העגירונג. ניין, דאס איז די פאליטיק פון דעם בריטישן אימפעריאליזם, וועלכע איז פריער דעפינירט געווארן דורך די קאנ- סערוואטיסטן. און היינט ווערט זי נאך פארגעזעצט דורך דער ניוער העגירונג.

דער עצם התמיצית פון בעווינגס דער - קלערונגען איז דער פאליטיקער : ערשטנס, מיר זענען גרייט צו רעווידירן אלע ביזאציטישע פאליטישע אפמאכן און מיר ווילן פארגעסן די אלע קאנפליצירטע צוזאגן, וועלכע מיר האבן געגעבן במשך און נאך דעם לעצטן קריג.

צווייטנס : די פראגע פון די אומנאלי- לעכע יידישע פליטים וועלן מיר לייזן אויף צוויי אופנים : מיר וועלן זען ווי פיל פון זיי וועלן קענען זיך צוריק בא- זעצן אין זייערע אלטע היימען און וויפיל וועלן קאנען עמיגרירן אין פארשידענע לענדער : דרום-אמעריקע, אפריקע, פא- רייניקטע שטאטן און אנדערע. נאכדעם וועלן מיר אויך זען וויפיל יידן קען מען שיקן קיין פאלעסטינע. "פאלעסטיין" קען נאך מומהעלפן אין דער לייזונג פון דעם פראבלעם, אבער "פאלעסטיין" אליין קען דעם פראבלעם נישט לייזן.

די הערקלערונג איז נישט ווינציקער, ווי נעגירן דעם ציוניזם. זי איז אבער אין הסכם מיט דער ניוער אימפעריאליסטי- שער ליניע פון גרוס-בריטאניע.

ס'איז נאך צום באדויערן, אז די אמע- ריקאנישע רעגירונג איז אריינגעפאלן און איז געווארן א שותף צו דעם מא- נעווד פון ליקווידירן דעם ציוניזם. פיל ציוניסטן זענען צופרידן, וואס אמערי- קע באטייליקט זיך אין דער דיסקוסיע פון יידישן און ארץ-ישראלדיקן פראבלעם.

פא רמיר איז דאס אן אומנאליק. מיר האבן ווירקלעך געוואלט, זייט יארן פאראינטערעסירן אמעריקע מיט דעם אויפבו פון א יידישער נאציאנאלער היים אין ארץ ישראל. מיר האבן אפילו געוואונען א גרויסע פארשטענדעניש אין אמעריקע פאר אונזערע פאדערונגען. מיר האבן פיל פריינט אין סענאט און אין קאנגרעס, וועלכע זענען אנהענגער פון

דעם ציוניסטישן פראגראם. אבער איצט זענען געקומען די ברי- טישע פאליטיקער פון "פאריין" און "קאמאנאלט" מיט זייער פליכטיג- אויפמאכונג פון דער גאנצער יידן פראגע. זיי שטעלן פאר דעם ציוניסטישן פרא- גראם אלס אומפארוויקלעכבאר און שערלעך.

דאס איז די סיבה פאר וועלכער דער פרעזידענט פרוואן האט דערקלערט, אז ער איז שוין נישט מער פאר א יידישן "קאמאנאלט", נאר פאר יידישע אימי- גראציע. צו גלויבט זיך אויף א ווייל ביי די דאזיקע אומשטענדן, אז די אנגלא- אמעריקאנישע אנקעטע קאמיסיע וועט פארשלאגן די צוויי רעגירונגען, אז זיי זאלן דערלייכטערן די אנטשטייאונג פון א יידישער מדינה אין ארץ ישראל ? זיכער נישט.

איך מוז דערביי פעסטשטעלן, אז די ציוניסטישע עדות פאר די קאמיסיע זע- נען ביז היינט געווען זעך אויסגעצייכ- נט.

דאך האב איך מורא, אז אין איר רא- פארט וועט די קאמיסיע פארשלאגן : טווייטע אימיגראציע - קוואטע פאר פלי- טים קיין ארץ ישראל און צוזאמען דער- מיט וועלכע פארשלאגן נאך אנדערע רעזולטעטן, פערמאנענטע לייזונגען, וועל- כע קענען איר ברענגן פיל שאדן. איך האב מורא, אז מיר זאלן נישט לייזן אין די קומענדע 120 יאר 160 טעג א גרויסן פאליטישן דורכפאל.

מיר מוזן שוין צוגרייטן די דיסקוסיע פאר דער פאראמלונג פון דער ארגאניזא- ציע פון פארייניקטע פעלקער.

מיר מוזן געווינען פריינט צווישן אלע פעלקער, וועלכע זענען דאָרט רעפרעזענ- טירט און וועלכע זענען נישט אלע פאר- זינטרעסירט אין דער באשיצונג פון די אינטערעסן פון דער בריטישער אימפע- ריע. מיר מוזן זיך פארשאפן פריינט צווישן די רעגירונגען און די פעלקער פון דרום און צענטראל-אמעריקע, פון איי - ראפע און א. וו.

איך וואלט זעך געוואלט, אז אונזערע פירער זאלן אין די קומענדע זעקס חד- שים באזוכן די הויפטשטעט פון פאר- שידענע לענדער און זיך דאָרט איבער- שמועסן מיט די דאָרטיקע שטאטסמענער, אזוי אז זיי זאלן ווערן אונזערע פארבינד- דעטע, ווען עס וועט קומען צו אן ענד- ליטיקער דעציזיע.

טראץ אלע שוועריקייטן וועלן מיר דאָ אין אמעריקע טון אלץ כדי דאָס אמע- ריקאנישע פאלק מיט אונזער פרעזידענט און רעגירונג זאלן ווערן "שאמפיאנעס" פון אונזערע פאדערונגען פאר דער ארגא- נזאציע פון פארייניקטע נאציעס. די גרעסטע סכנה ליגט נאך אין דעם,

אז די ציוניסטן זאלן נישט באקומען אין דער אמעריקאנישער עפנטלעכער מיינונג דעם שם פון "עקסטרעמיסטן". די סכנה איז, אז ווען למשל די אנ- קעטע קאמיסיע וועט פארלאנגען, אז הונד- דערט טויזנט יידן זאלן ארויף קיין ארץ ישראל, זאלן זיך נישט געפינען יידן אין אמעריקע, וועלכע וועלן דערמיט זיין צו- פרידן און זאגן : "וואס שרייט איר נאך וועגן א יידישער מלוכה ? זייט צופרידן מיט די הונדערט טויזנט יידן און לאזט אונז צו רל!"

דאָס איז אפשר א "פראקטישער" אויסוועג. אבער ציוניזם באגרענעצט זיך נישט צום פראבלעם פון פליטים. ציוניזם זייסט, אז די יידישע פראגע מוז געלייזט ווערן אין דער פארם פון א יידישער מלוכה אין ארץ ישראל. דעם דאָזיקן ריזניץ מוזן מיר באקאנט מאכן איר זעראל.

ציוניזם האט עקזיסטירט פאר דער ערשטער מלחמה און איידער ס'איז גע- ווען צו דער אומגליקלעכער פראגע פון פליטים. ציוניזם האט עקזיסטירט נאך נאך דעם ערשטן וועלט-קריג. אין א גע- וויסער פארם האט ער עקזיסטירט נאך זיט צוויי טויזנט יאר צוריק און צויר- זום וועט עקזיסטירן אזוי לאנג ביז די אומגארמאלע לאגע פון אונזער פאלק זעט איינמאל פאר אלעמאל געענדהערט ווערן און אונזער היימלאז פאלק וועט עפינען א זיכערע נאציאנאלע היים אין ארץ ישראל.

יעדנפאלס איז אונזער לאגע, חלילה, נישט האפנונגסלאז.

יידן וועלן גיין קיין ארץ ישראל אונ- זער אלע אומשטענדן און דאָס ווייסבוך וועט צוריסן ווערן.

א גרויסער גרונט פון צומרוי און האפ- נונג איז פאר מיר דער יידישער ישוב אין ארץ ישראל. איך גלויב, אז יעדער ציוניסט, וועלכער קען נאך פארלוויפן זיך נישט באזעצן אין ארץ ישראל, דארף לכל הפחות באזוכן כדי צו שעפן פון דאָרטן א טיפע באגרייפונג.

די יידן אין ארץ ישראל זענען שטארק, זיי זענען טיף איינגעווארצלט אין זיי- ער באָדן, זיי זענען פיל מיט צומרוי און האפנונג. זיי קענען די שוועריקייטן מיט וועלכע זיי האבן צו קעמפן ארום און ארום, אבער זיי האבן די טיפסטע איר בערציגונג, אז זיי פארטיידיקן זייער עקזיסטענץ און זייער צוקונפט.

זיי רעכענען ערנסט אויף אונז, אויף די גרויסע צאל עולים און אויף אונזער פינאנציעלע שטיצע. אבער קודם כל רע- כענען זיי, אז מיר וועלן זיי אפפערן אונ- זערע בעסטע און געלונגענסטע געדאנ- קען און איינפאלן צו וועלכע מיר דארפן פליס זיין.

ע ארץ אמת נישט צו גיין.

מען אונזערע יידישע פאליטיקער און רויסע פאטריאטן פון זייערע געבורטס לענדער שרייען פון היינט ביז מארגן : גייט צוריק קיין פוילן, איך ניי נישט, אלן זיי אליין ניין די הארציקע גוטע פריינט און אידעאליסטן. מען אפילו דער סאמע מינ בעווין

החמדות הציוניות בניצח. ברכת מול טוב חמה ואחולים לבביום למש- פחת ה. הלר לרגלי נשואי בתם יוהננה עם מר שרל זוסווין. משפחת לוקסנבורג.

נאטער אימפעריע פרם און מדי. אין צוועלפטן יאָר פון דער הערשענט פון סטניג אהשוורש קענסקעס (475 פאר די געוויינטלעכע ייטערעכנינג. האט אן איינפלוסדרייטער מלוכה מאן חמן, א שרעקלעכער יידן-פיינט, זיך באמיט

די "אומגליקליכע"

פון מ. איל

אלע האבן זי געקענט. מען האט געוואלט, אז ווי נאך דער שטאטישער זייגער האט אויסגעשלאגן די ימאנס שנה, האט זיך אין זעלבן מאך זענט געפנט די טיר, פון עלעגאנטן עסטאראן דע לא פע, אין לעמבערג, אין זעלבע עם האט זיך באוויזן די "אומגליקלעכע".

נאך קיינמאל איז זי אנדערש, נישט געווען געקליידעט, זייט דאמאלס, ווען זי האט זי צום 1-טן מאל געזען. שטענדיק די זעלבע שווארצע מלבושים : גאנץ, שיד, זאקא, הוט, אפילו די נאש ון די הענטשקעס — וועלכע זי פלעגט אלטן אין ד.ר. האנט, זענען אויך פון ווארצער פארב געווען.

דערויף האט זיך קיינער נישט גע- ונדערט, כאטש אלע האבן געוואלט, אז זי איז זער פארמעגלעך און באזיצט א רויסן קאפיטאל במזמנים.

אין איר עוילדן בליק, געוועזע בא- געזונגע, האט מען גלייך באמערקט, אז זי — נאך פארהעלטנישם, יינגע, זונטער די פערציקער יאָרן — דאמער, איז פסיכיש נישט אן אָרדננג. אנדערע טעריכן האבן עס אפילו אָפגעלייקנט:

עס האט קיינמאל נישט פאסירט, אז זי אָל אפילו אויף א ווייל זיך פארשפער ניקן, קומען אין רעסטאראן, זיך זעצן ביי אן אנדער טישל ווי געוויינטלעך, נישט זורכקען דעם רעכנונג, וועלכן דער קעל- ער האט איר דערלאנגט, זיך מועה זיין אין באַצאלן, אָדער אפילו ענדערן די הויך פון "טרינקגעלט" פאר די באַדינונג.

צו קיינעם פלעגט זי א וואָרט נישט אויסרעדן, אויב דאָס האט זיך אַמאָל אַרויסגעזיין פאר אומפאַרמיידלעך, האט זי עס געזאָגט, אינעםבויגנדיק דעם קאָפּ אין א פאַרשטערט ריכטונג און אָפּגע- נעמפערט מיט אַ מורמל.

פֿלעגט איר בליק פאלן עמיצן אין די אויגן, האט יענער קיינמאל נישט אויס- געהאלטן און געמוזט אָפּווענדן זיין גע- יכט. אירעפאַרלאַפֿענע מיט בלוז איינן אָבן אויסגעדריקט אזוי פיל ווייטיק, זעלבן דער דורכשניטלעכער פאַרבייגי- ר אפילו האט אים גלייך באַמערקט.

גראַד ווי מען האט קיינמאל נישט אָב- געהוירט אויף איר געזיכט דעם מינ- עסטן שמייכל, האט קיינער זי נאך ניט געזען וויינגען. שטענדיק מיט אַן ערני- טער מינע, מוזן קאָן זאָגן אַ שטייפּע. אַנז אָפּ דאָקענן האט מען זי געזען ווי רעדט מיט זיך אליין.

וואָס זי פלעגט אין אזא פאל אַרויס- רעדן, פון וואָס פאר אן אינהאַלט די ווערטער זענען געוועזן, דאָס האט קיינער נישט געוואלט.

באַקאַנט איז אַלעמען געווען איר כּרֶד- נעדיע און דעריבער האט קיינער זיך ניט געהיידשט, וואָס אירע גערוזן האָבן ניט אויסגעהאַלטן.

פון אָנפאַנג קריג אין יאָר 1939, ווען די שטאַט וואָרשע — וווּ זי האָט דאָמאַלס געווינט — איז געוואָרדיג באַמבאַר- דירט געוואָרן, איז די פרוי, צוזאַמען מיט אַר שטאַרק געליבטן מאַן און צוויי קינד- דער — אַ זון מיט אַ באַכטער — אָפּגע- באָרן מיט אן אייגענעם אויגן קיין לעמד בערג און דאָ זיך צייטווייליק איינגע- אָרדנט אין אַ זייער באַשוועמער וווי- מונג, אין דער האַפֿנונג, אַז די לאַנגע וועט זיך סוף כל סוף ווי עס וואָל נישט זיין רעגולירן אין זייערע אַרבעטן מיטן מאַן און קינדער וועלן זיך אויסקערן אַהיים קיין וואָרשע, אין זייערע הייזער און עלעגאַנטע אַפּאַהאַטמענטן, אָדער — אין ערגסטן פאל — זיי וועלן זיך אויפהאַלטן אין לעמבערג.

ווען נאָך דריי טעג פאַרברענגטן דאָ, איז אויך די שטאַט באַמבאַרדירט גע- וואָרן, האָבן זיי זיך ערשט געכאַפּט, אז זייער ווייניג געפֿינט זיך קוים הונדערט מאַנטער פון דער באַדסטאָציע און זיי מוזן זי אַ באַדינגט גלייך טוישן.

איינער פון אנדערן האָבן זיי זיך קיינ- מאל נישט געוואָלט שיד, אפילו אויף אן אייגנבליק. אויב האט עמיצער פון זיי געוואָלט אַראָפּגיין אויפן גאַס, זיך דורכ- שפּאַצירן, געווינער ווערן עפּנס נייעס אַר- היר געלעכטס, זענען זיי געגאַנגען זאָל- בערפירט. שטענדיק פלעגט זי פירן אונ- זערן אָרעם דעם מאַן און מיט דער צוויי- טער האַנט האַלטן דאָס זיכטיגאַריקט טיכ- טערל, מאַכנדיק כּסדר אויפּמערקזאַם דעם אַכצעניאַריקטן וווּ, אַז זי וואָל זיך אָנהאַלטן אין פאַרירט אָרעם, ביי וועמענס זייט ער איז געגאַנגען.

דעם טאָג, ווען מען האט באַמבאַרדירט "מבֿרג" און זיי האָבן באַשלאָסן גלייך איבערגיין זיין אן אַנדערייניגונג, האָט די פרוי גענומען צו זיך דאָס גאַנצע צירונג און געלאָ, וואָס זיי האָבן געהאַט מיטנע- דעם טאָג, ווען מען האט באַמבאַרדירט "מבֿרג" און זיי האָבן באַשלאָסן גלייך איבערגיין זיין אן אַנדערייניגונג, האָט די פרוי גענומען צו זיך דאָס גאַנצע צירונג און געלאָ, וואָס זיי האָבן געהאַט מיטנע- דעם טאָג, ווען מען האט באַמבאַרדירט "מבֿרג" און זיי האָבן באַשלאָסן גלייך איבערגיין זיין אן אַנדערייניגונג, האָט די פרוי גענומען צו זיך דאָס גאַנצע צירונג און געלאָ, וואָס זיי האָבן געהאַט מיטנע-

בראכט פון דער היים אין וואָרשע און האָבן זיך פאַרשליבן ביז אונטער דער שטאַט און דאָרט אויסגעפונען אן אַנט- שפּרעכנדיקע דירה. געבליבן איז ביי זיי, גלייך צומאָרגנס זיך איבערצוצוראָגן אַר- הער, ווייל ביז דאָמאַלס האט דער אייגנ- טומער פון הויז פאַרוויכענט, וועט די וווי- נונג זיין אויפגערויט און געהעריק צור- געגרייט צום באַנוצן.

צופרידענע האָבן זיי זיך אומגעקערט צוריק אין די צייטווייליקע היים, נעבן דער באַדסטאָציע און ווי נאָך זיי האָבן בא- וויזן די שוועל איבערהצוטרעטן, האט זיך דער זון אוועקגעוואָרפן אויף די קאַנאַפּע, באַשלאָנדיק זיך אויף שרעקלעכן קאָפּ- ווייטיק.

די שטאַרק אָרגאַנעלטיקע מוטער האָט גלייך — נאָכן צולייגן איר האַנט צום וונט שטערן — פּעסטגעשטעלט, אז ער האט הויכע כעמפּעראַטור און נישט אַר- ראַפּציענדיק פון זיך דעם מאַנטל, האָט זי אַ שטאַרק באַזאָרגטע הירטלעכער, אז זי וועט צולייפן צו די שכנותדיקע גאַס, וווּ עס וווינט איר באַזאַנטער דאָסמאָר — אויך אן אַנטלאָפּענער פון וואָרשע — און וועט אים דאָ פּרויפּברענגען.

נישט דער מאַן און נישט די קינדער האָבן זיך דאָס מאל אַנטשטענעשטעלט, מיט צען מינוט שפּאַטער, נאָך דער פּרוים פאַרלאָזן די ווייניגונג, האט מען די שטאַט באַמבאַרדירט.

ווען זי האט זיך אומגעקערט, נאָכן אייבאַהאַלטן זיך אין אַ טויער, אויפגע- צוונגען דורך די גאַס-אָרדנער פון דער לופט-שיף, בשות דעם פליאַלאָרם, איז דאָס הויז, וווּ זי האט איבערגעלאָזט מאַן און קינדער — נישט געוועזן מער . . .

אַ ריזיקער הויפּן פון שטיקער צושמעד טערטן מויער, שטייטער, ציגל א. א. וו. זענען דאָ געוועזן . . .

אין רעסטאָראַן, זיצנדיק ביים טישל — האט דער טעלנער געוואלט, אז ער דאָרט סתוירן פאר פיר מענטשן עסן פון יע-

אין רעסטאָראַן, זיצנדיק ביים טישל — האט דער טעלנער געוואלט, אז ער דאָרט סתוירן פאר פיר מענטשן עסן פון יע-

אין רעסטאָראַן, זיצנדיק ביים טישל — האט דער טעלנער געוואלט, אז ער דאָרט סתוירן פאר פיר מענטשן עסן פון יע-

אין רעסטאָראַן, זיצנדיק ביים טישל — האט דער טעלנער געוואלט, אז ער דאָרט סתוירן פאר פיר מענטשן עסן פון יע-

אין רעסטאָראַן, זיצנדיק ביים טישל — האט דער טעלנער געוואלט, אז ער דאָרט סתוירן פאר פיר מענטשן עסן פון יע-

אין רעסטאָראַן, זיצנדיק ביים טישל — האט דער טעלנער געוואלט, אז ער דאָרט סתוירן פאר פיר מענטשן עסן פון יע-

הרב אבא הלל סילווער שטייט אויף דער וואך!

houstische Schlus

פון סאוויעט-רוסלאנד פאר דעם דאזיקן טייל פון אזיע, האט דער בריטישער פאר-לייטשער געדאנק געשאפן א נייע ארענע-טאציע לכבי דעם נאנטן מיטל-אריענט.

דער ערשטער בריטישער שטאטסמאן, וועלכער האט קלאר דעפינירט די נייע קיניע איז געווען דער מיניסטער אידען אין פעברואר 1943. די נייע פאליטיק וויל נישט נאר העלפן דער אנטוויקלונג פון אראבישע נאציאנאלע מלוכות אויפן מיטעלן אריענט אין זייער אומאפהענגי-קייט, נאר אויך זי איז אנטישלאסן צו העברעאישע און פארשנעלערן די פאר-רייניגונג פון אלע אראבישע מלוכות מיט א צענטראלע ארגאניזאציע.

אזוי ארום, האפט ענגלאנד, בלייבן דער נומער פריינט און פראטעקטאָר, וועלכער וועט קאנען מיט א סיכעם פון אליאנסן, פארויכערן פאר איר אימפע-ריע, א פרווילעגירטע פאזיציע, סיי פאר-לייטשע און סיי עקאנאמישע און וועט אויך העלפן צו באשיצן דעם בריטישן לעבנס-נערו אין דעם דאזיקן וועלט-מיינלעכער איז א ברוק צווישן דריי קאנ-טינענטן.

נישט לאנג נאך דער דאזיקער אירענס דעקלערונג, איז געשאפן געווארן די אראבישע ליגע אלס אינסטרומענט מיט וועלכן גרויס-בריטאניע וויל רעאליזירן איר פאליטיק אויפן מיטעלן ארענט. צוויי עלטענעכע האבן אבער די ענג-לענדער אגענטומען אלס פיינטלעכע צו זייער פאליטיק: די פראנצויזן אין סי- (סוד אויף זייט 3)

האפנונגען זענען נישט פארבונדן מיט דער אידעא אנדערש פאליטישער ליגע פון גרויסבריטאניע.

ס'איז פארשטוממען א דאזיקאלע עני-דערונג אין דער ענגלישער פאליטיק אין ארץ ישראל און איבערהויפט אין נאנטן נאענטן מורח במשך פון די לעצטע צוויי

אדער דריי יאר.

עס זענען יך משה זענע ציונים, וועלכע דענקען, אז גרויס-בריטאניע פירט איצט אין ארץ ישראל די זעלבע פאליטיק ווי מיט פינף אדער צען יאר צוריק.

אין דעם כחן פון דער מלחמה, ווען די בריטישע אימפעריע איז געווען אין אן ערנסטער סכנה און נאכדעם, ווען ס'איז קלאר געווארן דער גרויסער אינטערעס

אין האב טוען אין ארץ ישראל נישט נאר א יידישע קהילה, א ישוב, אדער סתם יידן; איר האב דארט געפונען א נאציע וואס אן אמת, זי איז קליין, אבער דאך איז עס די יידישע נאציע.

דערפאר זענען מיר נאר שטארק פאר-אויסגעשטופט, אז די דאזיקע יידישע נא-ציע, וועלכע ענזיסטירט ביי היינטיקן טאג אין ארץ ישראל זאל נישט נאר זיין באשעצט, נאר אויך זיך קענען אויס-וואקסן און אנצוויקלען. דעריבער קענען מיר אויך נישט מסכים זיין, אז מ'זאל באהאטן דעם אנהויב פון א יידישער מלוכה מיט די לעצטע משה פון אן ארץ-ביישן שטאט, וואס קען ערלויבן זיין אונז צוברעכן און צו פערטלען.

די וועלכע נומען אז די מענלעכפייט פון א מין אראבישער מדינה, א מיינלע פון ארץ ישראל, זענען לבתחילה מסכים, טארן אדער אומהערן, אז די יידן אין ארץ ישראל זאלן ווען נישט מער ווי א מינ-דערהייט, אזוי ווי זיי זענען שוין אין אנדערע לענדער ווי אין איראק, מצרים און טריפאליטאניע.

עס מוז דאדורך קלאר פעסטגעשטעלט ווערן, אז מיר קענען שוין נישט מער פאר-אן אויפבויע פון א יידישער נאציע אין ארץ ישראל, ווייל זי עקזיסטירט שוין. עס גייט ביים איצטיקן מאמענט אן דער פראבלעם פון שאפן א יידישע מערהייט אין נאנטן ארץ ישראל.

ווען מיר בלייבן נאר א מינדערהייט אינם לאנד, ווערט דאס נאנצע, אונזער נאנטן אויפבויע-ווערק געשטעלט אין סכנה צושטערן צו ווערן אן איבערצייגט, אז אונזערע אידן בין אויפגעצייגט, אז אונזערע

געקענט רויס פירן אויפקלערונגס-ארבעט
ביי פראנצויזישע קאמוניסטן פון איין
זייט און גלחים פון דער אנדערער זייט

דער וועלן מיר אין דער עוקונפט, פונקט
ווי מיר עס געטון אין די שווער-
סטע יארן פון נאצישער בארבראישער

פון ארבעט, א יאר פון פארטיפונג פון
אונזער אידעאלאגיע, פון צעמענדירן אונז
דער פאליטישע שיכטה.

זשאק ארפוס

ד"ר י. מאסיס

מיר און דער קרן-היסוד

אונזער אימגאנצ

פארן קרן קימת לישראל

אונזער זיבעטער נאציאנאלער קאג-
גרעס, — וועלכער קומט פאר אין א
צייט, ווען דער ארץ-ישראל פראבלעם איז
אן אביעקט פון אויסערנעוויינלעכער בא-
טראכטונג און באהאנדלונג פון פעלקער
און זייערע פארשטייער — וועט זעלבסט
פארשטענדלעך, מוזן שענקען זיין אויפ-
מערקזאמקייט, אין דער ערשטער ריין די
פאליטישע מאמענטן און מאסנאמען
וועלכע באצוועגן דעם וויל פון ארץ-ישראל
דאך און די מיטלען און מעטאדן פון
ציוניזם און זיין פארוויקלעכונג. ווען
מיר זאלן דערצו צוגעבן די פראגע וועגן:
עליה, הכשרה, יוגנט, בעפארשטייערונג,
ציוניסטישן אליוועלטלעכן קאנגרעס, און
ענלעכע פון ערשטראגניקער וויכטיקייט,
וועט זיך באקומען א בילד וועגן דער גרוי-
סער מאס אויפגאבן, וועלכע שטייען פאר
אונזער קאנגרעס געלייזט צו ווערן.

צו דער ריי עיקרדיקע פראגן געהערט
אן ספס דער קרן קימת לישראל. אין
דער צייט, ווען די פראגע פון עליה איז
אזוי שטארק — ווי נאך קיינמאל —
אקטועל און דרינגענד, ווען גרויסע צאלן
עולים גרייטן זיך אנטקומען אין לאנד אין
ארץ-ישראל ווארט אויף זיי מיט אפענע
ארעמס, מוזן מיר באגרייפן, אז די הויפט

ווען מיר קוקן זיך צו צו דער גוואלדיק
גרויסער און שטארק פארצווייגטער אר-
בעט, וואס דער קרן-היסוד האט געלייט-
טעט אין ארץ ישראל במשך די 25 יאר
זייט זיין עקזיסטענץ, זען מיר ווי גרוי-
וועגדיק עס איז געווען דער פאנד, וועל-
כער איז געשאפן געווארן אין 1920 אין
לאנדאן.

דער קרן היסוד איז איינגעטלעך דער
לעבעדיקער פינאנציעלער גערוי פון דער
נאנצער אויפבויו באוועגונג אין ארץ-
ישראל.

אז פירט דורך אלע געזעלשאפטלעכע
ארבעטן, וועלכע זענען גייטיק פאר דער
אנטוויקלונג פון לאנד, און וועלכע זענען
נישט רענטאבל פארן פריוואט-קאפיטאל.
זי בויט וועגן, ברוקס זומפן, דערמעג-
לעכט די הכשרה פון די חלוצים, גרייט
צו דעם באדן פאר קאלאניזאציע, זוכט
און זארגט פאר דער באוואסערונג פון
לאנד, עפנט שולן און אוניווערסיטעטן.
און האלט אויס אלע אינסטיטוציעס פון
דערציונג און פראפאגאנדע.

אנדערע. מיר קאנען שטאלץ זיין מיט
דער אנטוועקענער באטייליקונג פאר דעם
דאזיקן פאנד פון אונזערע חברים אויף
דער פראווינץ און אין פארזי נופא. אבער
מיר מוזן פעסטשטעלן, אז די אויסזיכטן
פון דערגרייכן, וואס גרעסערע און בע-
סערע סוקצעסן, זענען נאך אלץ גענוג
ווייט נישט געבליבן אויסגענוצט.

מיר מוזן יעצט אנטרענגען אלע אונז
זענע כוחות, כדי אריינגרינגען אין אלע

חזק די אלע דירעקטע אונטערנעמונג-
ען פאר דער אנטוויקלונג פון לאנד
שטיצט ער יעדע פריוואטע איניציאטיוו
מיט פינאנציעלער הילף און לאגניאריקע
הלוואות, אויב עס ווערט אנערקענט, אז
דאס זענען אונטערנעמונגן, וואס ענ-
נוצלעך און וויכטיק פאר דער אנטוויק-
לונג פון לאנד, און מ'קען זעלסטן געפיר-
ען אין ארץ ישראל אן אונטערנעמונג,
א גרויסע אהבה א קליינע, וואס זאל אין
א וועלכער נישט איז מאס אדער פאקט
נישט האבן גענאסן פון דער הילף פון
קרן היסוד. אלע נעכטגריממען, אין
דער אנדוקולאור, אינדוסטריע, און ווי-
סענשאפט זענען געשטיצט און פינאנ-
סירט געווארן דורכן קרן היסוד. אלע
קאלאניעס, אלע סיבוצים און אלע מוש-
בים זענען געשאפן געווארן מיט דער
הילף פון קרן היסוד.

דער אינטערנאציאנאלער שטייג אין
דער בעמיסטייט פון קרן היסוד איז דאס,
וואס די גאנצע ארבעט ווערט געמאכט
נישט אין דער פאקט פון וויילעטיקייט
און צדקה, נאר אויף געזונטע און קאג-
סטרוקטיווע יסודות, קאנסטרוקטיווע
פאר די אינטערנעמונגען, געזונטע און
קאנסטרוקטיווע פארן גאנצן לאנד. די
דעזאלאטן פון די 25 יאר קליינער, קאג-
סטרוקטיווער פאליטיקס הויבן זיך שוין
אן צו באציווירן און ברענגען פרוכטן.

מיר מוזן אבער פעסטשטעלן, אז מיר
האבן אונזער חוב לגבי דעם קרן היסוד
ווייט, נאר ווייט, פון דער אידייע פון
„מעשר“, אויף וואלסט די גרינדער האבן